

Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van
Master of Science in Communicatiewetenschappen

Objectiviteit in berichtgeving over klimaatverandering vanuit een post-normaliteitslens: theorie en praktijk

Gijs LAMBRECHTS

0544897

Academiejaar 2021-2022

Promotor: Ike Picone

Jury: Simon DELAERE

Sociale Wetenschappen & Solvay Business School

VERKLARING VAN AUTHENTICITEIT

De ondertekende verklaring van authenticiteit is een integrale component van het geschreven werk (Bachelorproef of Masterproef) dat wordt ingediend door de student.

Met mijn handtekening verklaar ik dat:

- ik de enige auteur ben van het ingesloten geschreven werk¹;
- ik dit werk in eigen woorden heb geschreven;
- ik geen plagiaat heb gepleegd zoals gedefinieerd in artikel 118 van het Onderwijs- en Examenreglement van de VUB; waarbij de meest voorkomende vormen van plagiaat zijn (niet-limitatieve lijst):
 - aard 1: tekst overnemen van andere auteurs, weliswaar met bronvermelding maar zonder gebruik van aanhalingstekens waar het om een letterlijke overname gaat;
 - aard 2: tekstfragmenten overnemen van andere auteurs, al dan niet letterlijk, zonder bronvermelding;
 - aard 3: verwijzen naar primair bronmateriaal waar de tekst en bronvermelding al dan niet letterlijk wordt overgenomen uit niet-vermelde secundaire bronnen;
 - aard 4: tekstfragmenten overnemen van andere auteurs, al dan niet met bronvermelding, met geringe en/of misleidende tekstaanpassingen.
- ik in de tekst en in de referentielijst volledig heb gerefereerd naar alle internetbronnen, gepubliceerde of ongepubliceerde teksten die ik heb gebruikt of waaruit ik heb geciteerd;
- ik duidelijk alle tekst heb aangeduid die letterlijk is geciteerd;
- ik alle methoden, data en procedures waarheidsgetrouw heb gedocumenteerd;
- ik geen data heb gemanipuleerd;
- ik alle personen en organisaties heb vermeld die dit werk hebben gefaciliteerd, dus alle ingediende werk ter evaluatie is mijn eigen werk dat zonder hulp werd uitgevoerd tenzij uitdrukkelijk anders vermeld;
- dit werk noch een deel van dit werk werd ingediend aan een andere instelling, universiteit of programma;
- ik op de hoogte ben dat dit werk zal gescreend worden op plagiaat;
- ik alle origineel onderzoeksmateriaal onmiddellijk zal indienen op het Decanaat wanneer hierom wordt gevraagd;
- ik op de hoogte ben dat het mijn verantwoordelijkheid is om na te gaan dat ik word opgeroepen voor een hoorzitting en tijdens de periode van hoorzittingen beschikbaar te zijn;
- ik kennis genomen heb van artikel 118 van het Onderwijs- en Examenreglement van de VUB omtrent onregelmatigheden en dat ik op de hoogte ben van de disciplinaire sancties;
- de afgedrukte kopie die ik indiende identiek is aan de digitale kopie die ik oplaadde op Turnitin.

Student familienaam, voornaam: Lambrechts Gijs Datum: 02/05/2022

Handtekening:

¹ Voor groepswerken zijn de namen van alle auteurs verplicht. Hun handtekeningen staan collectief borg voor de volledige inhoud van het geschreven werk.

AFGIFTE- / ONTVANGSTBEWIJS MASTERPROEF

Persoonsgegevens:

Naam + voornaam: LAMBRECHTS Gijs

Rolnummer: 0544897

Opleiding: Communicatiewetenschappen

Titel van de masterproef zoals op het voorblad van het ingediende werk:

Objectiviteit in berichtgeving over klimaatverandering vanuit een post-normaliteitslens: theorie en praktijk

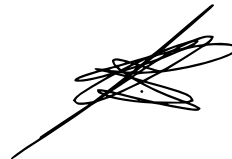
Engelse vertaling van de titel (verplicht):

Objectivity in climate change reporting from a post-normality lens: theory and practice

Naam:

Gijs Lambrechts

Handtekening:

Vak voorbehouden voor medewerker faculteitssecretariaat:

De student heeft zijn/haar Masterproef ingeleverd op

Datum van afgifte:

Naam ontvanger:

Dankwoord

Het schrijven van deze masterproef, en daarmee de afronding van mijn studie, was nooit gelukt zonder het vertrouwen van de belangrijke personen rondom mij. Graag bedank ik dan ook mijn promotor, professor Ike Picone, voor de feedback en de begeleiding die hij steeds met veel aandacht en deskundigheid gaf. Verder wil ook de vele journalisten bedanken voor de medewerking en het vertrouwen in dit onderzoek. Ook mijn familie, vriendin en vrienden wil ik bedanken voor de onvoorwaardelijke steun doorheen dit proces.

Tot slot wil ik graag nog een dankwoord richten aan de VUB en aan iedereen die mij tijdens mijn studieloopbaan gevormd heeft tot de persoon die ik vandaag ben. Studeren aan de VUB gaf mij talrijke inzichten, en leerde me bovenal om steeds met een verwonderde en hoopvolle blik naar de wereld te kijken. Rector Caroline Pauwels beschrijft deze levenswijze het mooist: "Er zijn slechts twee manieren om je leven te leven: doen alsof niets een wonder is en doen alsof alles een wonder is."

"La pensée ne doit jamais se soumettre, ni à un dogme, ni à un parti, ni à une passion, ni à un intérêt, ni à une idée préconçue, ni à quoi que ce soit, si ce n'est aux faits eux-mêmes, parce que, pour elle, se soumettre, ce serait cesser d'être."

- Henri Poincaré, 1909

Ik wens u veel plezier met het lezen van deze masterproef.

Gijs Lambrechts
Brussel, 27 april 2022

Aantal woorden: 28.669

Inhoudsopgave

1	Inleiding	9
1.1	<i>Probleemstelling en doel</i>	9
1.2	<i>Onderzoeksvragen en afbakening</i>	10
1.2.1	Onderzoeksvragen	10
1.2.2	Afbakening in tijd en ruimte	11
1.3	<i>Relevantie van het onderzoek</i>	11
1.3.1	Wetenschappelijke relevantie	11
1.3.2	Maatschappelijke relevantie	11
2	Literatuurstudie	12
2.1	<i>Klimaatjournalistiek</i>	12
2.1.1	Wetenschappelijke consensus	12
2.1.2	Maatschappelijke consensus	13
2.1.3	Complexiteit en implicaties	13
2.1.4	De ideologisering van klimaatwetenschap door gemanipuleerde twijfel	13
2.1.5	Problematisering van de journalistieke traditie	14
2.2	<i>Post-normaliteit</i>	15
2.2.1	Normaal vs. post-normaal	15
2.2.2	De onhoudbaarheid van het normaliteitsparadigma: vloeibaarheid en onzekerheid	16
2.2.3	Liquid journalism	16
2.2.4	De post-normale aard van klimaatwetenschap	17
2.2.5	De post-normalisering van moderne instituties	18
2.3	<i>Objectiviteit</i>	19
2.3.1	Theoretische definitie	19
2.3.2	Praktische definitie	20
2.3.3	De link tussen objectiviteit en het modernistisch geloof in positivisme	20
2.4	<i>Evolutie van de objectiviteitsnorm</i>	21
2.4.1	De niet-centraliteit van objectiviteit tot 1830	21
2.4.2	De nexus tussen democratie en journalistiek	21
2.4.3	De opgang van het kapitalisme	22
2.5	<i>Deconstructie van objectiviteit</i>	22
2.5.1	Feitelijkheid: waarheid en relevantie	23
2.5.2	Onpartijdigheid: balans en neutraliteit	25
2.5.3	Transparantie: methode of alternatief	27
2.6	<i>Conceptuele problemen in een post-normaal tijdperk</i>	27
2.6.1	Conceptuele problemen gelinkt aan feitelijkheid	27
2.6.2	Conceptuele problemen gelinkt aan onpartijdigheid	29
2.7	<i>De herconfigurering van objectiviteit in post-normale journalistiek</i>	32
2.7.1	De voortrekkersrol van klimaatjournalistiek	32
2.7.2	Trained judgment	33
2.7.3	Transparantie	33
2.7.4	Weight-of-evidence reporting	34
2.7.5	Deep consensus	35
2.8	<i>Samenvatting literatuurstudie en terugkoppeling onderzoeksvraag</i>	35
3	Methodologie	36

3.1	<i>Kwalitatieve onderzoeksmethoden</i>	36
3.2	<i>Onderzoeksdesign</i>	37
3.2.1	Onderzoekspopulatie en steekproefkader.....	37
3.2.2	Steekproef.....	38
3.2.3	Dataverzamelmethode: reconstructie-interview.....	38
3.2.4	Verloop van het reconstructie-interview	39
3.2.5	Selectie van artikels	39
3.2.6	Vragenlijst	40
3.3	<i>Analyse</i>	41
3.3.1	Thematische analyse.....	41
3.3.2	Verloop van thematische analyse	41
3.3.3	Coderen	42
3.4	<i>Ethische overwegingen</i>	42
3.4.1	Procedureel, situationeel, relationeel	42
3.4.2	Positie van de onderzoeker.....	43
4	Resultaten	43
4.1	<i>Demografische analyse</i>	43
4.1.1	Respondentenmatrix	43
4.1.2	Socio-demografische gegevens	45
4.1.3	Analyse op basis van socio-demografische gegevens.....	46
4.2	<i>Brede patronen in klimaatjournalistiek</i>	47
4.2.1	In vraag stellen van journalistieke normen	47
4.2.2	Verval van 'false balance'.....	50
4.2.3	Transitie naar een gepolariseerd debat over beleidsoplossingen.....	53
4.2.4	Tekort aan expertise op individueel en redactioneel niveau	54
4.2.5	Toenemende snelheid	57
4.2.6	Het publiek: algemeen dalend vertrouwen en interesse in journalistiek	59
4.2.7	De journalisten: algemeen schuldbesef.....	60
4.3	<i>De onderliggende trends in klimaatjournalistiek</i>	60
4.3.1	Algemene controle en selectie van bronnen met autoriteit.....	60
4.3.2	Ambigue omgang met experts.....	64
4.3.3	Ontzag voor experts en blind geloof in wetenschappers	65
4.3.4	Feiten van meningen onderscheiden in een post-normale context.....	67
4.3.5	Onpartijdigheid als vluchtweg	70
4.3.6	Journalist als toeschouwer in plaats van scheidsrechter	72
4.3.7	Afstandelijkheid bewaren	74
4.3.8	Macht van nieuwswaarden.....	75
4.3.9	Spanningsvelden in articulatie ten gevolge van nieuwswaarden	79
4.3.10	Omgang met kritiek.....	83
5	Conclusie	85
6	Bibliografie	88
7	Appendix	95
7.1	<i>Bijlage 1: Geïnformeerde toestemming</i>	95
7.2	<i>Bijlage 2: Vragenlijst</i>	97

Lijst van tabellen en figuren

Tabel 1: Matrix geïnterviewde journalisten	44
Figuur 1: Schematische voorstelling van het concept 'objectiviteit'.....	23
Figuur 2: Schematische voorstelling van het journalistieke constructieproces.....	79

1 Inleiding

1.1 Probleemstelling en doel

Dit onderzoek vertrekt vanuit de vraagstelling hoe objectiviteit geconceptualiseerd wordt binnen een redactionele omgeving bij de berichtgeving over klimaatverandering.

Klimaatverandering is dé grootste uitdaging van de 21e eeuw, dat lijkt inmiddels een breed gedeelde overtuiging (Eide & Kunelius, 2012). De opwarming van de aarde is een uiterst complex probleem, zowel wetenschappelijk als maatschappelijk. Wetenschappelijke onderzoeksresultaten zijn immers nooit eenduidig en wijzen in verschillende richtingen wanneer het gaat over de maatregelen die genomen worden dienen te worden om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graad Celsius. Ook maatschappelijk stellen er zich heel wat problemen op politiek, economisch en sociaal vlak. Hierbij rijst dan ook de cruciale vraag of de democratie klaar is voor deze enorme uitdagingen. Er dient immers heel wat beslist te worden, en dat zo snel en zo concreet mogelijk.

Zoals ook Brüggemann (2017) stelt, dringt een grondig publiek debat over een duurzame evolutie van de samenleving zich op. Laat het nu net dat publieke debat zijn dat vandaag problematisch geworden lijkt te zijn: het debat over klimaatverandering is sterk gepolariseerd waardoor een open debat onmogelijk geworden lijkt. Deze sterke polarisering van het debat is zichtbaar bij meerdere maatschappelijke thema's.

Dit onderzoek kijkt naar de rol die journalistiek speelt binnen het publieke debat over klimaatverandering, daarnaast wordt de vraag gesteld hoe journalistiek kan bijdragen tot een betere werking van een deliberatieve publieke sfeer zoals opgevat door Habermas (1964, p. 49):

"A realm of our social life in which something approaching public opinion can be formed. Access is guaranteed to all citizens. A portion of the public sphere comes into being in every conversation in which private individuals assemble to form a public body."

Er wordt geargumenteed dat zowel de samenleving als de dominante tijdsgeest zich bevinden in een "post-normale toestand" (Brüggemann, 2017; Fahy, 2018; Funtowicz & Ravetz, 1993). Deze term verwijst naar de nexus tussen wetenschap en politiek waarbij feiten onzeker zijn, waarden conflicteren, de inzet hoog is en de beslissingen urgent zijn. Vanuit die optiek argumenteert dit onderzoek dat journalistiek mee dient te evolueren naar een vorm van post-normale journalistiek

waarbij men erkent dat feiten niet waarde vrij zijn, dat niet langer alle meningen een even groot forum verdienen en dat het niet wenselijk is om een interpretatieve insteek te vermijden (Cunningham, 2003; Hackett, 2010; Hiles & Hinnant, 2014). Meer specifiek betekent dit een nieuwe conceptualisering van het begrip 'objectiviteit'.

Wat houdt deze nieuwe conceptualisering van objectiviteit dan in en is dit in de praktijk al zichtbaar? En waar kan de journalistieke praktijk nog verbeteren om bij te dragen tot een open publiek debat over klimaatverandering?

Op deze vragen tracht dit onderzoek een antwoord te bieden. Eerst worden het bredere veld en de tendensen besproken waarin klimaatjournalistiek opereert. Nadien wordt de post-normaliteitslens geconceptualiseerd om zo de objectiviteitsnorm te problematiseren vanuit een historisch kader. Vervolgens wordt het concept objectiviteit ontleed en geherconfigureerd binnen het post-normaliteitskader. Vanuit dit theoretisch kader wordt er finaal door middel van reconstructie-interviews met klimaatjournalisten onderzocht hoe deze problemen zich uiten op de werkvloer en welke alternatieven er reeds bestaan.

1.2 Onderzoeksvragen en afbakening

1.2.1 Onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is (1) om inzicht te verwerven in de leefbaarheid van traditionele journalistieke concepten in een post-normaal tijdperk van klimaatverandering en (2) om te onderzoeken hoe de journalistieke praktijk het best kan bijdragen tot een open publiek debat over klimaatopwarming.

De centrale onderzoeksvraag luidt daarom als volgt:

- *Welke rol kan de journalistiek op zich nemen om bij te dragen tot een open publiek debat over klimaatverandering in een post-normaal tijdperk?*

Daarbijhorend ook de volgende subonderzoeksvragen:

- *Welke fundamentele conceptuele problemen zijn gelinkt aan de term objectiviteit bij berichtgeving over klimaatverandering in een post-normaal tijdperk?*
- *Hoe uiten deze conceptuele problemen zich in de praktijk op nieuwsredacties?*
- *Hoe kan het voorbeeld van klimaatjournalistiek de transitie naar een nieuwe vorm van journalistiek in een post-normaal tijdperk leiden?*

1.2.2 Afbakening in tijd en ruimte

Om een antwoord te bieden op de onderzoeksvragen, bestudeert het empirische luik van dit onderzoek de afwegingen die klimaatjournalisten maken bij het creatieproces van nieuwsartikels over klimaatverandering.

Concreet betekent dit dat artikels over allerhande thema's gerelateerd aan klimaatverandering, bestudeerd worden. Het sample van artikels wordt afgebakend in tijd en ruimte. Op het tijdstip van artikels staat geen exacte limiet, wel dient de klimaatjournalist nog in staat te zijn om zich de gemaakte afwegingen te herinneren op het moment van het interview. In essentie is de tijdsfactor hier minder van belang aangezien de journalist ook kan uitweiden over meer algemene afwegingen die niet louter bij de desbetreffende artikels gemaakt worden. Het sample van artikels wordt bepaald door een selectie van Vlaamse nieuwsorganisaties: Het Laatste Nieuws (commerciële krant), De Standaard (kwaliteitskrant) en VRT NWS (openbare omroep).

1.3 Relevantie van het onderzoek

1.3.1 Wetenschappelijke relevantie

De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek situeert zich in het feit dat eerder onderzoek naar de evolutie in de conceptualisering van objectiviteit werd verricht binnen een Angelsaksische redactionele context, er is echter weinig onderzoek hiernaar verricht binnen een Vlaamse context. Dit gat in de wetenschappelijke literatuur tracht dit onderzoek te dichten.

Daarnaast werd de contestering van het concept objectiviteit reeds breed beschreven en bestudeerd, maar er is nog weinig onderzoek verricht naar wat dan een nieuwe journalistieke norm zou kunnen zijn. Alsook is er nog geen antwoord op de vraag hoe deze nieuwe norm zich verhoudt tot de specificiteit van objectiviteit binnen de eigenheid van journalistiek. Net daarom is dit onderzoek uniek, het bestudeert immers hoe die nieuwe norm wordt vormgegeven op de werkvloer in Vlaanderen en welke lessen daaruit getrokken kunnen worden.

1.3.2 Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek vloeit voort uit het belang van journalistiek voor een goede werking van de democratie. Om het voortbestaan van de democratie te garanderen, dienen democratische principes en praktijken steeds kritisch, onderhouden en zelfs vernieuwd te worden. Cruciaal is dan dat ook de pers haar rol binnen de democratie voortdurend kritisch evalueert en er zich dus van bewust is dat haar rol kan wijzigen ten gevolge van wijzigende democratische noden doorheen de jaren.

De link tussen democratie en journalistiek wordt door Strömbäck (2005) voorgesteld als een sociaal contract. Enerzijds heeft journalistiek democratie nodig: het is immers de enige maatschappelijke bestuursvorm waarin de pers de ruimte krijgt om zich vrij en onafhankelijk te ontwikkelen dankzij de vooropgestelde persvrijheid in democratieën. Anderzijds heeft democratie journalistiek nodig: een vrije pers is immers een absoluut noodzakelijke voorwaarde in een democratie.

Zo staat de pers in voor correcte en feitelijke informatievoorziening, enerzijds aan burgers zodat zij op basis van hun voorkeuren rationeel kunnen stemmen en anderzijds aan politici zodat zij beslissingen kunnen nemen in functie van het algemeen belang. Daarnaast functioneert de pers als kritische waakhond ten opzichte van diezelfde bestuurders en functioneert ze als publieke sfeer (Habermas, 1964, 1989) waarin belangrijke maatschappelijke thema's besproken worden. Deze visie op het functioneren van de pers werd reeds gedeeld in 1644 door John Milton tijdens zijn toespraak *Areopagitica* voor het Engelse parlement te midden van de Burgeroorlog. Milton verdedigde de persvrijheid en consolideerde daardoor de opkomst van kritische politieke journalistiek en de legitimering van de publieke sfeer die de pers vormt (McNair, 2009). Kort samengevat door Carey (1999): "Without journalism there is no democracy, but without democracy there is no journalism either."

2 Literatuurstudie

2.1 Klimaatjournalistiek

2.1.1 Wetenschappelijke consensus

De afgelopen decennia ziet men een alsmaar breder wordende wetenschappelijke consensus over klimaatverandering en de rol van het menselijk ras hierin (Eide & Kunelius, 2012). Deze consensus wordt weerspiegeld in een terugkerend raamwerk in zowel het wetenschappelijk als maatschappelijk debat, en kan worden samengevat in vier stellingen van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC): (1) de opwarming van de aarde is representatief voor een uitzonderlijke stijging in de gemiddelde globale temperatuur sinds de industriële revolutie, (2) deze opwarming wordt voornamelijk veroorzaakt door de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen, (3) dit levert problemen op voor zowel ecosystemen als voor de mensheid en (4) de uitstoot van emissies moet verlaagd worden om toekomstige schade te voorkomen (Brüggemann & Engesser, 2017, p. 59).

2.1.2 Maatschappelijke consensus

In tegenstelling tot de brede wetenschappelijke consensus, lijkt de maatschappelijke consensus over klimaatverandering veel trager te groeien. Uit onderzoek blijkt dat de toenemende wetenschappelijk consensus zich niet vertaalt in een parallelle toename in bezorgdheid over klimaatverandering bij het brede publiek (Ratter et al., 2012). Integendeel, de publieke opinie is in sommige landen net méér onzeker geworden over de urgentie van klimaatverandering als zijnde een probleem (Brüggemann & Engesser, 2017). Ook blijkt dat de bevolking van de meest vervuilende landen net minder bezorgd is dan landen die minder broeikasgassen uitstoten. In extremere mate ziet men zelfs dat bepaalde minderheden klimaatverandering geheel ontkennen (Leiserowitz et al., 2013).

2.1.3 Complexiteit en implicaties

Er lijkt dus een discrepantie te zijn tussen de consensus in wetenschappelijke kringen en de publieke opinie inzake klimaatverandering. Daarbovenop komt dan nog eens het post-normale karakter van klimaatwetenschap: door onvolledige, variabele en complexe data is het onmogelijk om alomvattende theorieën te ontwikkelen die men kan testen (Funtowicz & Ravetz, 1990). Ook wordt het thema van klimaatverandering een gevoelige politieke, economische en sociale kwestie wanneer men het heeft over de mogelijke gevolgen van klimaatverandering en de hieraan gelinkte beleidsimplicaties (Bray & von Storch, 1999).

Rapportering over klimaatverandering is bijgevolg een bijzonder moeilijke kwestie voor journalistiek. Ze opereert immers in een setting waarbij feiten gecontesteerd worden, feiten en waarden verstrengeld zijn, expertise in vraag gesteld wordt en geloofwaardigheid cruciaal is. Bovenal zoeken verschillende bevolkingsgroepen informatie die hun eigen bestaande geloofssystemen bestendigen, wat dus leidt tot beleidsproblemen met een diepe ideologische verdeeldheid (Fahy, 2018).

Ten slotte wordt klimaatjournalistiek geconfronteerd met een diversiteit aan invalshoeken die mogelijks conflicterend met elkaar kunnen zijn, wat leidt tot moeilijke redactionele keuzes. Zo zijn er vier gebieden van klimaatjournalistiek, verdeeld over twee dimensies: (1) politieke vs. wetenschappelijke aspecten van klimaatverandering en (2) globale vs. lokale perspectieven (Brüggemann, 2017).

2.1.4 De ideologisering van klimaatwetenschap door gemanipuleerde twijfel

Onderzoek wijst uit dat de discrepantie tussen de wetenschappelijke consensus en de maatschappelijke consensus deels veroorzaakt wordt door bepaalde publieke actoren die optreden als lobby in het publieke debat over klimaatverandering. Deze actoren verspreiden enerzijds bewust foutieve informatie en worden gefinancierd door sterk georganiseerde en welvarende

belangengroepen, anderzijds worden ze gekenmerkt door een ideologisch gedreven ontkenning van wetenschappelijke feiten (Oreskes & Conway, 2011).

Dit betekent dat de discrepantie tussen de wetenschappelijke consensus en de maatschappelijke consensus dus niet louter verklaard kan worden door het post-normale karakter van klimaatwetenschap. De wetenschappelijke consensus is dermate sterk (Oreskes, 2004) maar conflicteert met de politieke, economische en sociale belangen van enkele zeer specifieke maatschappelijke actoren die hun functioneren drastisch dienen te herzien wanneer het beleid handelt naar de wetenschappelijke consensus.

Omwille van die reden blijkt uit onderzoek dat het mogelijk is dat kleine belangengroepen met diepe politieke banden het publieke debat trachten te vervormen, het publiek trachten te misleiden en vaststaande wetenschappelijke feiten ontkennen (Oreskes & Conway, 2011). Deze bewuste manipulatie van het publieke debat leidt enerzijds tot een vorm van gemanipuleerde vertwijfeling binnen het publieke debat, anderzijds ontstaat er hierdoor de foute perceptie dat de wetenschappelijke consensus inzake het bestaan en de oorzaak van klimaatverandering eerder ideologisch dan wetenschappelijk is.

Wanneer men de traditionele objectiviteitsnorm binnen klimaatjournalistiek onder de loep neemt, is het dan ook belangrijk om naast het post-normale karakter van klimaatwetenschap zich bewust te zijn van de politieke, economische en sociale spanningsvelden die onderliggend zijn aan het publieke debat over klimaatverandering.

2.1.5 Problematisering van de journalistieke traditie

Ondanks de moeilijke context, is het doel van klimaatjournalistiek ongewijzigd: het verschaffen van betekenisvolle, accurate en urgente rapportering over het probleem van klimaatverandering (Boykoff M.T. & Boykoff J.M., 2004).

Daaruit rijst dan ook de vraag of het doel de middelen heiligt, met andere woorden: welke journalistieke methode is nodig om het doel te bereiken en dienen de traditionele journalistieke normen gewijzigd te worden indien blijkt dat deze niet meer in staat zijn om het doel van klimaatjournalistiek te bereiken?

Meer specifiek onderzoekt deze studie daarom de houdbaarheid van de objectiviteitsnorm binnen de journalistieke traditie en de conceptuele problemen die hieraan gelinkt zijn, met het oog op het doel dat klimaatjournalistiek tracht te bereiken. Ook dient men zich de vraag te stellen hoe deze conceptuele problemen zich potentieel uiten op de werkvloer binnen journalistieke redacties.

2.2 Post-normaliteit

2.2.1 Normaal vs. post-normaal

Onderzoek van Funtowicz en Ravetz (1993) toont aan dat de 21e eeuw gekenmerkt wordt door een zekere mate van post-normaliteit. In essentie verwijst de term naar de nexus tussen wetenschap en politiek: een nexus die gekenmerkt wordt door (1) onzekere feiten, (2) conflicterende waarden, (3) een hoge inzet en (4) urgente beslissingen (Brüggemann, 2017). Het impliceert een paradigmashift ten aanzien van wetenschap, parallel aan het post-moderne denken over culturele fenomenen. Dit is in tegenstelling tot de normaliteitsconceptualisering van wetenschap: een traag proces dat langzaam maar zeker een absolute waarheid benadert, tegelijk worden onzekerheden zoveel mogelijk vermeden en worden onderliggende waarden niet in vraag gesteld (Kuhn, 1962).

Daartegenover staat dus het paradigma van post-normaliteit, een benadering ten aanzien van wetenschap waarbij de achterliggende motivatie niet nieuwsgierigheid was maar wel de wil om beleidskwesties op te lossen. Deze beleidskwesties, zo stellen Funtowicz en Ravetz (1993), hebben enkele gemeenschappelijke kenmerken: (1) ze zijn universeel in schaal en hun impact manifesteert zich op langetermijn, (2) zowel het fenomeen als de beschikbare data zijn onvolledig en complex en (3) er is geen eenduidige juiste oplossing. Toch moeten er beslissingen genomen worden, en liefst zo snel mogelijk (4).

Kortom wordt wetenschap post-normaal wanneer het debat zich niet langer richt op louter de bevindingen maar ook op de achterliggende processen en waarden (Hulme, 2007).

Toch hoeft het post-normale karakter van wetenschap niet gezien te worden als iets negatiefs: men ondervindt immers dat laboratorische wetenschap niet langer toereikend is voor de actuele maatschappelijke kwesties, net daarom pleit men voor post-normale wetenschap. Indien beleidsmakers hun beslissingen enkel zouden baseren op vaststaande wetenschappelijke bevindingen, zou dit gezien de tekortkomingen van wetenschap mislopen en bijgevolg leiden tot een legitimiteitscrisis. Om een legitimiteitscrisis te voorkomen, moeten er beslissingen genomen worden op basis van onvolledige wetenschap.

Net daarom plaatst men 'zachte waarden' op gelijke hoogte als voorlopige 'harde feiten' in het publieke debat en streeft men naar een zo breed mogelijke consensus op basis van een waardeverbintenis. Dit impliceert een nieuwe methode die niet waarde vrij is, noch ethisch neutraal. Bijgevolg is een democratisering van wetenschap noodzakelijk, en dienen uitgebreidere participatie alsook meer tolerantie ten aanzien van diversiteit voorop te staan. Kortom, in de omstandigheden van post-normaliteit kan de kwaliteitscontrole van feiten niet enkel aan elite insiders overgelaten worden (Funtowicz & Ravetz, 1990).

2.2.2 De onhoudbaarheid van het normaliteitsparadigma: vloeibaarheid en onzekerheid

De aard van het concept 'post-normaliteit' (Funtowicz & Ravetz, 1993) is relatief gelijkaardig aan Baumans (2011) diagnose van de 'vloeibare moderniteit'. Bauman (1990) bekritiseert de moderniteit als zijnde een rationele ontgoocheling van de wereld waarin men alles wat niet rationeel is en dus niet in de moderne orde past, probeert weg te zuiveren. De traditionele moderne orde heeft een afkeer van het ambivalente.

Toch kan men de inherente ambivalentie niet blijven onderdrukken en wordt er volgens Bauman (2011) een transformatie naar postmoderniteit ingezet na de Tweede Wereldoorlog. Deze postmoderniteit wordt gekenmerkt door (1) de teloorgang van grote verhalen en (2) het leven dat chaotischer en ambivalenter wordt (Bauman, 2013).

Beïnvloed door debatten rond globalisering, past Bauman (2011) het concept van 'vloeibaarheid' toe op zijn diagnose van de moderniteit, daarmee verwijst hij naar een fase van de moderniteit waarin zowel instituties als het individuele leven vloeibaar en aan voortdurende verandering onderhevig zijn. Conform het concept 'post-normaliteit', stelt Bauman (2011, p. 9) dat de mensheid verkeert in een conditie waarin rationele calculatie steeds meer op de voordien genegeerde onzekerheid en ambivalentie stuit.

Als gevolg hiervan opereren zowel instituties als individuen in een tijd waarin al het handelen nieuwe onzekerheid met zich mee brengt, ten gevolge van het ontbreken van absolute zekerheden. De omgang met deze onzekerheid gaat gepaard met een toegenomen reflexieve houding (Bauman, 2011).

Naast 'vloeibaarheid' staat dus ook 'onzekerheid' centraal in Baumans (1990; 2011; 2013) postmoderniteitsconcept. Deze onzekerheid vormt ook het uitgangspunt voor Ulrich Beck (1998) en Anthony Giddens (2013) die spreken van een 'risicomaatschappij' waarin er enerzijds enorme vooruitgang is in de Westerse wereld is en anderzijds er talrijke onzichtbare risico's met langdurige, verreikende gevolgen zijn.

Dit leidt tot de insitutionalisering van de geradicaliseerde twijfel waarbij zekerheid, waarheid en kennis in vraag worden gesteld. Lipovetsky (2015) spreekt dan ook over 'de hypermoderne mens' die angstig, zorgelijk en onzeker is.

2.2.3 Liquid journalism

De vloeibare toestand van de postmoderniteit (Bauman, 2013) staat in contrast met de reeds bestaande moderne politieke, economische en sociale instituties die gefundeerd zijn in de moderniteitsorde. Binnen de moderniteit kon men rekenen

op instituties zoals het gezin, de kerk en de natiestaat om een automatische functionering van het leven te garanderen. Echter heeft deze discongruentie tussen het enerzijds vloeibare tijdperk en de anderzijds moderne instituties ertoe geleid dat dat deze instituties quasi dood zijn en tegelijkertijd toch blijven leven, het is nu aan burgers om zelf met de complexiteit van het leven om te gaan (Deuze, 2006; Giddens, 2002). Wat betekent deze evolutie naar de vloeibare postmoderniteit dan concreet voor de moderne institutie journalistiek?

Het vloeibaarheidsargument van Bauman (2013) heeft als gevolg dat zowel de huidige als de toekomstige productie en consumptie van journalistiek bepaald worden door onzekerheid, flux en verandering (Deuze, 2006). Bijgevolg ontstaat er een nieuwe mediaecologie die gekenmerkt wordt door een genetwerkte cultuur (Castells, 2011) waarin van burgers verwacht wordt de nodige skills op te bouwen om te kunnen navigeren binnen de vele technologische en sociale netwerken.

Concreet betekent dit dat er een shift dient plaats te vinden binnen journalistiek waarbij men niet meer beroep doet op expertsystemen (Giddens, 2002) maar wel op collectieve intelligentie (Levy, 2012). In essentie is dit een democratiseringsproces waarbij kennis wordt opgebouwd door een constante uitwisseling van visies, meningen en informatie tussen velen in plaats van tussen enkele experts.

Journalistiek heeft dan ook de verantwoordelijkheid om door middel van deze democratisering burgers te helpen bij de ontwikkeling van de nodige skills om te overleven en te navigeren binnen een genetwerkt informatietijdperk van permanente revolutie (Bauman, 2013; Deuze, 2006). Skills die tot voordien enkel toegeschreven werden aan de institutie journalistiek.

Verwacht wordt dan ook dat journalistiek in de toekomst in toenemende mate gekenmerkt zal worden door interactieve en geconnecteerde vormen van productie waarbij makers en gebruikers co-existeren met het oog op een mutuele constructie van de realiteit. Doet ze dit niet, dreigt journalistiek haar voeling met de vloeibare samenleving alsmaar meer te verliezen (Deuze, 2006). Om te overleven moet journalistiek dus zelf vloeibaar worden, vandaar het concept 'liquid journalism' (Deuze, 2006, 2007; Jaakkola et al., 2015; Kantola, 2016).

2.2.4 De post-normale aard van klimaatwetenschap

Dit onderzoek vertrekt vanuit de assumptie dat klimaatwetenschap een treffend voorbeeld is van post-normaliteit. Het post-normale karakter van klimaatwetenschap manifesteert zich wanneer klimaatverandering en de geanticiperde gevolgen ervan centraal komen te staan. Op dat moment wordt het een beleidskwestie en bijgevolg dus een politiek, economisch en sociaal beladen controversie (Bray & von Storch, 1999).

Funtowicz en Ravetz (1990) tonen aan dat empirische data over het bestaan van de opwarming van de aarde regelmatig in vraag gesteld worden. Dit is een gevolg van data die onvolledig, complex, variabel en moeilijk begrijpbaar zijn. In die omstandigheden is het dan ook onmogelijk voor wetenschap om gefundeerde alomvattende theorieën te ontwikkelen die men kan testen. Ondanks het feit dat deze bevindingen dateren van 1990, ziet men enkele decennia later nog steeds dezelfde problematiek opduiken.

Daarnaast bestaat er het risico dat klimaatwetenschap een geconstrueerd element verwerft ten gevolge van politieke invloed of kracht van lobbygroepen (Bray & von Storch, 1999). Omdat de schaal van de klimaatverandering dermate universeel is en de effecten bijgevolg groot, heerst er binnen wetenschappelijke kringen een consensus omtrent de urgentie van de problematiek (Eide & Kunelius, 2012).

2.2.5 De post-normalisering van moderne instituties

Gegeven de vaststelling dat klimaatwetenschap een post-normaal probleem is, dienen de moderne instituties (wetenschap, politiek en journalistiek) hun onderlinge relaties te herconfigureren (Kunelius et al., 2017). Deze instituties opereren immers binnen deze post-normale context, en dit in relatie tot elkaar. In essentie is een post-normalisering van de moderne instituties essentieel omdat het volgens Healy (1999) leidt tot meer vertrouwen in diezelfde instituties. Een vertrouwen dat immers essentieel is voor een effectieve toepassing van (klimaat)wetenschap in een post-normaal tijdperk.

Politieke sfeer

Deze reconfiguratie van de onderlinge relaties is immers al zichtbaar binnen de politieke sfeer, zo spreekt Healy (1999) van 'post-normal' politics. Het verwijst naar een notie van een politiek landschap dat gekenmerkt wordt door een complex netwerk van besluitvormende instellingen, met als resultaat een systeem van meerlagige democratische participatie waarbij politiek op staatsniveau louter optreedt als mediërende factor.

Dergelijke post-normalisering, en dus democratisering, van publieke besluitvorming is noodzakelijk in wat Beck (1998) en Giddens (2013) een risicomaatschappij noemen. Risico wordt gezien als een centraal organiserend principe voor de hedendaagse samenleving, waarbij men beseft dat expertise gelimiteerd is en onmogelijk kan leiden tot een gevoel van zekerheid of controle. Voordien legimiteerde beleidmakers hun politieke autoriteit door middel van claims van expertise. Nu blijkt dat deze expertise gelimiteerd is, erodeert de autoriteit. Net daarom is post-normalisering absoluut noodzakelijk.

Journalistieke sfeer

Het is dus logisch dat ook een democratische institutie zoals de journalistiek garant staat voor een publieke sfeer (Habermas, 1964, 1989) waarin er ruimte is voor debat over epistemologische en ethische onzekerheden, conflicterende waarden en de validiteit van meningen die ingegeven zijn door een andere interpretatie van de realiteit (Brüggemann, 2017). In tegenstelling tot het normaliteitsparadigma, dienen deze elementen niet vermeden maar net omarmd te worden in het post-normaliteitsparadigma. Dit betekent bijgevolg een grote verantwoordelijkheid voor de journalistiek als institutie, die immers instaat voor het informeren van alle actoren in een post-normaal tijdperk.

Wat dan precies de implicaties zijn voor journalistiek in een post-normaal tijdperk, en meer specifiek voor klimaatjournalistiek, wordt in deze studie onderzocht. Schudson (2001) stelt dat wetenschap en journalistiek verbonden zijn door één centrale link: het concept 'objectiviteit'. Bijgevolg treft de post-normale realiteit zowel wetenschap als journalistiek op een relatief gelijkaardige manier. Bekeken vanuit een lens van post-normaliteit, verschijnen er enkele conceptuele problemen die gelinkt zijn aan de conceptualisering van objectiviteit binnen de journalistieke traditie.

2.3 Objectiviteit

De normatieve verwachtingen ten aanzien van journalistiek in een post-normaal tijdperk leiden tot conceptuele problemen van de objectiviteitsnorm in de journalistieke traditie. Alvorens deze conceptuele problemen uit te lichten, dient de traditionele objectiviteitsnorm binnen journalistiek eerst toegelicht te worden.

2.3.1 Theoretische definitie

De meeste onderzoeken naar objectiviteit in journalistiek werden verricht door Michael Schudson (2001), die stelt dat objectiviteit een 'morele filosofie' is, een moreel ideaal. Het is (1) een methode van verslaggeving en (2) een patroon in de manier waarop nieuws geconstrueerd wordt in de media.

Wien (2005) definieert de essentie van objectiviteit als het aanhangen van een bepaalde norm en standaard. Wat is deze standaard? Boudana (2011, p. 385) verwijst naar Heidegger en stelt: objectiviteit is een standaard die de waarheid vooropstelt, gedefinieerd als een vorm van correspondentie die gegrond is in correctheid en zich situeert tussen gedachte en realiteit.

Omwille van het feit dat de conceptualisering van objectiviteit als een morele waarde dreigen te uiteenlopend te worden, kan objectiviteit het best geconceptualiseerd te worden als een 'performance'. Deze handeling kan en zal

onderworpen worden aan een evaluatie op basis van de mate waarin men voldoet aan de vooropgestelde objectiviteitscriteria (zie volgende sectie), waarna de journalist dus open voor kritiek van het publiek dient te staan.

2.3.2 Praktische definitie

Conform het objectiviteitsideaal beoefenen journalisten een manier van verslaggeving waarbij er een duidelijk onderscheid gemaakt wordt tussen feiten en waarden, en waarbij bijgevolg enkel de feiten de berichtgeving halen. Een zekere vorm van afstandelijkheid is vereist, om zo een emotionele ondertoon te vermijden. Nieuws moet als het ware 'koel' zijn. Zeer kenmerkend voor het objectiviteitsideaal is ook het gebalanceerd weergeven van verschillende meningen binnen het politiek-ideologische spectrum. Ten slotte streeft men naar een vorm van verslaggeving die vrij is van iedere vorm van opiniëring, beleidsvoorkeur en constructie. Het spreekt ook voor zich dat onjuistheden en misinformatie zoveel mogelijk vermeden worden (Schudson, 2001).

Kijkend naar hoe deze conceptualisering van objectiviteit zich uit in de journalistieke praktijk, identificeren Tuchman (1972, p. 676) en Gilligan (2006) zes veel voorkomende praktijken: (1) het presenteren van conflicterende mogelijkheden in relatie tot een waarheidsclaim, (2) het aanbieden van bijkomend bewijs om een feit te onderbouwen, (3) het gebruik van aanhalingstekens om aan te geven dat een journalist geen waarheidsclaim maakt, (4) de belangrijkste feiten eerst geven, (5) het onderscheid tussen feiten en opinie duidelijk maken aan de hand van labels zoals 'nieuwsanalyse' en (6) het citeren van gezaghebbende bronnen.

2.3.3 De link tussen objectiviteit en het modernistisch geloof in positivisme

De dominantie en alomtegenwoordigheid van de objectiviteitsnorm binnen de journalistieke traditie getuigt van een sterk geloof in feiten, feiten die de waarheid omvatten en duidelijk te onderscheiden zijn van opinies. Deze veronderstelling dat het mogelijk is om een ondubbelzinnig onderscheid te maken tussen feiten en opinies, komt perfect overeen met het positivisme (Wien, 2005).

Het positivisme werd voor het eerst beschreven als een wetenschappelijke school door Auguste Comte die stelt dat de enige wijze waarop men kennis kan vergaren, die van de empirie is: datgene wat zintuiglijk waarneembaar is. Deze wetenschappelijke school vormt de voedingsbodem waarop het moderniteitsdenken gebouwd is (Rappa, 2003). Het moderniteitsdenken wordt dan ook gekenmerkt door een sterk geloof in de rede en moderne wetenschap, in plaats van religie (Giddens & Pierson, 1998).

Zoals eerder vermeld kan het conceptuele onderscheid tussen moderniteit en post-moderniteit gelijkgesteld worden aan het onderscheid tussen normaliteit en

post-normaliteit (Brüggemann, 2017). Vanuit de hierboven beschreven redenering kan men dus concluderen dat de dominantie van de objectiviteitsnorm binnen de journalistieke traditie een exponent van het normaliteits- en moderniteitsdenken is. Gegeven de vaststelling dat klimaatwetenschap zich bevindt in een context van post-normaliteit (Funtowicz & Ravetz, 1990), wordt de traditionele objectiviteitsnorm dan ook problematisch.

2.4 Evolutie van de objectiviteitsnorm

2.4.1 De niet-centraliteit van objectiviteit tot 1830

De objectiviteitsnorm wordt binnen de traditionele opvatting van journalistiek nog steeds gezien als het hoogste moreel ideaal waarnaar journalisten zouden moeten streven (McNair, 2017; Mindich, 2000; Schudson, 2001). Nochtans was objectiviteit niet altijd het centrale concept binnen de geschiedenis van journalistiek.

Schudson (1981) stelt dat journalisten in de Verenigde Staten (en in de bredere Angelsaksische regio) voor 1830 nog niet gebonden waren aan een concept van objectiviteit, integendeel: partijdigheid was de norm (Ward, 2019). De oorzaak van deze partijdigheid ligt in het feit dat de vroege moderniteit (rond het einde van de 18e eeuw) getekend werd door een klassenstrijd tussen burgers en de staat (McNair, 2017). Objectiviteit speelde geen rol en journalistiek werd gezien als een wapen dat de belangen van het volk verdedigt.

Dit veranderde in de loop van de 19e eeuw: objectiviteit werd de centrale norm binnen de journalistieke traditie. Deze evolutie is toe te schrijven aan (1) het ontstaan van de nexus tussen democratie en journalistiek, en (2) de opgang van het kapitalisme.

2.4.2 De nexus tussen democratie en journalistiek

De link tussen democratie en journalistiek is ontstaan uit het Verlichtingsdenken. Vanuit de Verlichting ontwikkelde er zich in de 19e eeuw een manier van denken over moderniteit die berustte op rationaliteit, zekerheid, orde, universele waarden en objectiviteit. Deze waarden werden als essentieel gezien voor een optimaal publiek leven, bijgevolg werd verwacht dat journalistiek deze waarden zou promoten en dus objectiviteit zou beschouwen als een leidend moreel ideaal (Giddens, 1998; Zelizer, 2013).

De nood aan een objectieve manier van nieuwsverslaggeving is dan ook inherent gelinkt aan de notie van een Westerse liberale democratie en meer specifiek een van de basisprincipes hiervan: de vrijheid van mening. Westerståhl (1983, p. 407) stelt dan ook dat het volgens de democratische ideologie niet toegelaten is dat

enkel politieke partijen of leiders de richting van het handelen van de samenleving bepalen. Dit recht op de individuele vrijheid van handelen berust op het basisprincipe van vrijheid van mening. Om die vrijheid van mening te kunnen uitoefenen, dient iedere individuele burger geïnformeerd te worden met informatie die feitelijk en onpartijdig is. Zo kan de burger een onafhankelijke en rationele keuze maken.

In de nood aan objectiviteit in een democratie zit ook een interessante paradox: net omdat er geen algemene objectieve waarheid over de samenleving bestaat, moet de norm van objectiviteit gehandhaafd worden (Westerståhl, 1983).

Sindsdien werd de rol van de pers in een democratische samenleving een veelbesproken onderwerp, resulterend in verschillende normatieve opvattingen ten aanzien van journalistiek (Siebert et al., 1956; Ward, 2019). Ondanks de verscheidenheid aan opvattingen over de rol van de pers, is er een algemene consensus over de centraliteit van de link met democratie (Zelizer, 2013).

2.4.3 De opgang van het kapitalisme

De propagandawaarde van een partijdige pers in een klassestrijd (Ward, 2019) hield niet langer stand toen men de waarde van de pers als informatiebron in een ontwikkelend kapitalistisch systeem zag in het begin van de 19e eeuw. (McNair, 2017). Schudson (1981) stelt dan ook dat de opkomst van de 'penny press' in 1830 het startschot was van de objectiviteitsnorm in de journalistieke traditie. Sindsdien namen journalisten afstand van een partijdige insteek, en dit met het oog op het bereiken van zoveel mogelijk mensen en dus een zo groot mogelijke verkoop van kranten (Hiles & Hinnant, 2014).

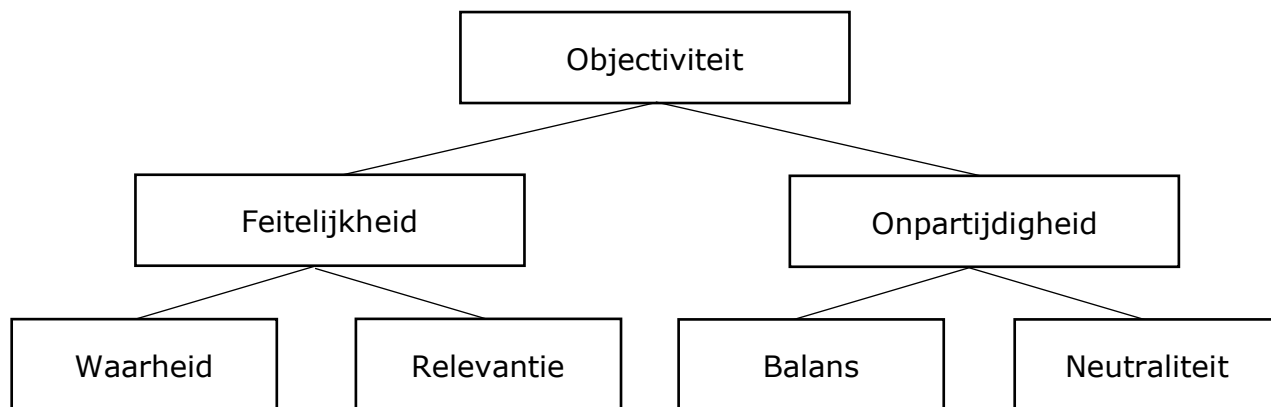
Daarmee steeg de productie van nieuws en dus ook de nood voor standaardisatie en regularisatie. Er ontwikkelde zich een competitieve markt, waarbij er dus nood was aan meetbare standaarden van kwaliteit. Schudson (1981) stelt dan ook dat objectiviteit de sleutel is in deze competitieve markt waarin snelheid, accuraatheid en betrouwbaarheid centraal zijn.

Uit deze analyse blijkt dat de objectiviteitsnorm ontwikkeld werd als een professionele ethiek om zo een antwoord te bieden op de noden van een veranderende samenleving.

2.5 Deconstructie van objectiviteit

Om de conceptuele problemen die gelinkt zijn aan de objectiviteitsnorm binnen de post-normale context van klimaatverandering te onderzoeken, dient men eerst het concept objectiviteit te ontleden in verschillende componenten (zie Figuur 1). Op basis van een synthese van de literatuur wordt het concept opgedeeld in twee

dimensies: 'feitelijkheid' en 'onpartijdigheid'. Deze twee dimensies worden dan weer verder onderverdeeld: respectievelijk in 'waarheid' en 'relevantie', en in 'balans' en 'neutraliteit'. Dit betekent dan ook dat de vereiste van 'feitelijkheid' bestaat uit de duale subvereisten 'waarheid' en 'relevantie', net zoals 'onpartijdigheid' bestaat uit een nood aan 'balans' en 'neutraliteit' (Brüggemann, 2017, p. 59; Westerståhl, 1983, p. 404).

Figuur 1: Schematische voorstelling van het concept 'objectiviteit'

2.5.1 Feitelijkheid: waarheid en relevantie

Het meest heilige geloof van journalisten wereldwijd, is het vitale belang van feitelijke juistheid voor de journalistieke professionele activiteit (Nordenstreng, 1995). Robinson (2009, p. 3) stelt dat elk nieuwsverhaal gestuurd wordt door een blijvend nieuwsparadigma waarbinnen verslaggevers hun verhalen maken, dit doen ze op basis van een ingesleten patroon van culturele codes en sociaal rollenspel.

Tuchman (1978) conceptualiseert dit paradigma als een 'web van feitelijkheid'. Volgens hem weven journalisten dit web om zo feiten te verzamelen die op elkaar voortbouwen waardoor er uiteindelijk een verzameling aan feiten ontstaat. Deze grote verzameling aan feiten valideert zichzelf en de geloofwaardigheid van het nieuwsverhaal volgt dus automatisch.

Volgens Sigal (1987) en Robinson (2009) worden de feiten binnen die verzameling op een gestructureerde manier geordend en geverifieerd door gezaghebbende bronnen. Tuchman (1972) stelt dan ook dat objectiviteit een strategisch ritueel is, kijkend naar de methode waarop feitelijkheid volgens hem geconstrueerd wordt: journalisten selecteren verschillende gezaghebbende bronnen, waarbij elke bron representatief is voor een bepaald perspectief. Deze bronnen controleren dan de feiten die gelinkt zijn aan elk perspectief (Robinson, 2009).

In essentie kan de notie van feitelijkheid herleid worden tot de organisatie van feiten conform de 5 W's: wat, waarom, waar, wanneer en wie (Irby, 1992). Dit

wijst volgens Schudson (2001) op de het menselijke instinct om complexe materie te oversimplificeren, wat zich dus ook uit in journalistieke verslaggeving.

Deze nadruk op feiten wijst op de eerder beschreven link met positivisme. Het strategisch ritueel (Tuchman, 1972) behoedt journalisten dan ook voor inmenging van persoonlijke meningen in het journalistieke product, conform de democratische ideologie (Westerståhl, 1983) moet de burger immers zijn of haar eigen mening vormen op basis van de feiten die de journalist presenteert (Wien, 2005).

Om te voldoen aan deze vereiste van feitelijkheid, dient er voldaan te worden aan twee subvereisten: waarheid en relevantie.

2.5.1.1 Waarheid

Ondanks het feit dat dit soms minder duidelijk is in een post-moderne samenleving, berust de volledige geloofwaardigheid van journalistiek op de vooropgestelde waarheidsclaim (Broersma, 2010). Doorgaans refereert de waarheidsclaim naar het observationele aspect: de waarheidsgetrouwheid van het geobserveerde. Andere auteurs verwijzen dan weer naar de waarheidsgetrouwheid van de journalistieke praktijk (Greenberg & Wheelwright, 2014).

Uitgaande van het observationele aspect, berust de subvereiste 'waarheid' dus op de verwachting dat journalisten in staat zijn om de sociale realiteit op een waarheidsgetrouwe manier weer te geven. Daarmee onderscheidt journalistiek zich van roddel, pamfletten, nieuwsbrieven en andere moderne nieuwsproducten (Broersma, 2010, p. 24). Ook legitimeert de waarheidsclaim de speciale positie van journalistiek als vierde macht (Strömbäck, 2005), de normatieve verwachting ten aanzien journalistiek hierin luidt als volgt: journalistiek moet informatie verschaffen die mensen kunnen vertrouwen en op basis waarvan burgers kunnen handelen en beslissen, logischerwijze moet het nieuws dan ook corresponderen met de realiteit (Broersma, 2010; Strömbäck, 2005).

Ondanks kritiek op de waarheidsclaim en het onvermogen van de journalistiek om de sociale realiteit volledig waarheidsgetrouw weer te geven (Hiles & Hinnant, 2014; Westerståhl, 1983), is journalistiek bijzonder succesvol in het doen geloven dat nieuwsverslaggeving 'de waarheid' is. Net daarom reageert men zo geschokt wanneer blijkt dat nieuws soms 'onwaar' is door foutieve verslaggeving (Broersma, 2010).

Westerståhl (1983) nuanceert en stelt dat de subvereiste 'waarheid' niet altijd van even groot belang is: bij politieke debatten is de kwestie van waarheid van onderschikt belang omdat men immers vooral het debat wil weerspiegelen en dus niet de validiteit van argumenten analyseert. Wanneer men daarentegen een

feitelijke gang van zaken presenteert, wordt de waarheidsgetrouwheid veel belangrijker.

2.5.1.2 *Relevantie*

Volgens Westerståhl (1983) bestaat de subvereiste 'relevantie' uit twee dimensies met telkens verschillende voorwaarden om te voldoen aan de eisen. De twee dimensies verwijzen naar twee overwegingen in het proces waarbij bepaald wordt wat de nieuwswaarde van een gebeurtenis of uitspraak is.

De eerste dimensie verwijst naar de relevantie van nieuwsitems in relatie tot elkaar. In essentie gaat het dan over het bepalen van een correct evenwicht tussen verschillende gebeurtenissen, dit is uiteraard geen neutraal oordeel: verschillende belangen waarover partijen verschillende meningen hebben, worden bewust of onbewust afgewogen en op basis daarvan wordt de relevantie van een item bepaald (Westerståhl, 1983).

De andere dimensie verwijst naar de relevantie van afzonderlijke items in een loop van gebeurtenissen (Westerståhl, 1983). Journalisten streven naar een selectie van items waardoor burgers het verloop van gebeurtenissen kunnen vatten en mogelijk zelfs de gevolgen kunnen inschatten.

Achter deze twee overwegingen schuilt een proces waarbij er nieuwswaarde wordt toegekend aan een gebeurtenis of uitspraak. Uit onderzoek van De Maeyer (2020) blijkt dat dit proces overeenkomt met John Dewey's theorie van waardebeoordeling (Dewey & Boydston, 2008). Hieruit blijkt dat de nieuwswaarde en dus de relevantie niet wordt bepaald door een set van vastliggende waarden noch door een intuïtief gevoel. Het bepalen van de relevantie van een nieuwsitem is een reflexieve activiteit waarbij het doel in relatie tot de middelen voortdurend in acht genomen wordt. Desondanks bestaat er nog geen duidelijkheid over de concrete manier waarop de relevantie van een nieuwsitem wordt bepaald.

2.5.2 Onpartijdigheid: balans en neutraliteit

Journalistieke onpartijdigheid betekent in het algemeen dat er verwacht wordt van journalisten dat zij zich niet (openlijk) affiliëren met een bepaalde groep. Meer specifiek verwijst het naar (1) onafhankelijkheid van politieke partijen en (2) vrijheid van belangenconflicten (Hiles & Hinnant, 2014).

Onpartijdigheid omvat het voorzien van een brede kijk op de reikwijdte en het gewicht van een mening over een bepaald thema (Wahl-Jorgensen et al., 2017). Dit betekent dat journalisten het doel moeten hebben om de diversiteit van het publiek dat zij vertegenwoordigen, te weerspiegelen.

Hartley (1992, p. 145) stelt dat journalisten die mikken op onpartijdigheid, moeten voldoen aan drie voorwaarden: het in overweging nemen van (1) een volledige waaier aan meningen en visies, (2) het relatieve gewicht van een mening en (3) de veranderingen in de reikwijdte en het gewicht van een mening.

Om te voldoen aan deze vereiste van onpartijdigheid, dient er voldaan te worden aan twee subvereisten: balans en neutraliteit.

2.5.2.1 Balans

Westerståhl (1983, p. 418) meet balans in journalistieke verslaggeving als (1) de ruimte toegewijd aan elke partij, (2) de aan- of afwezigheid van argumenten, (3) stellingen van partijen en (4) positieve of negatieve percepties over partijen.

Brüggemann (2017) verwijst naar balans als zijnde de belangrijkste routine van journalistiek. De norm van balans wordt gedefinieerd als de verplichting om beide kanten van een verhaal een gelijke stem te geven. Gelijkaardig hieraan stelt Fahy (2018) dat de norm van balans betekent dat er in verslaggeving altijd beide kanten van een omstreden thema aan bod komen, en dat beide kanten eenzelfde gewicht toegewezen krijgen. Ook Boykoff M.T. en Boykoff J.M. (2004) stellen dat balans verwijst naar de vereiste om de visie van legitieme personen aan beide kanten van een omstreden conflict aan het woord te laten.

Met de norm van balans doelt men op neutraliteit (Boykoff M.T. & Boykoff J.M., 2004), immers de andere subvereiste van onpartijdigheid.

2.5.2.2 Neutraliteit

Heikkilä (2008) stelt dat er twee verschillende gebruikswijzes van de notie van neutraliteit zijn in de journalistieke praktijk, gelinkt aan twee verschillende historische achtergronden.

De eerste notie van neutraliteit is afkomstig van de natuurwetenschappen en impliceert een idee van non-interferentie: journalisten mogen op geen enkele manier een gebeurtenis waarover zij rapporteren, beïnvloeden. Conform deze notie wordt de journalist verondersteld de positie in te nemen van een afstandelijke observator, men geeft de feiten door en laat het publiek dan beslissen (Hiles & Hinnant, 2014; Ojala, 2021).

De tweede notie van neutraliteit is afkomstig van een eerder politieke context en verwijst naar een idee van ongebondenheid van journalisten, in essentie dus de eerder besproken onpartijdigheid (Ojala, 2021) en het zich niet (openlijk) affiliëren met een bepaalde groep.

De definitie van de notie van neutraliteit is in essentie dus een neutrale houding van journalisten ten aanzien van het beleid of een bepaald thema, vrij van politieke of commerciële belangen (Hiles & Hinnant, 2014). Non-interferentie en afstandelijkheid worden hierbij dus vooropgesteld (Ojala, 2021).

2.5.3 Transparantie: methode of alternatief

Het concept 'transparantie' wordt vaak vermeld in het debat over de objectiviteitsnorm, waarbij soms gesteld wordt dat transparantie (of 'openheid') inzake journalistieke methode een stap in de richting van objectiviteit is (Hiles & Hinnant, 2014).

Andere onderzoekers, zoals bijvoorbeeld Weinberger (2009), verwijzen naar transparantie als een alternatieve journalistieke norm binnen de context van de conceptuele problemen gelinkt aan de traditionele objectiviteitsnorm. Dit onderzoek beschrijft daarom dan ook eerst de conceptuele problemen gelinkt aan de traditionele objectiviteitsnorm, en gaat daarna verder in op het concept 'transparantie'.

2.6 Conceptuele problemen in een post-normaal tijdperk

Vanuit de eerder beschreven post-normaliteitslens (Funtowicz & Ravetz, 1993), verschijnen er enkele conceptuele problemen die gelinkt zijn aan de conceptualisering van objectiviteit binnen de journalistieke traditie. Deze conceptuele problemen manifesteren zich op elke dimensie van het ontlede objectiviteitsconcept (Westerståhl, 1983). Als reactie op deze vastgestelde problematiek ontwikkelen er zich verschillende 'post-normale' variaties en alternatieven, anders dan de problematische objectiviteitsnorm.

Deze studie beschrijft daarom de conceptuele problemen gelinkt aan de traditionele objectiviteitsnorm vanuit een post-normale lens alsook de verschillende variaties en alternatieven.

2.6.1 Conceptuele problemen gelinkt aan feitelijkheid

De conceptuele problemen gelinkt aan feitelijkheid stellen zich op twee dimensies: (1) de contextuele bedding van feiten en (2) het onderscheid tussen feiten en meningen/waarden/beleid.

Het eerste probleem stelt zich ten gevolge van de vaststelling dat feiten an sich weinig zeggen: wanneer men enkel feiten geeft, leidt dit tot een slechts oppervlakkig begrip van een vaak complex probleem. Daarom dienen feiten begrijpbaar gemaakt worden aan de hand van onderliggende en vaak indirecte associaties (GP Andrén, 1979). Ook (Fahy, 2018) deelt deze kritiek op een notie

van non-interventionisme: feiten hebben geen betekenis indien er geen interpretatie aan gegeven wordt, feiten dienen dus gelinkt te worden aan reeds bestaande feiten en ideeën. Met andere woorden: feiten dienen gelinkt te worden aan een context.

Het probleem dat daaruit volgt, is dat journalisten de belissing dienen te nemen over de associatieve context waarin ze feiten plaatsen. Deze keuze is subjectief van aard (Wien, 2005). Deze subjectief gekozen contextuele bedding vloeit voort uit een bepaalde set van individuele of collectieve waarden.

Dit vormt dan ook de tweede problematische dimensie: het onderscheid tussen feiten en meningen/waarden/beleid. Funtowicz en Ravetz (1993) stellen dat feiten onzeker zijn in een post-normaal tijdperk. Net omdat feiten onzeker zijn, dienen onderliggende conflicterende waarden expliciet gemaakt te worden. Net omdat die feiten onzeker zijn, verschijnen er grote hoeveelheden aan wetenschappelijke kennis. Het probleem is echter dat er bijgevolg niet een tekort aan feitelijkheid is, maar net een teveel aan feitelijkheid: de enorme hoeveelheid aan feiten kan op legitieme wijze gebruikt worden om een een waaier aan verschillende posities ten aanzien van een controversie te ondersteunen (Fahy, 2018).

Net daarom lijkt een positivistische inslag waarbij er een duidelijk onderscheid is tussen feiten en meningen/waarden/beleid (waarbij doorgaans enkel feiten verslaggeving halen), achterhaald en niet wenselijk in een post-normaal tijdperk.

2.6.1.1 Waarheid

De problematisering van de subvereiste 'waarheid' is voornamelijk gelinkt aan de kritiek op de verwachting dat journalisten in staat zijn om de sociale realiteit op een waarheidsgetrouwe manier weer te geven (Broersma, 2010). Hiles en Hinnant (2014) stellen dan ook dat het onmogelijk is voor journalisten om te bepalen wat 'waar' is in elke situatie. Als antwoord op deze kritiek ontwikkelde journalistiek dan ook de norm waarbij men mikt op een zo accuraat mogelijke vertaling van de waarheidsclaim van een bron. Toch blijft de subvereiste 'waarheid' problematisch omdat het impliceert dat journalistiek een waarheidsmonopolie heeft.

Davies (2011) gaat hierop verder en stelt dat het beeld van de sociale realiteit dat journalisten presenteren, vervormd en gemanipuleerd is. Dit is uiteraard logisch gezien het feit dat journalisten bijna nooit zelf aanwezig zijn en dus altijd rekenen op bronnen die wel aanwezig waren. Die bronnen hebben dan ook weer hun eigen belangen en redenen om mee te werken (Broersma, 2010).

Daarnaast kan men argumenteren dat de notie van waarheid een omstreden begrip is in een zogenaamd 'post-truth'-tijdperk (Fahy, 2018) waarin het argument dat de waarheid sociale constructie is, gebruikt wordt om emotie en persoonlijk geloof op dezelfde hoogte te plaatsen als feitelijke waarheden.

De conclusie is dus dat het volkomen logisch is dat journalisten niet in staat zijn om de sociale realiteit op een volledig waarheidsgetrouwe manier weer te geven, het is daarentegen wel problematisch wanneer journalisten claimen hiertoe wel in staat te zijn en dus een geconstrueerd beeld van de sociale realiteit maskeren als 'waarheid'.

2.6.1.2 *Relevantie*

Het conceptuele probleem gelinkt aan de notie van 'relevantie' is niet zozeer een kritiek op de fundamentele grondslag van deze notie, maar eerder een nuancering.

Zoals eerder vermeld is het bepalen van de relevantie van een item in essentie een reflexief proces waarbij er nieuwswaarde wordt toegekend aan een item (Dewey & Boydston, 2008). Hoe dit proces van waardebeoordeling en nadien nieuwsselectie verloopt, is een zwarte doos (De Maeyer, 2020).

Toch argumenteert dit onderzoek dat wanneer men dit proces van waardebeoordeling een zwarte doos noemt, het de ontsluiting van de desbetreffende zwarte doos net moeilijker maakt. Er zijn er wel degelijk journalistieke normen die relevant lijken in het proces van waardebeoordeling en nieuwsselectie. Zo wijzen Boykoff M.T. en Boykoff J.M. (2007) op twee niveaus van normen die deze processen beïnvloeden: (1) personalisatie en nieuwsgierigheid, en (2) autoriteit en balans.

Dit onderzoek argumenteert bijgevolg dat deze normen in het geval van klimaatjournalistiek geleid hebben tot een informationele bias. Deze informationele bias heeft als gevolg dat nieuws gepresenteerd wordt in 'episodes', en dus niet in 'thema's' waarbij verhalen gesitueerd worden binnen een bredere context. Zoals Bennett (2016) stelt, maakt informationele bias het moeilijk om nieuws te gebruiken als een leidraad voor actie van burgers omdat de bias het bredere plaatje verdoezelt.

Dit toont aan dat de subvereiste 'relevantie' anders ingevuld kan worden naargelang de keuzes die men maakt en dus genuanceerd dient te worden. Ook deze keuzes zijn opnieuw ingegeven door de eerder vernoemde normen (en dus waarden). Het feit dat men keuzes dient te maken op basis van waarden, conflicteert met de zuiver positivistische notie van objectiviteit.

2.6.2 Conceptuele problemen gelinkt aan onpartijdigheid

Dit onderzoek vertrekt vanuit de vaststelling dat klimaatwetenschap gekenmerkt wordt door een post-normaal karakter (Bray & von Storch, 1999) maar dat er toch een brede wetenschappelijke consensus is over de aard van klimaatverandering en de rol van het menselijk ras hierin (Eide & Kunelius, 2012).

Toch ziet men dat deze wetenschappelijke consensus zich niet vertaalt in een parallelle toename in bezorgdheid over klimaatverandering bij het brede publiek (Ratter et al., 2012). Ook wordt de hoop op het doelgericht aanpakken van de oorzaken van klimaatverandering steeds kleiner gegeven de politieke situatie: electorale meerderheden verwerpen de brede ideologische consensus over globalisme tussen partijen (Pepermans & Maesele, 2017). Deze ideologische consensus stelt dat men de wereld kan verbeteren door (1) transnationale samenwerking en (2) de coördinatie van beleid, financiering en wetenschap (Hulme, 2016). Het bredere discours over klimaatverandering en de hieraan gelinkte wetenschap en beleid berusten dan ook op deze ideologische consensus.

In essentie ziet men dus een opgang van nationalisme en illiberale democratiën (Levitsky & Ziblatt, 2018). Deze opgang gaat gepaard met een toename van desinformatie over politieke tegenstanders en meer beschuldigingen van 'fake news' gericht aan het adres van kritische journalistiek (Pepermans & Maesele, 2017).

Ten gevolge van deze ontwikkelingen komt de norm van 'onpartijdigheid' ter discussie te staan in journalistieke en academische kringen. Zo pleiten sommige actoren voor meer onpartijdigheid, anderen pleiten dan weer voor het negeren van klimaatontkenners en bepaalde administraties.

Onderzoek toont aan dat enkel een gepolitiseerde kijk op het thema van klimaatverandering een uitweg kan bieden: enkel op deze manier kunnen journalisten zich richten op de oorzaken van klimaatverandering en duurzame alternatieve toekomstmogelijkheden. Deze gepolitiseerde kijk op het thema richt zich op de positieve aspecten van democratie en rapporteert over klimaatverandering binnen de democratische ideologie (Pepermans & Maesele, 2017).

De discoursen van publieke intellectuelen alsook burgers zijn inherent politiek en gelinkt aan verschillende ideologische projecten (Nisbet, 2014). Zoals hierboven beschreven, is een gepolitiseerde journalistieke kijk op klimaatverandering dan ook nodig. Echter verhindert de norm 'onpartijdigheid' (en de subvereisten 'balans en 'neutraliteit') dergelijke reflexieve en open vorm van journalistiek en bijgevolg dus een agonistisch democratisch debat (Pepermans & Maesele, 2017).

Ook Brüggemann en Engesser (2017) komen tot de conclusie dat de democratische theorie vraagt om een journalistieke waakhond, en de complexe thema's zoals klimaatverandering vragen om meer contextualisering dan hetgene dat doorgaans aangeboden wordt conform de onpartijdigheidsnorm waarin balans en neutraliteit voorop staan. Of zoals Boykoff (2011) het stelt: een gebrek aan contextualisering wordt geïdentificeerd als een van de belangrijkste kenmerken van 'normale' klimaatjournalistiek, wat dus conflicteert met een post-normaal tijdperk (Funtowicz & Ravetz, 1993).

2.6.2.1 *Balans*

De subvereiste 'balans' is problematisch in de zin dat het concurrerende meningen over een wetenschappelijke kwestie presenteert alsof alle meningen een gelijk wetenschappelijk gewicht hebben terwijl dit in de realiteit niet zo is, men noemt dit 'false balance' (Brüggemann & Engesser, 2017).

In de praktijk leidt deze 'false balance' tot de bestendiging van de mythe dat er onvoldoende wetenschappelijke consensus is over antropogene klimaatverandering, bijgevolg resulteert dit in de bestendiging van publieke verwarring (Antilla, 2005; Dunwoody, 2005). Een belangrijk ingrediënt van de professionele ethos van objectiviteit is dus problematisch geworden (Brüggemann, 2017).

Onderzoek toont aan dat de norm 'balans' vooral krachtig is (1) in gevallen van omstreden kennisclaims en (2) wanneer journalisten over weinig expertise beschikken over het thema (Brüggemann & Engesser, 2017).

Voor die journalisten met beperkte expertise over klimaatverandering is 'balans' dan ook een strategische praktijk: het laat toe om professionele objectiviteit te bewerkstelligen alsook is het een manier om de kritiek van eenzijdige rapportering te vermijden (Tuchman, 1972). Ook kan 'balans' dienen als surrogaat voor validiteitschecks wanneer journalisten hiertoe niet in staat zijn omwille van beperkte expertise of middelen (Brüggemann & Engesser, 2017).

Kortom, 'balans' leidt ertoe dat de journalist informatie niet hoeft te interpreteren en dus ook niet hoeft te contextualiseren. Zoals eerder vermeld, is dit vanuit de democratische theorie problematisch in een post-normaal tijdperk (Boykoff, 2011). Ook leidt het aanhangen van 'balans' tot een informationele bias inzake rapportering over klimaatverandering, deze bias creëert een politieke en discursieve ruimte voor de beleidsmakers om verantwoordelijkheid te ontwijken en acties te vertragen (Boykoff M.T. & Boykoff J.M., 2004).

2.6.2.2 *Neutraliteit*

De niet-interfererende, afstandelijke houding van neutraliteit (Ojala, 2021) leidt tot neutrale verslaggeving over de visies van afwijkende wetenschappers die niet gebaseerd zijn op geloofwaardige en betrouwbare wetenschap (Brüggemann & Engesser, 2017).

Liberaal-democratische landen kampen met een democratisch deficiet dat verholpen dient te worden, tegelijkertijd moeten liberaal-democratische landen de interne coherentie versterken om zo populisme te bestrijden. Ook de externe coherentie dient versterkt te worden om zo een meer coöperatieve partner te zijn binnen een supranationale beleidsstructuur (Paola & Jamieson, 2017). Om deze interne en externe coherentie te versterken, is een agonistisch democratisch debat

nodig. Zoals eerder vermeld, is een gepolitiseerde kijk op het thema klimaatverandering noodzakelijk om dergelijk agonistisch democratisch debat te bereiken.

Men dient zich dus te vraag stellen of het binnen een agonistisch democratisch debat wenselijk is om afwijkende wetenschappers zonder wetenschappelijke geloofwaardigheid of klimaatontkenners een forum te geven. Gegeven het feit dat het volledige debat over klimaatverandering inherent politiek is (Nisbet, 2014), is het een politieke keuze wanneer men beslist om klimaatontkenners niet langer een forum te bieden. Dit botst dan met met norm 'neutraliteit' die een vorm van ongebondenheid ten aanzien van politieke belangen voorschrijft (Hiles & Hinnant, 2014).

Daarnaast kan men zich de vraag stellen of de keuze voor het beroep 'klimaatjournalist' niet reeds op voorhand wijst op een zekere affiniteit met de problematiek van klimaatverandering en een bepaalde ideologische insteek (Palen, 1999).

2.7 De herconfigurering van objectiviteit in post-normale journalistiek

2.7.1 De voortrekkersrol van klimaatjournalistiek

Gegeven de conceptuele problematiek gelinkt aan de traditionele objectiviteitsnorm in een post-normaal tijdperk, pleit men voor verschillende variaties en alternatieven in wat men 'post-normale journalistiek' noemt.

Uit de literatuur blijkt dat klimaatjournalistiek een voortrekkersrol toegeschreven wordt inzake de evolutie naar een nieuwe vorm van 'post-normale journalistiek' die inspeelt op conceptuele problemen gelinkt aan de objectiviteitsnorm en de daaraan gekoppelde vereisten 'feitelijkheid' (waarheid en relevantie) en 'onpartijdigheid' (balans en neutraliteit) (Brüggemann, 2017; Dunwoody, 2005; Fahy, 2018; Hiles & Hinnant, 2014; Oreskes & Conway, 2010).

Vanuit die optiek is het interessant om te onderzoeken welke antwoorden klimaatjournalisten reeds formuleren op de conceptuele problemen alsook de uitwerking hiervan op de werkvloer. Mogelijks kunnen deze inzichten dienen om dezelfde problematiek in andere journalistieke sectoren te verhelpen in een post-normaal tijdperk.

De concepten 'trained judgment' en 'transparantie' bieden een antwoord op de conceptuele problematiek gelinkt aan de vereiste 'feitelijkheid', de concepten 'weight-of-evidence reporting' en 'deep consensus' bieden een antwoord op de conceptuele problematiek gelinkt aan de vereiste 'onpartijdigheid'.

2.7.2 Trained judgment

Het concept 'trained judgment' (Daston & Galison, 2021) ontwikkelt zich vanuit de kritiek dat feiten an sich weinig zeggen: wanneer men enkel feiten geeft, leidt dit tot een slechts oppervlakkig begrip van een vaak complex probleem (GP Andrén, 1979; Fahy, 2018). Net daarom dienen feiten geïnterpreteerd te worden door personen die beschikken over een zekere mate van expertise.

Cunningham (2003) stelt dan ook dat journalisten aangemoedigd dienen te worden om die expertise te ontwikkelen en om deze dan te gebruiken om zo een onderscheid te maken tussen onderliggende assumpties van elke waarheidsclaim. Enkel zo kunnen journalisten bepalen wat burgers dienen te weten om een begrip te ontwikkelen over een thema.

Hieraan gelinkt is het concept 'knowledge-based journalism' (Patterson, 2013): de toepassing van relevante expertise op de berichtgeving over publieke zaken, en het gebruik van die kennis om een evaluatie en selectie te maken van de legitieme perspectieven (Fahy, 2018). Nisbet en Fahy (2015) stellen dat deze vorm van journalistiek leidt tot (1) een contextualisering en kritische evaluatie van de kennis van experts, (2) de facilitering van discussie die ideologische verschillen overstijgt en (3) de promotie van het overwegen van een breder pakket aan mogelijke beleidsopties.

In essentie verwijst 'trained judgment' dus naar de ontwikkeling van voldoende expertise op basis waarvan journalisten verschillende feitelijke geschillen kunnen ijken en dus een arbitrage rol op zich kunnen nemen (Cunningham, 2003). Deze rol lijkt urgent te zijn in een alsmaar meer complex wordende realiteit (McNair, 2017).

Hierdoor kunnen journalisten meer context bieden en dus het perspectief verbreden in sterk gepolariseerde en ideologische debatten binnen een post-normaal tijdperk. Er wordt dus bijgedragen aan een depolarisering van het publieke debat, waardoor de duurzaamheid en het democratisch gehalte ervan verzekerd worden (Brüggemann, 2017).

2.7.3 Transparantie

Weinberger (2009) en Fahy (2018) verwijzen naar transparantie als een alternatieve journalistieke norm binnen de context van de conceptuele problemen gelinkt aan de traditionele objectiviteitsnorm. Deze kritiek verwijst namelijk naar de vaststelling dat journalisten onmogelijk in staat zijn om de sociale realiteit op een waarheidsgetrouwe manier weer te geven (Broersma, 2010), maar toch regelmatig claimen de waarheid in pacht te hebben.

Zo spreekt Klotzer (2009) over 'de mythe van objectiviteit': het is onmogelijk om werkelijk alle feiten te presenteren. Daarenboven is elke journalistieke keuze met waarde geladen. Vanuit die optiek is volledige objectiviteit een onhaalbaar doel.

Dit betekent daarom niet dat men elke poging om neutraal, gebalanceerd, en correct te zijn moet loslaten (Klotzer, 2009). Volgens Brüggemann (2017, p. 67) en Klotzer (2009) dienen journalisten hiernaar te blijven streven en tegelijkertijd een zekere transparantie voorop te stellen: men moet niet doen alsof men niet bepaalde waarden koestert of men geen belang heeft bij bepaalde politieke uitkomsten zoals bijvoorbeeld de bescherming van het klimaat. Journalisten moeten deze realiteit erkennen en op basis daarvan correct handelen door eerlijk te zijn over hun posities in de sociale wereld.

Een interessante nuance komt van Oreskes en Conway (2010) die stellen dat indien men het publiek wil leren dat wetenschap inherent onzeker is, journalisten transparant moeten zijn over het feit dat beleidskeuzes meestal gemaakt worden op basis van onvolledige, maar de best mogelijke, informatie die op dat moment beschikbaar is.

Ook Fahy (2018) bespreekt deze shift naar een vorm van journalistiek die meer reflexief alsook transparanter is. Daarmee sluit de post-normale journalistiek zich aan bij de academische methode die voorschrijft dat men telkens de gebruikte raamwerken, methodes en criteria dient te verklaren. Daarnaast impliceert transparantie ook dat journalisten telkens de achterliggende motivatie van elke bron vermelden: achtergrond, affiliaties, referenties, belangen en politieke agenda (Fahy, 2018, p. 859). Of zoals Meyer (2004, p. 54) stelt: "Echte objectiviteit is gebaseerd op de methode, niet op het resultaat."

2.7.4 Weight-of-evidence reporting

Gegeven de vaststelling dat 'false balance' (Brüggemann & Engesser, 2017) leidt tot een informationele bias en dat deze bias leidt tot publieke twijfel die gebruikt wordt om politieke verantwoordelijkheid te ontlopen (Antilla, 2005; Boykoff M.T. & Boykoff J.M., 2004), ontwikkelt Dunwoody (2005) het concept 'weight-of-evidence reporting'.

'Weight-of-evidence reporting' verwijst naar een journalistieke strategie waarbij journalisten niet bepalen wat de absolute waarheid is, maar waarbij men wel uitzoekt waar het bulk van (1) bewijs en (2) deskundig denken ligt op het continuüm van waarheid en dit dan communiceert aan burgers (Dunwoody, 2005).

Volgens Fahy (2018) betekent dit niet dat journalisten niet meer de perspectieven van bepaalde minderheden of alternatieve groepen aan bod mogen laten komen, het betekent wel dat deze perspectieven gepresenteerd moeten worden in relatie

tot de algemene consensus over de staat van wetenschappelijke kennis. Daarmee vervangt 'weight-of evidence reporting' de simplistische notie van 'balans'.

Binnen deze conceptualisering wordt er geïmpliceerd dat journalisten schrijven met 'autoriteit' (Hiles & Hinnant, 2014) en dus op basis van die expertise een interpretatie kunnen maken van de validiteit van verschillende argumenten alsook waar het gewicht van de wetenschappelijke kennis ligt. Daarmee is er een duidelijke link met 'interpretive journalism' waarbij men ook focust op de 'W' van 'waarom', vanuit de erkenning dat feiten en interpretaties inherent verbonden zijn en dat onzekerheden en waarden steeds een rol spelen (Brüggemann, 2017; Salgado & Strömbäck, 2012).

2.7.5 Deep consensus

De toenemende publieke polarisatie inzake het klimaatdebat (Brüggemann, 2017; Lucas, 2018) maakt een open democratisch publiek debat alsmoer moeilijker (Povitkina, 2018). Daarom pleit Fahy (2018) voor een conceptualisering van objectiviteit als zijnde een pluralistische zoektocht naar consensus.

Het argument vertrekt vanuit de overtuiging dat de sociale antwoorden op klimaatverandering een brede dialoog vereisen waarbij alle belanghebbende delen van de samenleving betrokken worden (Revkin, 2016). Men pleit voor de betrokkenheid van wetenschappers, beleidsmakers, sociologen, economen, planners, journalisten, burgers en dissidenten (Fahy, 2018, p. 860).

Het doel is om in die dialoog een bepaalde vorm van 'deep consensus' te vinden waarbij er oplossingen voorgeschoteld worden die ook accepteerbaar zijn voor industriële sectoren en waarbij extreme meningen geweerd worden. Op die manier functioneert dergelijke vorm van dialoog als een depolariserende factor (Fahy, 2018). Daarmee is er een duidelijke link met het concept 'dialogue journalism' waarin dialoog wordt gezien als een besluitvormingsproces richting meer democratisch engagement en dus een gehoopte staat van consensus (Hornmoen & Steensen, 2014).

2.8 Samenvatting literatuurstudie en terugkoppeling onderzoeksvraag

Ter herinnering, de onderzoeksvraag luidt als volgt:

- *Welke rol kan de journalistiek op zich nemen om bij te dragen tot een open publiek debat over klimaatverandering in een post-normaal tijdperk?*

Om op die vraag te antwoorden, dienen de volgende subonderzoeksvragen beantwoord te worden:

- *Welke fundamentele conceptuele problemen zijn gelinkt aan de term objectiviteit bij berichtgeving over klimaatverandering in een post-normaal tijdperk?*
- *Hoe uiten deze conceptuele problemen zich in de praktijk op nieuwsredacties?*
- *Hoe kan het voorbeeld van klimaatjournalistiek de transitie naar een nieuwe vorm van journalistiek in een post-normaal tijdperk leiden?*

De eerste subonderzoeksvraag wordt beantwoord in de literatuurstudie. Samenvattend blijkt uit de literatuurstudie dat (1) klimaatverandering een urgent probleem is, (2) klimaatwetenschap een post-normaal karakter heeft, (3) de traditionele objectiviteitsnorm gegrond is in het positivisme en dus conceptuele problemen vertoont op elke dimensie van het ontlede objectiviteitsconcept in een post-normaal tijdperk en (4) klimaatjournalistiek de objectiviteitsnorm deels geherconfigureerd heeft.

Vervolgens dient men te onderzoeken hoe deze conceptuele problemen gelinkt aan de traditionele objectiviteitsnorm in een post-normaal tijdperk zich uiten op de werkvloer in een redactionele omgeving, zijnde de tweede onderzoeksvraag. Deze tweede onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van een empirisch onderzoek. Het design van het empirisch onderzoek wordt in de volgende sectie toegelicht.

Op basis van empirische resultaten bespreekt het onderzoek finaal hoe klimaatjournalistiek de transitie naar een nieuwe vorm van journalistiek in een post-normaal tijdperk kan leiden, zijnde de derde subonderzoeksvraag.

3 Methodologie

3.1 Kwalitatieve onderzoeksmethoden

Deze studie onderzoekt hoe conceptuele problemen gelinkt aan de traditionele objectiviteitsnorm in een post-normaal tijdperk zich uiten op de werkvloer in een redactionele omgeving. Om dit te bepalen, wordt er gebruik gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethoden.

Gegeven het feit dat de conceptualisering van objectiviteit een sociaal fenomeen van betekenisgeving is, opteert dit onderzoek voor een holistische aanpak die toelaat om het onderzoeksvoorwerp op een alomvattende en geïntegreerde manier te benaderen (Creswell, 2003; Mortelmans, 2013).

Deze kwalitatieve aanpak is gevoelig voor de rol van de onderzoeker (Hiles & Hinnant, 2014) en erkent zijn of haar belangen, waarden en visie (Mortelmans, 2013).

Op ontologisch niveau betekent dit dat deze studie erkent dat er verschillende realiteiten zijn (conform de post-normale redenering) en dat de bestudeerde individuen mogelijks verschillende processen van betekenisgeving zullen uitoefenen vanuit een constructivistische benadering (Bryman, 2016; Creswell, 2003).

Vanuit de epistemologische assumptie tracht deze studie zo dicht mogelijk de contextuele betekenisgeving van de bestudeerden te prioriteren, en berust het dus op een interpretivistische benadering (Bryman, 2016). Daarnaast erkent de kwalitatieve onderzoeksmethode dat deze studie vertrekt vanuit een set van bepaalde waarden, zijnde de urgentie van de klimaatproblematiek alsook het belang van een agonistisch democratisch publiek debat (Creswell, 2003).

Omdat het onderzoek de conceptualisering en dus de betekenisgeving van een sociaal fenomeen analyseert, is de onderzoeksmethode gegrond in een sociaal-constructivistisch wereldbeeld (Ekström & Westlund, 2019; Mortelmans, 2013). Het onderzoek ontleedt de objectiviteitsnorm en analyseert hoe het proces van betekenisgeving voor elk onderdeel van de norm verloopt.

De focus ligt dus duidelijk op (1) de percepties en ervaringen van journalisten, en (2) meer op het proces dan op het resultaat (Fraenkel & Wallen, 1990).

3.2 Onderzoeksdesign

3.2.1 Onderzoekspopulatie en steekproefkader

De onderzoekspopulatie is het grotere geheel dat in dit onderzoek bestudeerd wordt (Mortelmans, 2013), zijnde klimaatjournalisten in Vlaanderen. De populatie wordt afgebakend door niet elke subgroep van klimaatjournalisten in Vlaanderen mee te rekenen. Daarom is de populatie beperkt tot Vlaamse klimaatjournalisten die schrijven voor Het Laatste Nieuws, De Standaard en VRT NWS. De redenering hierachter is het feit dat de onderzoekspopulatie zo journalisten bevat van een grote commerciële krant (Het Laatste Nieuws), een kwaliteitskrant (De Standaard), en de Vlaamse openbare omroep (VRT NWS).

Om het steekproefkader op te stellen, wordt er een lijst opgesteld van alle journalisten die in 2021 en 2022 schrijven (krant of online) over klimaatverandering- en politiek voor een van de drie nieuwsorganisaties, met de voorwaarde dat zij reeds meer dan 5 artikels over deze topics geschreven hebben.

Belangrijk om te vermelden is dat er niet gestreefd wordt naar een compleet steekproefkader omdat een random selectie uit het kader niet nodig is (Bryman, 2016; Mortelmans, 2013).

3.2.2 Steekproef

Gezien het feit dat deze studie niet mikt op generaliseerbaarheid van de gegevens maar wel op het geven van antwoorden op theoretische vragen, maakt de onderzoeker gebruik van een doelgerichte steekproef (purposive sampling) (Bryman, 2016). In plaats van een steekproeflogica, speelt er hier dus een replicatielogica (theoretische generalisatie). (Mortelmans, 2013). Het doel is om zo een diepgaand inzicht te verwerven en een antwoord te bieden op de probleemstelling (Mortelmans, 2013). De steekproef wordt dus doelgericht samengesteld op basis van criteria die de onderzoeker opstelt, deze criteria worden ook meegenomen in het opstellen van het steekproefkader.

De omvang van de steekproef is niet vooraf bepaald omdat de onderzoeker streeft naar theoretische saturatie (Morse, 2000). Er wordt verwacht dat een steekproef van tussen 18 en 20 respondenten (Vlaamse klimaatjournalisten, die in 2021 of 2022 meer dan 5 artikels over klimaat schreven voor Het Laatste Nieuws, De Standaard of VRT NWS) volstaat om voldoende diepgaand inzicht te verwerven alsook een antwoord te kunnen bieden op de probleemstelling.

3.2.3 Dataverzamelmethode: reconstructie-interview

Om te onderzoeken hoe conceptuele problemen gelinkt aan de objectiviteitsnorm zich manifesteren in de dagelijkse redactionele werking, is het interessant om te focussen op het productieproces van nieuws eerder dan de journalistieke output (Reich, 2006). Daarmee vertrekt het empirisch onderzoek vanuit de assumptie dat journalistieke criteria verweven zijn in nieuwsartikels (Brüggemann, 2013).

Vanuit die optiek is het kwalitatieve diepte-interview een interessante onderzoeksmethode: het laat toe de gevoelens en percepties van de geïnterviewden in kaart te brengen (Creswell, 2003; Hiles & Hinnant, 2014; Mortelmans, 2013). Deze methode is dan ook gangbaar wanneer men het werk van journalisten analyseert en een begrip tracht te ontwikkelen van de processen achter nieuwsproductie (Hiles & Hinnant, 2014). Zoals ook Mortelmans (2013, p. 224) schrijft dat het de onderzoeker in staat stelt om in het hoofd van de geïnterviewde te kruipen en betekenisgevingsprocessen te analyseren.

Echter stellen er zich twee problemen: (1) vaak wordt er een relatieve vaagheid geassocieerd met conventionele diepte-interviews (Boesman et al., 2015) en (2) journalisten zijn getrainde interviewers/interviewees waardoor het risico ontstaat dat zij sociaal wenselijk antwoorden (Reich, 2006).

Daarom opteert deze studie voor een minder conventionele vorm van diepte-interviews: het reconstructie-interview. Een focus op de reconstructie van de 'biografie' (Boesman et al., 2015, p. 909) van een nieuwsverhaal laat toe om zowel het probleem van 'vaagheid' als het probleem van 'sociaal wenselijk antwoorden' te omzeilen. Deze methode focust daarom op het begrijpen van handelingen eerder dan het evalueren van gedrag, en op specifieke verhalen eerder dan algemene assumpties (Reich, 2006, p. 501).

De reconstructie-interviews zijn semi-gestructureerd en bestaan telkens uit een 'gestandaardiseerd deel' en een 'reconstructiedeel'. Om te vermijden dat de onderzoeker zijn of haar conceptueel raamwerk oplegt aan de interpretaties van de journalisten, is de studie voornamelijk gebaseerd op open vragen (Brüggeman, 2013, p. 405).

Concreet bestaat het opzetten van het reconstructie-interview uit vier stappen: (1) de selectie van journalisten, (2) de identificatie van alle gepubliceerde nieuwsberichten van de journalisten in de steekproef tijdens de gekozen periode, (3) de willekeurige selectie van nieuwsartikels van al het gepubliceerde werk van elke journalist, (4) het face-to-face reconstructie-interview (Reich, 2006, p. 502).

De kracht van deze onderzoeksmethode zit in het feit dat het conceptueel kader vanuit de literatuurstudie gelinkt wordt aan de concrete professionele praktijk, en er dus geen abstracte vragen over de journalistieke praktijk gesteld worden (Brüggemann, 2013, p. 405).

3.2.4 Verloop van het reconstructie-interview

Tijdens de face-to-face reconstructie-interviews krijgen de journalisten een stapel van vijf artikels die ze recent geschreven hebben, terwijl de onderzoeker vijf identieke semi-gestructureerde topiclijsten bij de hand houdt. Gegeven het belang van het bewaren van de anonimiteit van de gebruikte bronnen voor de journalistieke integriteit, hanteert het reconstructie-interview een werkwijze die deze anonimiteit respecteert.

3.2.5 Selectie van artikels

Bij de selectie van de vijf artikels per journalist, wordt er rekening gehouden met verschillende factoren: onderwerp, vorm, lengte, publicatiedatum en oorsprong.

Inzake het onderwerp dienen alle vijf artikels het thema klimaatverandering te behandelen, wat logisch is gezien de onderzoeksdoelstelling. Ten tweede selecteert de onderzoeker artikels waarin er ofwel verschillende visies aan bod komen ten aanzien van een wetenschappelijk probleem of een beleidskwestie omtrent klimaatverandering, of waarin er uitsluitend de visie van de journalist aan bod komt. Ten derde zijn de vijf artikels telkens langere artikels, en dus vallen

kortere 'updates-artikels' uit het sample van vijf artikels. Ten vierde mikt het empirisch onderzoek op artikels met een zo recent mogelijke publicatiedatum in relatie tot de datum van het interview omdat dit een meer nauwkeurige reconstructie van het werkproces toelaat. Ten slotte dienen alle artikels geschreven te zijn door journalisten die werken voor Het Laatste Nieuws, De Standaard of VRT NWS.

3.2.6 Vragenlijst

Het reconstructie-interview bestaat uit een gestandaardiseerd deel en een reconstructiedeel. Het gestandaardiseerde deel bestaat uit de volgende vragen:

- Naam?
- Leeftijd?
- Geslacht?
- Huidige functietitel?
- Aantal jaren in de journalistiek?
- Aantal jaren voornamelijk berichtgeving over klimaatthema's?
- Opleiding? (School, richting, afstudeerjaar)
- Lidmaatschappen van professionele organisaties?

Het reconstructiedeel verloopt relatief semi-gestructureerd conform een topiclijst op basis waarvan een beperkt aantal open vragen gesteld worden. Belangrijk is dat er op geen enkel moment een vraag gesteld wordt over een abstract concept uit de topiclijst, het empirisch onderzoek mikt immers op het bestuderen van hoe conceptuele problemen zich uiten in de journalistieke praktijk en niet op een bevraging van abstracte concepten.

Toch heerst een centrale vraag doorheen het volledige reconstructie-interview die ook gesteld wordt aan de journalist:

- "Welke afwegingen heeft u gemaakt in de verschillende fases doorheen het creatieproces van dit artikel?"

Bijkomend wordt er dan gevraagd 'waarom' die afweging wordt gemaakt en 'hoe' die wordt gemaakt. Afhankelijk van het antwoord, stelt de onderzoeker mogelijks bijvragen die (in)direct refereren naar verschillende afwegingen bij de achterliggende nieuwsprocessen (geconsulteerde bronnen, agendasetting, gekozen frames, de keuze wie men aan het woord laat en wie niet, het bepalen wie voldoende autoriteit heeft en wie niet, ...). Daarnaast wordt er gepolst naar de evolutie van die afwegingen.

De vragen omtrent de afwegingen bij nieuwsprocessen worden vertaald naar enkele vragen die verstaanbaar zijn binnen de professionele context van de geïnterviewde journalisten.

De topiclijst (op basis waarvan een open vragen gesteld worden die peilen naar journalistieke afwegingen in de praktijk) bestaat uit de volgende topics:

- Objectiviteit
- Post-normaliteit
- Feitelijkheid
- Waarheid
- Relevantie
- Onpartijdigheid
- Balans
- Neutraliteit

De geöperationaliseerde vragenlijst met daarin de vertaalslag naar de professionele context van journalisten, is terug te vinden in de bijlage van dit onderzoek. De journalisten krijgen de vragenlijst niet vooraf, om zo te vermijden dat ze sociaal wenselijk zullen antwoorden op het moment van het interview.

3.3 Analyse

De analyse van de interviewtranscripties gebeurt thematisch en is gericht op analytische inductie (Znaniecki, 2021). Dit wil zeggen dat de onderzoeker algemeen geldende theorieën tracht te ontwikkelen op basis van de bestudeerde specifieke gevallen, zijnde de geïnterviewde journalisten.

3.3.1 Thematische analyse

Na het verzamelen van de data uit de reconstructie-interviews, volgt de thematische analyse van de interviewtranscripties. Deze thematische analyse ontwikkelt een matrix van verschillende cases waarin bepaalde concepten en thema's steeds terugkeren (Herzog et al., 2019).

Een thematische analyse is ideaal om de onderzoeker te helpen bepalen wat participanten belangrijk vinden, hoe zij ervaringen categoriseren, welke attitudes zij hebben en welke associaties zij maken (Herzog et al. 2019, p. 388). Uiteraard speelt hier ook een interpretatief aspect langs de kant van de onderzoeker: er worden eerst codes geïdentificeerd, nadien thema's en op inductieve wijze (Mortelmans, 2013) uiteindelijke patronen in de dataset (Bryman, 2016).

3.3.2 Verloop van thematische analyse

Het verloop van de thematische analyse ontwikkelt zich in zes fases (Attride-Stirling, 2001; Herzog et al., 2019).

De eerste fase (1) bestaat uit het zichzelf familiariseren met de data: de interviewtranscripties lezen en actief op zoek gaan naar bepaalde patronen van betekenis. De tweede fase (2) bestaat uit het genereren van initiële codes: het labelen van datasegmenten en het organiseren ervan in bepaalde groepen. De derde fase (3) bestaat uit het zoeken naar thema's: het interpreteren en rapporteren van de codes om zo een thematische map alsook thematische netwerken te ontwikkelen. Deze eerste drie fases verlopen parallel met het open, axiaal en selectief coderen (Mortelmans, 2013). De vierde fase (4) is het nakijken van thema's, zijnde een voortdurende reflectieve oefening met het doel op het ontwikkelen van een finale versie van thematische mappen. De vijfde fase (5) bestaat uit het benoemen en definiëren van die thema's en de zesde fase (6) is het ontwikkelen van een analytisch narratief dat voorbijgaat aan de beschrijving van data om zo een argument te verkrijgen in relatie tot de onderzoeksvraag (Attride-Stirling, 2001; Braun & Clarke, 2016; Herzog et al., 2019).

3.3.3 Coderen

Na het plaatsvinden van alle reconstructie-interviews, herleest de onderzoeker de transcripties en start het coderingsproces. Codes worden toegekend op basis van inhoud en relevantie, met het oog op het bereiken van diepgang en de inductieve ontwikkeling van concepten die later bouwstenen vormen voor de theorie. Het doel is om deze theorie terug te koppelen aan de literatuurstudie, om zo een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag (Mortelmans, 2013).

Initiële odes en aantekeningen worden neergeschreven op papier, en dus niet via MAXQDA-software. Op basis van kleurmarkeringen worden nadien verschillende codes gecategoriseerd onder overkoepelende axiale codes en finaal geïntegreerd tot een theoretisch kader (selectief coderen).

3.4 Ethische overwegingen

3.4.1 Procedureel, situationeel, relationeel

Doorheen het empirisch onderzoek wordt er ook rekening gehouden met de aspecten gerelateerd aan ethiek. Zo houdt het onderzoek rekening met de procedurele ethiek: er is telkens sprake van geïnformeerde toestemming (informed consent), alle deelnemers alsook vermelde bronnen blijven anoniem (bescherming van de privacy, er wordt geen schade berokkend en er is op geen enkel moment sprake van misleiding noch verborgen onderzoek. Ook situationeel en relationeel worden de regels van de ethiek gerespecteerd doorheen het volledige onderzoek (Bryman, 2016; Mortelmans, 2013).

3.4.2 Positie van de onderzoeker

Gegeven het feit dat deze studie niet gericht is op het simpelweg beschrijven van de data maar wel op het vormen van een argument in relatie tot de probleemstelling, dienen de data geïnterpreteerd te worden om zo thema's en patronen te ontwikkelen. Omwille van dit interpretatieve aspect dient de onderzoeker zich bewust te zijn van de eigen assumpties en bias tijdens de uitvoering van het onderzoek (Hiles & Hinnant, 2014).

4 Resultaten

De resultatensectie bespreekt hoe conceptuele problemen gelinkt aan de traditionele objectiviteitsnorm in een post-normaal tijdperk zich uiten op de werkvloer in een redactionele omgeving, zijnde de tweede subonderzoeksvraag. Die tweede onderzoeksvraag wordt beantwoord op basis van de resultaten van 19 reconstructie-interviews met klimaatjournalisten van Het Laatste Nieuws, De Standaard en VRT NWS.

Op basis van deze resultaten van het empirisch onderzoek bespreekt het onderzoek ook hoe klimaatjournalistiek de transitie naar een nieuwe vorm van journalistiek in een post-normaal tijdperk kan leiden, zijnde de derde subonderzoeksvraag.

4.1 Demografische analyse

19 journalisten die klimaatberichtgeving doen, participeerden in deze studie. Het sample respondenten bevat journalisten die consequent schrijven over klimaatverandering, journalisten die consequent schrijven over mogelijke beleidsoplossingen en gerelateerde beleidsthema's en meer 'allround'-journalisten die slechts af en toe over het thema schrijven.

4.1.1 Respondentenmatrix

De matrix op de volgende pagina toont de basisinformatie van de geïnterviewde journalisten.

Naam (pseudoniem)	Leeftijd	Geslacht	Nieuwsorganisatie	Huidige functietitel	Aantal jaren in de journalistiek	Aantal jaren berichtgeving over klimaat	Opleiding	Lidmaatschap
Dorian	56	Man	De Standaard	Redacteur buitenland	32	17	Master taal- en letterkunde / Bachelor informatiekunde	WJ
Michiel	50	Man	VRT NWS	Journalist-redacteur	27	5	Master vertaler-tolk	WJ
Stef	39	Man	VRT NWS	Journalist	17	10	Master geschiedenis / Bachelor journalistiek	WJ
Willem	57	Man	De Standaard	Gespecialiseerd redacteur	31	8	Master geschiedenis	WJ
Vince	35	Man	VRT NWS	Redacteur	7	2	Master taal- en letterkunde / Master journalistiek	WJ / VVOJ
Steven	35	Man	De Standaard	Journalist	13	13	Master politieke wetenschappen / Master journalistiek	WJ
Ruben	59	Man	VRT NWS	Redacteur politiek	28	5	Master taal- en letterkunde	WJ
Gert	32	Man	VRT NWS	Journalist	8	2	Master rechten / Master journalistiek	WJ
David	27	Man	VRT NWS	Journalist	2	2	Master antropologie / Master sociologie	WJ
Vanessa	53	Vrouw	VRT NWS	Redacteur buitenland	20	1	Master taal- en letterkunde	WJ
Anke	52	Vrouw	VRT NWS	Klimaatjournalist	20	3	Master geschiedenis	WJ
Tony	55	Man	De Standaard	Gespecialiseerd redacteur	32	15	Master taal- en letterkunde	WJ
Seppe	38	Man	VRT NWS	Freelance journalist	17	12	Master fysica	WJ / VWN
Lucas	63	Man	VRT NWS	Journalist	33	5	Master egyptologie	WJ
Ronald	31	Man	HLN	Journalist	9	1	Master politieke communicatie / Bachelor journalistiek	WJ
Wilfried	56	Man	VRT NWS	Journalist	30	5	Master communicatiewetenschappen	WJ
Ingrid	45	Vrouw	De Standaard	Gespecialiseerd redacteur	21	5	Master internationale politiek / Master journalistiek	WJ
Jessica	46	Vrouw	HLN / VTM	Weerwouf / klimaatexperte	21	21	Master geografie / Master industrieel ondernemingsbeleid	Climate without Borders
Lars	56	Man	HLN	Journalist	34	10	Master pers- en communicatiewetenschappen	WJ

Tabel 1: Matrix geïnterviewde journalisten

4.1.2 Socio-demografische gegevens

Steekproefgrootte N = 19

Publicatietype

- Print + online = 7
- Televisie = 1
- Enkel online = 11

Nieuwsorganisatie

- Het Laatste Nieuws = 2
- VTM + Het Laatste Nieuws = 1
- De Standaard = 5
- VRT NWS = 11

Regio

- Vlaanderen (België) = 19

Geslacht

- Man = 15
- Vrouw = 4

Leeftijd

- Gemiddelde = 46,6

Ervaring

- Gemiddeld aantal jaren in journalistiek = 21,2
- Gemiddeld aantal jaren berichtgeving over klimaat = 7,5

Hoogst behaalde opleidingsgraad

- Masterdiploma = 19
- Bachelordiploma = 0
- STEM-diploma (Master of Bachelor) = 2

Professionele lidmaatschappen

- Vlaamse Vereniging van Journalisten = 18
- Vereniging van Onderzoeksjournalisten = 1
- Vereniging voor Wetenschapsjournalistiek en -communicatie NL = 1
- Climate without Borders = 1

4.1.3 Analyse op basis van socio-demografische gegevens

Een analyse van de socio-demografische gegevens toont enkele interessante dingen aan.

Allereerst is het opvallend dat 57% van de geïnterviewde journalisten voor een online medium schrijft en slechts 36% ook stukken voor in de krant schrijft. Hieruit is vast te stellen dat klimaatjournalisten grotendeels achter de schermen werken, en dus niet functioneren als publieke intellectueel. In het publieke debat is de meerderheid van de geïnterviewde journalisten dan ook minder gekend dan bijvoorbeeld politieke journalisten die vaker op informatieve tv-programma's of talkshows verschijnen.

De tweede belangrijke vaststelling is dat de grootste journalistieke specialisatie inzake klimaatverandering en de hieraan gelinkte beleidsdomeinen, gegroepeerd is binnen de Vlaamse openbare omroep (VRT). De grootste Vlaamse kwaliteitskrant (De Standaard) beschikt over minder dan de helft van het soort journalisten dat zich bezighoudt met de eerder besproken thema's. De grootste krant van Vlaanderen (Het Laatste Nieuws), met een uitgesproken commercieel profiel, beschikt over twee journalisten die af en toe berichtgeven over klimaatverandering. Ondanks de grote oplage van Het Laatste Nieuws, is er in de redactionele structuur van de nieuwsorganisatie nog geen vaste rubriek 'klimaat' en zijn er geen gespecialiseerde klimaatjournalisten.

Daarnaast is er ook een duidelijk onevenwicht in de genderverhouding van de journalisten die regelmatig berichtgeven over klimaatverandering of de hieraan gelinkte beleidsdomeinen: 79% mannelijk en 21% vrouwelijk. Vergeleken met de meest recente vijfjaarlijkse studie naar het profiel van journalisten, is er een relatieve overeenkomst met het algemene aantal vrouwen in de Vlaamse journalistiek: 28% (Stroobant et al., 2019). Vergeleken met de de algemene genderverhouding in Vlaanderen binnen de journalistieke specialisatie klimaat (in de studie van Stroobant et al. (2019): 'natuur en milieu': 38% mannelijk en 62% vrouwelijk), liggen de percentages in dit onderzoek volledig omgekeerd. Klimaatberichtgeving binnen Het Laatste Nieuws, De Standaard en VRT NWS wordt dus gedomineerd door mannelijke journalisten. Mogelijks is dit te verklaren door het feit dat klimaatverandering verschoven is van 'soft news' naar hard news', gezien het feit dat mannen doorgaans meer berichtgeving doen over 'hard news' en vrouwen meer over 'soft news' (North, 2016).

De meest recente vijfjaarlijkse studie naar het profiel van journalisten toont ook aan dat de gemiddelde leeftijd van een journalist 48 jaar is, en de gemiddelde anciënniteit als journalist 21 jaar is (Van Leuven et al., 2019). Deze gegevens zijn zeer gelijkaardig aan het gemiddelde profiel van de geïnterviewde journalisten die berichtgeving doen over klimaat: een leeftijd van 46,6 jaar en 21,2 jaar anciënniteit. Opvallend is ook dat 35% van de journalistieke loopbaan van de

gemiddelde geïnterviewde journalist bestaat uit berichtgeving over klimaatverandering.

Ook is het opvallend dat alle geïnterviewde journalisten beschikken over een universitair diploma hoger onderwijs (specifiek zelfs allemaal een masterdiploma). Dit in tegenstelling tot de brede populatie van journalisten in Vlaanderen waarvan slechts 59,6% beschikt over een universitair diploma hoger onderwijs (Van Leuven et al., 2019).

Net zoals de brede populatie journalisten in Vlaanderen (Van Leuven et al., 2019) zijn ook hier de geïnterviewde journalisten bijna allemaal lid van de Vlaamse Vereniging van Journalisten, waarvan sommige journalisten ook nog lid zijn van een meer gespecialiseerde journalistieke vereniging.

Om de integriteit van de journalisten in dit onderzoek te beschermen, wordt er niet gevraagd naar lidmaatschap van politieke partijen of organisaties. Ook wordt er niet gepeild naar politieke oriëntatie omwille van het feit dat de geïnterviewde journalisten vaak bekritiseerd worden als zijnde activisten. Peilen naar politieke oriëntatie zou tot frustratie leiden en bijgevolg de responsgraad verlagen.

4.2 Brede patronen in klimaatjournalistiek

4.2.1 In vraag stellen van journalistieke normen

In het onderzoek werd er op geen enkel moment expliciet gevraagd naar het gepercipieerde belang van de objectiviteitsnorm binnen journalistiek. Toch gaven journalisten tijdens de interviews op impliciete of expliciete wijze aan dat objectiviteit nog steeds de absolute norm is binnen de journalistieke cultuur.

Ondanks de brede consensus over de aanwezigheid van de objectiviteitsnorm binnen de journalistieke cultuur, is er een duidelijke tweedeling in de manier waarop de geïnterviewde journalisten kijken naar de morfologische opbouw van de norm: als serie- of als parallelschakeling. Hoewel er hieronder een onderscheid wordt gemaakt tussen twee groepen, benoemen beide groepen dezelfde concepten in de schakeling en is geen van beide groepen overtuigd dat de volledige schakeling vervangen zou moeten worden door een alternatief. Ook zijn de samenstellingen van beide groepen niet significant verschillend inzake nieuwsorganisatie (HLN, De Standaard, VRT NWS), medium (print, online, TV) of opleiding.

4.2.1.1 *Groep 1: journalistiek als serieschakeling*

De eerste groep journalisten ziet de ideale vorm van journalistiek als een korte serieschakeling waarbij elk onderdeel van de schakel als equivalent wordt

beschouwd. In deze schakeling is objectiviteit een onderdeel dat functioneert naast normen zoals onpartijdigheid, neutraliteit en feitelijkheid. Indien een van de onderdelen van de schakeling verdwijnt, stopt de hele schakeling volgens de journalisten. In essentie zien deze journalisten objectiviteit, neutraliteit en onpartijdigheid als equivalenten die volledig afhankelijk zijn van elkaar om leefbaar te blijven.

De journalisten die tot deze groep behoren, zijn doorgaans ouder, langer actief binnen de journalistiek en minder gespecialiseerd in klimaatberichtgeving. Daarnaast is het opvallend dat deze groep in veel mindere mate bereid is om journalistieke overwegingen in vraag te stellen. In essentie speelt er hier een sterke oriëntatie in de richting van de bestaande status quo inzake journalistieke praktijk. Deze oriëntatie wordt beïnvloed door verschillende factoren.

Allereerst speelt het routineuze aspect een belangrijke rol. Ten gevolge van de relatief lange periode van tewerkstelling als journalist, zijn er bepaalde journalistieke routines en gewoontes ontwikkeld op individueel en redactioneel niveau die sterk ingebed zijn in de journalistieke praktijk. Hierdoor gebeuren veel journalistieke overwegingen onbewust. Deze journalisten vinden het dan ook vaak moeilijk om een bepaalde gemaakte overweging in een nieuwsartikel te reconstrueren omdat ze enerzijds niet actief die overweging maken en anderzijds omdat ze de overweging niet kunnen spiegelen aan potentiële journalistieke alternatieven.

Daarnaast speelt de identificatie met de bestaande journalistieke norm een bepaalde rol. Hier speelt een mechanisme waarbij men zijn of haar journalistieke identiteit volledig distilleert uit de bestaande norm. Wanneer dit onderzoek dan deze bestaande norm in vraag stelt en problematiseert, wordt dit al snel opgevat als zijnde een aanval op de identiteit van de journalist. Een opmerkelijk deel van de journalisten stelt 'journalist zijn' dus gelijk aan 'objectief zijn', en andersom. Zo voelde een journalist zich persoonlijk aangevallen bij een vraag en antwoordde ze: "Vind jij dan dat ik partijdig ben, of wat?"

Gelinkt aan het identificatieaspect is legitimiteit hier een belangrijke factor. Deze factor stroomt voort uit een artificieel geconstrueerde dichotomie tussen journalisten en activisten. De bestaande journalistieke normen worden dus gebruikt om een onderscheid te construeren tussen 'objectieve journalisten' en alle andere publieke actoren met bepaalde ideologische of commerciële belangen: "Ik ben een journalist, geen activist", zei een journalist. Refererend naar deze dichotomie werd er in de interviews vaak in de wij-vorm gesproken: "onze taak", "wij moeten" en "we zijn". Vanuit deze perceptie wordt het problematiseren van enkele normen dan ook direct ervaren als zijnde een 'slippery slope' die de volledige dichotomie onderuit haalt en tot chaos leidt.

Ook is er een zekere angst om publiek bekritiseerd te worden door autoriteiten in het publieke debat. Uit het werk van een journalist bleek duidelijk dat ze de durf had om bepaalde overwegingen in vraag te stellen tijdens het interview, toch wenste ze niet deel te nemen wegens een recent voorval waarbij ze berichtgeving deed over een bepaald energierapport en nadien zware kritiek kreeg van lobbygroepen. Dergelijke gevallen wijzen erop dat bestaande normen ook functioneren als zelfverdedingsmechanisme, in die zin dat de journalist zich in een veilige positie plaatst door simpelweg de journalistieke normen te respecteren.

4.2.1.2 Groep 2: journalistiek als parallelschakeling

De tweede groep journalisten ziet de ideale vorm van journalistiek als een lange parallelschakeling van verschillende normen, in deze constructie zijn de normen niet elkaars equivalenten en kunnen onderdelen dus aangepast of zelfs vervangen worden zonder dat de schakeling haar functionaliteit verliest. Deze journalisten beschouwen de verschillende onderdelen niet allemaal als even noodzakelijk voor het functioneren van journalistiek.

Deze journalisten zijn opvallend jonger, minder lang actief binnen de journalistiek en meer gespecialiseerd in klimaatberichtgeving. Ook behoren alle journalisten die louter over klimaat berichten, tot deze tweede groep. Deze groep is zeer bereid om op actieve en open wijze de verschillende overwegingen te problematiseren.

De existentie van de objectiviteitsnorm uit zich op drie verschillende manieren: objectiviteit als journalistiek ideaal, objectiviteit als journalistieke methode en objectiviteit in relatie tot de democratische rol van de pers (Ward, 2019). Binnen deze drie niveaus is de oorzaak van de problematisering telkens anders.

Op het niveau van objectiviteit als journalistiek ideaal wordt voornamelijk de wenselijkheid van de norm in vraag gesteld. Vanuit deze perceptie leiden de normen ertoe dat bepaalde journalisten zich geforceerd voelen om normen te respecteren die volgens hen onzinnig zijn. "Tijdens mijn opleiding werd aangeleerd dat je altijd 50-50 moet doen en altijd wederwoord moet zoeken, dat vond ik toen al onzin en dat vind ik nog steeds", zei een jonge journalist. Ook ervaren sommige journalisten een zekere druk om telkens volgens hetzelfde format te werken: "Het is frustrerend dat we ons in politieke debatten moeten beperken tot het weergeven van standpunten, terwijl je voor de inhoud en het meer technische geen ruimte hebt." Finaal vinden sommigen dat de bestaande normen tot oppervlakkige berichtgeving van officiële feiten leiden: "Objectief zijn, dat is eigenlijk luie journalistiek. Ik word er toch voor betaald om zelf een analyse te maken?" Hier ervaren journalisten een gebrek aan journalistieke vrijheid om zelf analyses te maken en interpretaties te geven.

Het niveau van objectiviteit als journalistieke methode wordt voornamelijk geproblematiseerd inzake haalbaarheid: "Ik vind objectiviteit een moeilijk streven", zei een journalist. De oorzaak van deze moeilijkheid situeert zich zowel in de complexiteit van hedendaagse problemen en de onmogelijkheid om die te vatten met een beperkte expertise. Anderzijds leidt de huidige journalistieke methode ook tot grote hoeveelheden werk: "Het is heel vermoeiend om telkens alle betrokken partijen te moeten afgaan en dat altijd af te toetsen aan documenten en verifieerbare gegevens."

De problematisering van objectiviteit in relatie tot de democratische rol is minder manifest dan de twee andere niveaus. Objectiviteit wordt hier gezien als een inperking van de vrijheid van de pers. Het geven van commentaar en kritiek op een gebeurtenis of beleid wordt niet meer als mogelijk gezien. In essentie verwijst deze problematisering van objectiviteit als journalistiek ideaal vooral naar het risico op het verdwijnen van de waakhondrol van journalisten: "Je moet als journalist wel nog conclusies kunnen trekken. Wij moeten naar de politiek gaan en durven zeggen dat het verdorie echt niet goed is."

4.2.2 Verval van 'false balance'

Journalisten functioneren als pleitbezorgers van bepaalde discoursen ('Diskursanwälte') binnen een netwerk van instituties (Brüggemann, 2017), waaronder klimaatwetenschap, politiek en burgers. In die rol als pleitbezorger van discoursen hebben journalisten dus de macht om het publieke debat te construeren alsook te modereren.

Binnen de traditionele opvatting van de journalistieke praktijk opereert het balansmechanisme als werkmiddel om het publieke debat te construeren. Concreet betekent dit voor het thema klimaatverandering dat beide kanten een gelijke stem krijgen in het debat, ongeacht het gewicht van wetenschappelijk bewijs om claims te ondersteunen.

Uit de resultaten van de reconstructie-interviews blijkt dat alle journalisten effectief functioneren als pleitsbezorgers van discoursen, maar dat tegelijkertijd ook alle journalisten het balansmechanisme als achterhaald zien. Als gevolg hiervan zijn er twee groepen journalisten die elk een andere kijk hebben op hun rol als pleitbezorgers.

De eerste groep, een minderheid, heeft het balansmechanisme verplaatst door 'weight-of-evidence'-journalistiek (Dunwoody, 2005) waarbij verteld wordt waar het zwaartepunt van het wetenschappelijke bewijs ligt. Deze groep ziet er geen gevaar in om visies van minderheden aan bod te laten komen, zo lang deze visies maar gepresenteerd worden in relatie tot de wetenschappelijke consensus: "Je kan de stem van een klimaatontkenner laten horen om te tonen dat er verschillende stemmen zijn over deze kwestie. Maar je moet dan altijd heel

duidelijk erbij zetten wat de wetenschappelijke consensus is”, zei een journalist. Daarin speelt ook een zekere intentie om bepaalde discoursen te ontcrachten: “Als je merkt dat die ideeën gigantische ingang vinden in extreemrechtse kringen op Facebook en Twitter, dan neem je dat op en kader je dat.” In essentie wordt hier het balansmechanisme niet volledig vervangen maar wel aangepast door actieve contextualisering en interpretatie.

Daarnaast is er een meerderheidsgroep van journalisten waarbij reeds een tweede shift heeft plaatsgevonden die volledig voorbijgaat aan balans (‘beyond balance’ (Brüggemann & Engesser, 2017)). Deze journalisten gaven aan dat ze het niet enkel onwenselijk vinden om verschillende kanten een gelijke stem te geven, ze vinden het ook onwenselijk om bepaalde kanten überhaupt een stem te geven. Zo zei een journalist: “Ik heb geen geduld meer met de mensen die de klimaatproblematiek ontkennen, daar besteed ik totaal geen aandacht aan. Sommigen zullen dan zeggen dat ik partijdig ben, ik zeg dat het klimaatprobleem een gigantisch probleem is.” Binnen deze groep is er ook een minderheid van journalisten die eigenlijk nooit de shift hebben gemaakt en altijd al vonden dat klimaatontkenners geen forum verdienen: “Er is volgens mij nooit een plek geweest voor klimaatontkenners in het debat. Heel veel media hebben daar veel te lang aan meegedaan, vind ik”, zei een journalist.

De oorzaak van deze shifts is driedig en interdependent: het IPCC-effect, het effect van kennisopbouw binnen journalistiek en een shift in de kwantitatieve verhouding van meningen in het publieke debat.

Allereerst is de wetenschappelijke consensus inzake klimaatverandering alsmaar breder geworden, deze consensus is zichtbaar in de evaluatierapporten van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). Uit de antwoorden van verschillende journalisten blijkt een groeiend bewustzijn van de existentie van de klimaatproblematiek, en dit dankzij de invloed van het IPCC. “De wetenschap en het IPCC zijn alsmaar duidelijk geworden, de feiten zijn de feiten. The science is settled, de consensus is gegroeid daarover”, zei een journalist. Daarnaast is er niet enkel een groeiend bewustzijn van de existentie, maar ook van de urgentie van de problematiek. Ook hierin spelen IPCC-rapporten een belangrijke rol: “Het laatste IPCC-rapport was echt een grote alarmbel, het is vijf over twaalf. We moeten ingrijpen. We moeten nu iets doen.”

Naast de breder geworden wetenschappelijke consensus inzake klimaatverandering hebben dus ook journalisten steeds meer kennis en in sommige gevallen zelfs expertise ontwikkeld over het thema door er langdurig over te berichtgeven, door veel artikels te lezen en studies te consulteren en door in nauw contact te staan met experts: “Dingen die we vijf jaar geleden nog maar half snapten, snappen we nu al beter omdat er veel meer over verschijnt en steeds meer dingen worden uitgelegd. Ook bij ons zie je daarom die vooruitgang.” Kortom laat een grotere kennis en expertise inzake klimaatverandering

journalisten toe om steeds meer op te schuiven richting een vorm van interpretatieve journalistiek waarbij 'trained judgment' (Daston & Galison, 2021), 'weight-of-evidence' (Dunwoody, 2005) en 'deep consensus' (Fahy, 2018) het balansmechanisme aangepast of vervangen hebben.

Ook is het steeds kleiner wordende aandeel van klimaatontkenners in berichtgeving te verklaren door de assumptie van journalisten dat klimaatontkenners aan het verdwijnen zijn, ongeacht het antwoord op de vraag of dit feitelijk wel of niet het geval is. Zo zei een journalist: "Echte klimaatontkenners, zijn die er nog? Die zijn er volgens mij niet meer."

Beide shifts zijn dan wel te verklaren zijn door de drie zelfde oorzaken, de vraag blijft dan hoe het verschil inzake verrekendheid tussen deze shifts te verklaren is. Vermoedelijk is er een correlatie tussen de mate waarin journalisten het balansmechanisme loslaten en de mate waarin journalisten het wenselijk vinden dat journalistiek evolueert richting meer interpretatie en analyse in plaats van louter de feiten te geven.

Finaal geven verschillende journalisten aan dat er volgens hun perceptie wel meer klimaatsceptici zijn, zijnde mensen die twijfelachtig staan tegenover bepaalde claims: "Het debat is geëvolueerd en opgeschoven. Vroeger had je echt harde ontkenningen maar die hebben zich nu buiten het debat geplaatst. Nu is er eerder een soort van ontkenning 'light'." In tegenstelling tot klimaatontkenners krijgen klimaatsceptici wel een aanzienlijk forum in het publiek debat omdat deze journalisten vinden dat deze groep een essentieel onderdeel van wetenschappelijke progressie vormt (Jylhä, 2018). Zo zei een journalist: "Ik vind niet dat we klimaatontkenners moeten laten deelnemen aan het debat maar dat wil niet zeggen dat we klimaatsceptici en -critici niet aan bod mogen laten komen en dat die anderen niet het vuur aan de schenen mogen leggen."

In essentie wijst dit dus op een gereconfigureerde relatie tussen journalistiek en wetenschap binnen de post-normale context (Funtowicz & Ravetz, 1990): er is ruimte voor debat over epistemologische en ethische onzekerheden, conflicterende waarden en meningen die ingegeven zijn door een andere interpretatie van de realiteit (Brüggemann, 2017). Zo zei een journalist: "Ik denk dat het belangrijk is dat we die onzekerheden niet verstoppen. Wanneer je niet zeker bent over bepaalde dingen of wanneer bepaalde feiten onzeker zijn, dan is het de regel dat je dat weergeeft en aan de mensen aangeeft dat we het niet goed weten."

Waar de meerderheid van de journalisten de lijn trekt binnen de post-normale context, is bij het erkennen van de realiteit van klimaatopwarming: "Niets is heilig, alleen de feiten", zei een journalist.

4.2.3 Transitie naar een gepolariseerd debat over beleidsoplossingen

De onderzoeksresultaten tonen aan dat er een duidelijke transitie waarneembaar is in het publieke debat, waarbij er een brede consensus is inzake de existentie van de klimaatproblematiek en nu de focus voornamelijk ligt op de beleidscontroverse rond klimaatverandering. Zo zei een journalist: "De conclusies van het IPCC zijn aanvaard, we zitten nu in een volgend stadium. Dit zijn de feiten en we moeten er iets aan doen, maar wat gaan we doen?"

De transitie naar een debat over beleidsoplossingen en de hieraan gelinkte controverse heeft ertoe geleid dat het thema klimaatverandering doorgesijpeld is naar verschillende domeinen zoals energie, landbouw, transport, omgeving en natuur, wonen en industrie. Deze doorsijpeling van het klimaatthema in verschillende domeinen is waarneembaar op het niveau van de wetenschap, politiek en journalistiek.

Net zoals het debat over de existentie van klimaatproblematiek destijds gekenmerkt werd door een sterke polarisering tussen verschillende posities, wordt het debat over beleidsoplossingen nu gekenmerkt door dezelfde mate van polarisering. Zo zei een energiejournalist: "Energie was vroeger iets voor de nerds van de economieredactie, nu staat het centraal in het maatschappelijk debat. Het is ook puur politiek geworden, die puur economische aanpak is bijna helemaal weg."

Opvallend is dat de oorzaak van die polarisering in beide debatten radicaal anders is. De polarisering in het debat over de existentie van de klimaatproblematiek werd destijds veroorzaakt door een relatief tekort aan wetenschappelijk bewijs dat gebruikt werd om verschillende politieke, economische of sociale belangen te onderbouwen. De polarisering in het debat over beleidsoplossingen wordt vandaag gekenmerkt door een absolute overmaat aan feitelijkheid (Sarewitz, 2004).

In de huidige toestand van het publieke debat produceren wetenschappers uit verschillende disciplines allemaal gegronde feiten, feiten die nadien ingezet worden als bewijs om verschillende posities binnen de controverse te ondersteunen. De huidige controverse kan dus onmogelijk opgelost worden door de productie van steeds meer feiten, maar wel door de onderliggende waarden publiek te maken. Dat erkende ook een journalist: "Heel vaak wordt iets zomaar overgenomen vanuit de wetenschap, als zijnde dít is de wetenschap. Het is belangrijk dat journalisten onderzoeken of een academicus banden heeft met een bepaalde politieke partij of lobby, en dat dan meegeven als context."

Een belangrijke nuance is dat de beleidscontroverse door alle journalisten als iets positiefs wordt gezien, gegeven het feit dat het publieke debat vandaag een stadium verder is dan de vraag of klimaatverandering überhaupt een probleem is.

Hoewel alle journalisten het hierover eens zijn, verschillen journalisten in de manier waarop zij kijken naar de polarisering van het debat over beleidsoplossingen.

De minderheid ziet polarisering als zijnde wenselijk, zo zei een journalist: "Bothsicism is nu verschoven naar oplossingen, daar zit de polarisatie nu meer. Daar is dat misschien ook meer op zijn plaats want er komen keuzes bij kijken die echt politiek zijn en minder wetenschappelijk." Een meerderheid van journalisten ervaart polarisering daarentegen als iets negatiefs, en dit omwille van twee verschillende redenen.

Ten eerste vinden sommige journalisten dat het publieke debat veel harder en persoonlijker is geworden, waarbij ze deze evolutie als giftig ervaren om tot oplossingen te komen. Ten tweede, en dit is voornamelijk van toepassing op experts binnen gepolariseerde beleidsdomeinen, ervaren sommige journalisten het huidige publieke debat als een mijnenveld waarbij publieke actoren de journalist proberen op te voeren als zijnde een activist: "Men probeert een intentieproces te maken, alsof men in mijn hoofd kan kijken. Dat is zeer griezelig."

4.2.4 Tekort aan expertise op individueel en redactioneel niveau

Gegeven de brede consensus inzake de existentie van de klimaatproblematiek en de daaropvolgende beleidscontroverse, is de prevalentie van het thema klimaatverandering in journalistieke berichtgeving sterk toegenomen: "Voor het thema klimaat moet je niet meer echt vechten binnen de eindredactie om het onder de aandacht te brengen, dat was vroeger wel anders", zei een journalist. Opvallend is ook dat Het Laatste Nieuws (de grootste commerciële krant van Vlaanderen) geen vaste rubriek 'klimaat' heeft, in tegenstelling tot De Standaard en VRT NWS die dat allebei wel hebben. Sterker nog, van de drie nieuwsorganisaties is Het Laatste Nieuws de enige nieuwsorganisatie zonder gespecialiseerde klimaatjournalisten.

Uit de resultaten blijkt dat de doorsijpeling van het thema klimaatverandering naar verschillende maatschappelijke domeinen zich ook vertaald heeft in journalistieke termen. Dit is waarneembaar door het feit dat de verschillende journalisten die berichtgeving doen over klimaat, operen binnen zeer verschillende structuren: verschillende themaredacties (economie, politiek, energie, industrie,...), verschillende mediavormen (print, online, tv, sociale media) en verschillende nieuwsvormen (voorpaginanieuws, hard nieuws, zacht nieuws, themadossiers, analyse, opinie).

Deze evolutie heeft ertoe geleid dat een alsmaar bredere waaier aan journalisten in aanraking komt met het thema klimaatverandering. Zo zei een journalist: "Ik zie ook op de redactie dat steeds meer collega's daarover schrijven. Vroeger had

je aparte klimaatjournalisten maar nu wordt iedereen ermee geconfronteerd. Er is geen ontkomen aan.”

Hieruit volgt dan de vraag of deze brede waaier aan journalisten in staat is om berichtgeving te doen over klimaatverandering binnen een post-normale context (Funtowicz & Ravetz, 1990) en om te voldoen aan de hieraan gelinkte journalistieke normen: ‘trained judgment’ (Daston & Galison, 2021), ‘weight-of-evidence’ (Dunwoody, 2005) en ‘deep consensus’ (Fahy, 2018).

Om te kunnen functioneren als pleitbezorgers van verschillende discoursen in een post-normale context, dienen journalisten in staat te zijn om interpretaties en analyses te kunnen maken van de onderliggende waarden in de absolute overmaat aan feiten waarmee ze dagelijks geconfronteerd worden (Fahy, 2018). Een bepaalde hoeveelheid expertise of ervaring inzake de relevante materie lijkt dan ook aangewezen om een legitieme interpretatie en analyse te maken (Brüggemann & Engesser, 2017). Deze expertise kan opgebouwd worden door een wetenschappelijke opleiding of door werkervaring.

Uit de sociodemografische gegevens blijkt dat slechts een zeer kleine minderheid van de journalisten een opleiding binnen het domein van de exacte wetenschappen (science, technology, engineering, mathematics) heeft voltooid. De overgrote meerderheid van journalisten heeft dus een opleiding gevolgd binnen het domein van de niet-exacte wetenschappen. Deze journalisten zijn vanuit hun opleiding dus in mindere mate vertrouwd met formele logica, probabiliteitsredenering, wiskundige modellering en experimentele toetsing.

In tegenstelling tot bij opleidingsgraad is het bepalen van de opgebouwde expertise dankzij werkervaring veel ambiguër. Uit de resultaten blijkt dat het aantal jaren dat journalisten berichtgeving doen over klimaat, nogal variabel is. Daarnaast is het niet eenduidig in welke mate de geïnterviewde journalisten zich specialiseren binnen het thema klimaatverandering en hoe ze verschillen in de manier waarop ze berichtgeving doen. Kortom, het is in dit onderzoek onmogelijk om als buitenstaander op objectieve wijze te bepalen in welke mate journalisten expertise opbouwen dankzij werkervaring.

Uit de resultaten blijkt dat de grote meerderheid van journalisten op zeer regelmatige basis geconfronteerd wordt met een tekort aan expertise bij klimaatberichtgeving en de doorsijpeling hiervan in verschillende beleidsdomeinen. Deze journalisten wijzen in de richting van twee oorzaken hiervoor. Ten eerste ervaren sommige journalisten een gebrek aan wetenschappelijke opleiding: “Ik ben geen wetenschapper, laat staan een klimaatwetenschapper. Daardoor is het tekortschieten aan expertise voor mij een dagelijks fenomeen.” Ten tweede vinden deze journalisten dat het thema klimaatverandering dermate complex is, waardoor het onmogelijk is om alles te kunnen vatten. Opvallend is dat ook de journalisten met een wetenschappelijke opleiding deze complexiteit ervaren.

Naast deze grote meerderheid is er een kleine groep die zelden een tekort aan expertise ervaart. Een belangrijk inzicht is hier dat deze journalisten aangeven dat zij expertise opbouwen dankzij een andere journalistieke relatie met het thema: deze journalisten schrijven slechts over één thema, ze doen dit gedurende een lange tijd en ze krijgen de vrijheid om dieper in dossiers te duiken wanneer het thema minder aanwezig is in de actualiteit. "Enkel kunnen focussen op klimaat, dat zou een luxe zijn", zei een journalist van de meerderheidsgroep.

Slechts een beperkt aantal journalisten problematiseert dit tekort aan expertise, zij vinden dat hun tekort aan expertise het hen moeilijk maakt om journalistieke praktijken uit te oefenen. Zo zei een journalist: "Het is moeilijker om in te schatten wat nieuws is en wat belangrijk is. Je kan ook minder context geven en minder juiste vragen stellen." Deze journalisten ervaren een tekort aan expertise als iets dat hun journalistieke diepgang belemmert, wat soms tot frustratie leidt. Ze geven ook aan dat een tekort expertise vooral moeilijk is wanneer ze live dienen te kunnen reageren, bijvoorbeeld in een live-uitzending of tijdens een debat. "Je wil zelf natuurlijk niet door de mand vallen als journalist", zei een journalist.

De meeste journalisten vinden echter dat het niet de taak is van een journalist om expert te zijn in een thema, volgens hen is het vooral de taak van de journalist om dingen weer te geven en meningen te bundelen: "Wij zijn geen experts, wij geven dingen weer", zei een journalist. Sterker nog, deze groep journalisten ziet een tekort aan expertise zelfs als iets positiefs. Volgens hen helpt het hen om dingen verstaanbaar voor te stellen: "Het is goed dat je niet over alle expertise beschikt want dan ga je het op een veel te moeilijke manier uitleggen", zei een journalist. Daarnaast wordt het ook als onwenselijk gezien dat een journalist het label 'expert' draagt: "Ik denk dat het ook de kwaliteit zou moeten zijn van journalisten om niet per se de grote expert uit te hangen, maar om net diegene te zijn die de mensen door de bomen het bos doet zien. Wij bundelen wat iedereen zegt en je zet dat tegenover elkaar."

Daarnaast is er een journalist die zeer kritisch kijkt naar zowel het tekort aan expertise als naar de manier waarop journalisten dit ervaren. Het gebrek aan wetenschappelijke opleiding en bijgevolg expertise bij journalisten wordt hier sterk bekritiseerd omdat het journalisten niet in staat stelt om wetenschappelijk gefundeerd te berichten over klimaatverandering: "Heel de media is gedomineerd door mensen die taal- en letterkunde of geschiedenis hebben gestudeerd. Dat zijn mensen die niet graag wiskunde doen, en die niks snappen niks van probabiliteiten en kansberekening."

De belangrijkste conclusie is hier dat er een correlatie is tussen de zelfperceptie inzake klimaatexpertise bij journalisten en de mate waarin men voorstander is van journalistieke normen die achterhaald zijn gezien de post-normale context. Journalisten die vinden dat ze over weinig expertise beschikken, ervaren meer moeilijkheden met het navigeren binnen een post-normale context van onzekere

feiten, conflicterende waarden en algemene ambiguïteit. Om toch te kunnen navigeren, zullen deze journalisten sterker vasthouden aan traditionele journalistieke normen zoals het balansmechanisme.

4.2.5 Toenemende snelheid

Het onderzoek toont ook aan dat alle geïnterviewde journalisten vinden dat de snelheid van nieuwsverslaggeving alsmear toeneemt, en bijgevolg ervaart een grote meerderheid van de journalisten tijdsdruk op zeer regelmatige basis.

Ondanks de vaststelling dat 'toenemende snelheid' doorgaans wordt aangegeven als zijnde de oorzaak voor die tijdsdruk, is snelheid inherent aan journalistiek. Snelheid in journalistieke processen is daarom niet noodzakelijk negatief: een notie van 'onmiddellijkheid' is immers cruciaal voor het label 'nieuws', gezien het feit dat de nieuwigheid van een gebeurtenis meestal doorslaggevend is (Deuze, 2005).

Deze toewijding aan onmiddellijkheid leidt ertoe dat de geïnterviewde journalisten dagelijks verwacht worden haastige beslissingen te nemen in een versneld tempo. Naast deze interne snelle 'natuur' van journalistiek, dragen ook externe factoren bij tot een alsmear grotere versnelling van nieuwscycli. Uit de resultaten blijkt dat deze externe factoren tweeledig zijn: enerzijds commerciële overwegingen en anderzijds technologische ontwikkelingen.

Geïnterviewde journalisten die bij de openbare omroep (VRT) werken en dus minder sterk genoodzaakt zijn om te handelen vanuit een commerciële logica, ervaren die tijdsdruk als minder prominent dan journalisten die voor grote commerciële nieuwsorganisaties werken. Zo zei een journalist van de openbare omroep: "Er zit wel een beetje druk op om belangrijk nieuws zo snel mogelijk te brengen. Maar je moet durven zeggen tegen de eindredacteur dat je ermee bezig bent en dat je het nog niet wilt brengen zolang het niet gedubbelcheckt is. Wij zetten de standaard daarvoor wel vrij hoog. Bij de VRT zijn we soms misschien net iets later soms, dat komt omdat wij heel voorzichtig zijn en alles willen checken."

Uit de resultaten blijkt dus dat alle nieuwsorganisaties, waaronder zelfs ook de openbare omroep, functioneren binnen een commerciële logica met sterke competitiviteit tussen de verschillende organisaties. Zo schreef een journalist van de openbare omroep een artikel over een volkomen onrealistische en bijgevolg controversiële uitspraak van een politicus in een ander politiek programma van de openbare omroep, de onderliggende reden voor de creatie van het artikel: "Hij heeft dat in een programma van de VRT gezegd", zei die journalist. De drang om nieuws zo snel mogelijk te brengen, nog voor dat de andere nieuwsorganisaties het oppikken, leidt er regelmatig toe dat journalisten niet controleren of iets wel klopt of niet. De invloed van commerciële overwegingen resulteert dus potentieel

in een hypersnelle nieuwsmachine waarbij feiten minder of zelfs niet gecontroleerd worden.

Naast commerciële overwegingen, spelen ook technologische ontwikkelingen een belangrijke rol. Ten gevolge van een shift van journalistieke praktijken richting online omgevingen, worden journalistieke processen losgekoppeld van tijd en ruimte. Journalisten werken bijgevolg conform de digitale logica van 24/7-nieuwsverslaggeving: "Soms moet het diezelfde dag al online staan", zei een journalist.

De combinatie van die commerciële overwegingen en technologische ontwikkelingen resulteert veelal in een journalistieke werkwijze waarbij snelheid voorrang krijgt op grondigheid. Hierdoor is het onvermijdelijk dat er fouten in de verslaggeving sluipen, die fouten worden nadien opgemerkt door lezers en verlagen het reeds problematisch lage vertrouwen in journalistiek (Newman et al., 2021).

"Soms heb je het gevoel dat je te weinig tijd hebt om zaken echt grondig uit te spitten en om dingen echt grondig te checken", zei een journalist. Hieraan gelinkt is ook de conclusie van een breder onderzoek waaruit blijkt dat meer dan twee op de drie (68,9%) Nederlandstalige journalisten in België vindt dat er nog amper ruimte is voor diepgravende journalistiek (Van Leuven et al., 2019).

Hoewel er dus zowel intern als extern factoren zijn die bijdragen tot de versnelling van de nieuwsmachine, kan een solide organisationele cultuur optreden als buffer tussen de interne journalistieke ethos en de externe druk (Juntunen, 2010). Zo geven sommige journalisten aan dat ze van de hoofdredactie regelmatig meer tijd krijgen om iets grondig te onderzoeken, ook mogen deze journalisten zich regelmatig toespitsen op slechts minder dossiers met het oog op meer diepgang. Zo zei een journalist: "De druk was onwaarschijnlijk omdat meerdere dossiers samenvielen, ik heb er dan een aantal mogen afstoten omdat het niet combineerbaar was."

Indien deze organisationele cultuur niet optreedt als buffer maar in de plaats daarvan als accelerator van de reeds hoge snelheid van de nieuwsmachine, ontstaat op nieuwsredacties een cultuur waarin het voor journalisten onmogelijk is om juiste en kritische diepgravende vragen te stellen. Een tekort aan expertise en een toegenomen snelheid leiden ertoe dat journalisten zich richten tot experts met de vraag om complexe materie uit te leggen, zonder dat journalisten ook maar enige vorm van kritische tegenkating kunnen opwerpen.

De toenemende complexiteit van de wereld gaat vandaag dus gepaard met een toenemende oppervlakkigheid bij de institutie die eigenlijk kritisch moet kijken naar maatschappelijke ontwikkelingen. Finaal leidt dit tot de gekende gepolariseerde situatie waarbij autoriteiten in een comfortabele positie zitten, de

huidige vorm van journalistiek is er immers niet op uit om de waarheid bloot te leggen en daarover kritisch te oordelen.

Het feit dat elke autoriteit dus zomaar partijdige informatie de wereld in kan sturen zonder enige vorm van journalistieke controle, draagt bij tot de gepolariseerde aard van het publieke debat. Er is met andere woorden een verstoord evenwicht tussen enerzijds autoriteiten en anderzijds de vierde (on)macht. Tegelijkertijd worden potentiële journalistieke fouten dan wel blootgelegd door burgers, en zo daalt de geloofwaardigheid van de journalistiek alsmaar verder.

4.2.6 Het publiek: algemeen dalend vertrouwen en interesse in journalistiek

Ongeacht de zowel theoretische als praktische discussies over journalistiek in een veranderende wereld, staat er één vaststelling absoluut buiten kijf: het vertrouwen en de interesse in traditionele media brokkelen jaar na jaar af (Newman et al., 2021; Pauwels, 2022).

Zo ook binnen Vlaanderen, dat blijkt ook uit het 'Digital News Report 2021' van het Reuters Institute for the Study of Journalism: tussen 2016 en 2020 daalde het vertrouwen in de Vlaamse traditionele media met 5%. In 2021 heeft slechts 51% van de Vlamingen nog vertrouwen in de Vlaamse media, zo goed als de helft van de Vlamingen geeft dus te erkennen geen vertrouwen meer te hebben in de traditionele media.

Sterker nog, uit een rapport van het Institut de Publique Sondage d'Opinion Secteur (Ipsos, 2021) blijkt dat journalisten van alle beroepen bijna het laagst scoren inzake vertrouwen. Daarmee staan journalisten in hetzelfde rijtje als bankiers, adverteerders en politici. In tegenstelling tot de anderen in het rijtje, horen journalisten nochtans niet de waarheid te framen om zo bepaalde belangen te verdedigen.

Ook is er internationaal een historische daling van de interesse in nieuws in het algemeen, dit ondanks de woelige tijd waarin men vandaag leeft: internationaal heeft slechts 59% nog interesse in nieuws. Ook het aandeel mensen dat aangeeft 'zeer of extreem' geïnteresseerd te zijn in nieuws, is gemiddeld 5% gedaald sinds 2016.

Gegeven deze tendensen van een dalend vertrouwen en een dalende interesse, staan traditionele media voor enorme uitdagingen inzake het uitoefenen van hun journalistieke rol in een tijd waarin samenlevingen geconfronteerd worden met alsmaar grotere dreigingen. Mensen terug engageren zonder aan kwaliteit te moeten inboeten of te vervallen in sensationisme, lijkt dan ook dé uitdaging voor hedendaagse journalistiek (Newman et al., 2021).

4.2.7 De journalisten: algemeen schuldbesef

In een breder onderzoek uit 2018 van de Universiteit Gent en de Université Libre de Bruxelles werden meer dan 500 Nederlandstalige journalisten uit België gevraagd naar hun opvattingen inzake recente journalistieke trends (Van Leuven et al., 2019). Uit de resultaten blijkt een duidelijk schuldbesef en een aanklacht ten aanzien van de hedendaagse journalistieke praktijk.

Maar liefst 76,9% vindt dat de sensationisering van het nieuws is toegenomen in tussen 2013 en 2018. 68,9% geeft aan het gevoel te hebben dat er in de mainstream-media nog amper ruimte is voor diepgravende onderzoeksjournalistiek. Ook vindt 72,6% dat het gebruik van kant-en-klaar nieuws toeneemt.

Finaal, en dit is het meest opvallend, vindt 45,3% dat de globale kwaliteit van de journalistieke berichtgeving daalt. Het is dus duidelijk dat journalisten zelf ook vinden dat er iets mis is met de huidige gang van zaken.

4.3 De onderliggende trends in klimaatjournalistiek

4.3.1 Algemene controle en selectie van bronnen met autoriteit

Uit de resultaten blijkt dat in klimaatberichtgeving vier verschillende soorten bronnen voornamelijk aan bod komen: experts, politici, belangenorganisaties en bedrijven. Hieruit blijkt dus dat bronnen met autoriteit het publieke debat rond klimaatverandering domineren. Toch zijn er aanzienlijke verschillen in de manier waarop de geïnterviewde journalisten bronnen controleren en selecteren. De variaties inzake controle en selectie van bronnen situeren zich rond vier relatief coherente groepen: politieke journalisten, beleidsdomeinjournalisten, klimaatjournalisten en wetenschapsjournalisten.

4.3.1.1 *Politieke journalisten*

Politieke journalisten volgen voornamelijk parlementaire ontwikkelingen over maatschappelijke thema's, waaronder dus ook klimaatverandering en de hieraan gelinkte beleidsdomeinen.

Uit de resultaten blijkt dat de politieke journalisten minder belang hechten aan het controleren van politieke bronnen, omdat het hier louter gaat over het weergeven van verschillende politieke meningen. "Als je voelt dat de politiek het oneens is, is het belangrijk dat je verschillende meningen aan bod laat komen", zei een journalist.

De focus ligt hier minder op feitelijkheid, en meer op de politieke discussie: "Als ik feiten al weergeef in een artikel, dan is dat heel beknopt. Je spitst je toe op de politieke discussie daarover." Indien een bron met autoriteit flagrant onjuiste dingen zou vertellen, zou dit nog steeds aan bod komen in een artikel maar dan wel met context. Dit is ook deels te verklaren door de manier van werken van politieke journalisten waarbij alles veel sneller dient te gaan en waarbij journalisten alleen instaan voor een zeer breed takenpakket: "Het is een online medium en je moet zo snel zijn. Vaak zit je ook alleen en dan moet je ook nog video capteren. Er is op dat moment weinig ruimte om bronnen te controleren."

In dit soort berichtgeving komen behalve politici dan ook zeer weinig andere autoriteiten aan bod. Binnen die groep politici wordt er dan vaak nog een onderscheid gemaakt op basis van de hoeveelheid autoriteit die politici hebben: zo kan een politicus of politica met veel autoriteit (bijvoorbeeld een minister) al sneller onrealistische voorstellen doen en krijgt dit een veel grotere plek in het door journalisten geconstrueerde publieke debat. Een geïnterviewde journalist schreef bijvoorbeeld een artikel over een opvallende uitspraak van een partijvoorzitter op een radioprogramma, met als achterliggende reden: "Zijn stelling was niet realiseerbaar bij wijze van spreken. Dan stel je je de vraag waarom wij dat eigenlijk brengen. Dat is omdat hij veel gewicht heeft, het is een invloedrijke man."

4.3.1.2 Beleidsdomeinjournalisten

Beleidsdomeinjournalisten zijn journalisten die voornamelijk berichtgeving doen over beleidsdomeinen waarin het debat over klimaatverandering in toenemende mate doorgesijpeld is.

Deze journalisten proberen de waarheid zeer streng te bewaken door elk geclaimd feit van experts, politici, belangenorganisaties en bedrijven te controleren. Ze geven ook aan dat dit enorm veel werk vereist omdat veel beleidsthema's dermate actueel en gepolitiseerd zijn. Door deze actualiteit en polistisering verschijnen er op dagelijkse basis studies, rapporten, open brieven en politieke uitspraken die sommige journalisten telkens volledig doornemen en controleren. Tegelijkertijd heerst er ook een bepaalde vertrouwensband tussen bepaalde autoriteiten en journalisten: "Bij politici leer je door ervaring wie je blaasjes probeert wijs te maken en wie je vertrouwen beschaamt", zei een energiejournalist.

De selectie van bronnen is hier veel breder dan bij politieke journalistiek. Beleidsdomeinjournalisten selecteren zowat alle personen met autoriteit binnen een beleidskwestie, met als voorwaarde dat die autoriteit beroep doet op gefundeerde feiten. Hierdoor construeren deze journalisten een breed maatschappelijk debat over verschillende beleidskwesties.

Waar deze journalisten in verschillen, is de waarde die ze hechten aan politici. Zo zijn er journalisten die een universitaire studie niet aan bod laten komen indien die studie niet voldoende grondig is, maar zien ze zichzelf genoodzaakt om het toch aan bod te laten komen wanneer die studie geïnstrumentaliseerd wordt voor een politieke campagne. Zo zei een journalist: "Als het echt politiek relevant begint te worden, als politici beginnen met die nonsens te verspreiden en het wordt meegenomen in besluitvorming, dan moet je het wel geven." Anderzijds zijn er dan weer beleidsdomeinjournalisten die veel minder waarde hechten aan politieke discussies: "In mijn stukken zal ik minder politieke stemmen aan bod laten komen maar wel vertrekken vanuit de feiten en meningen van experts."

Naast de grote groep van beleidsdomeinjournalisten die de waarheid zeer streng bewaken, zijn er enkele beleidsdomeinjournalisten die een uitzondering maken voor politici. Zo zei een journalist: "De mening van een politicus of politica is zijn of haar mening, dat ga ik niet bijsturen. Als een minister zegt dat de aarde plat is, dan gaan wij dat niet corrigeren."

Ook geven meerdere beleidsdomeinjournalisten aan dat ze over onvoldoende expertise te beschikken om wetenschappelijke data zelf te interpreteren. Dit tekort aan expertise wordt als problematisch ervaren door de journalisten, zeker gezien het feit dat zij opereren in een sterk gepolitiseerd speelveld waarbij alle actoren belangen vertegenwoordigen. Dit probleem treedt voornamelijk op bij rapporten en studies van lobbygroepen waarin data verschijnen die wijzen in de richting van een beleidsbeslissing: "Ik kan de data achter een studie niet opnieuw analyseren, en ik heb daar ook de tijd niet voor", zei een journalist. Daarnaast zijn ook experts sterk gepolitiseerd binnen deze beleidsdomeinen en zijn ook hier de journalisten niet in staat om feiten te weerleggen: "Het zijn wetenschappelijke analyses waarvan ik niet kan zeggen of het goed is of niet, ik beheer die fitnesses niet."

4.3.1.3 Klimaatjournalisten

Klimaatjournalisten focussen zich voornamelijk op pure klimaatberichtgeving, zijnde de toestand van het klimaat en de gevolgen van klimaatverandering. In tegenstelling tot bij politieke journalisten en beleidsdomeinjournalisten, is het politieke aspect hier minder sterk aanwezig in berichtgeving.

Deze journalisten vertrekken doorgaans van mondiale rapporten en studies van gerenommeerde instellingen, zoals bijvoorbeeld het IPCC. In dit soort berichtgeving nemen journalisten enkel feiten aan van wetenschappelijke studies die peer-reviewed zijn en gepubliceerd zijn in gerenommeerde wetenschappelijke tijdschriften. Concreet dient het IPCC-evaluatierapport als verzamelbak van harde feiten, de berichtgeving van klimaatjournalisten beschouwt die feiten als zijnde de waarheid: "Bij klimaatwetenschappers ga ik ervan uit dat ze de waarheid spreken", zei een journalist. Klimaatjournalisten onderhouden achter de schermen

ook informeel contact met een kleine groep gerenommeerde klimaatexperts, wat dus wijst op een vertrouwensband tussen klimaatexperts en klimaatjournalisten.

Politici, belangenorganisaties en bedrijven krijgen zelden een plaats in het publieke debat dat klimaatjournalisten construeren. Hier speelt een zekere vorm van wantrouwen ten aanzien van deze actoren omwille van hun agenda. Indien deze actoren toch aan bod komen, worden hun stemmen consequent opgevoerd als zijnde meningen. Zo zei een journalist: "Feiten zijn verifieerbaar, en in casu klimaat is dat dus de wetenschap. Meninge n zijn wat al de rest denkt en vertelt over die feiten." Opvallend is dat bedrijven enkel een stem krijgen wanneer bepaalde feiten ten laste gelegd worden en bedrijven dan de kans krijgen om te reageren. Daarnaast zijn het ook voornamelijk milieu- en natuurorganisaties zoals Greenpeace en WWF die een stem krijgen wanneer men belangenorganisaties aan het woord laat.

Ook hier geven klimaatjournalisten aan dat ze over onvoldoende expertise beschikken om data te controleren, zo slagen deze journalisten er vaak niet in om tegenwoord te bieden: "Voor mij is dat ook vaak Chinees", zei een journalist. Klimaatjournalisten worden dan ook geconfronteerd met enorme hoeveelheden informatie over zeer verschillende en brede fenomenen, wat het opbouwen van voldoende expertise dus zeer moeilijk maakt: "Er zijn zoveel aspecten aan het klimaat dat ik denk dat het onmogelijk is voor een persoon om alles te weten en om alles te kunnen vatten", zei een journalist.

Net om die reden kijken klimaatjournalisten vooral naar de mate waarin rapporten peer-reviewed en gepubliceerd zijn, en zijn ze aarzelend ten aanzien van alle andere informatiebronnen. In het bijzonder speelt er hier een sterke achterdocht ten aanzien van bedrijfsrapporten. Klimaatjournalisten geven dus veel minder gewicht aan politici, belangenorganisaties en bedrijven in de discussie over de existentie van klimaatverandering: "Dat is niet hetzelfde als bij politieke berichtgeving of sociaal-economische thema's", zei een journalist. Die discussie in het door journalisten geconstrueerde publieke debat over de existentie van de klimaatproblematiek wordt enkel gevoerd tussen gerenommeerde wetenschappers.

4.3.1.4 Wetenschapsjournalisten

Wetenschapsjournalisten volgen voornamelijk ontwikkelingen in de wetenschappelijke sfeer, gaande van interessante weetjes tot baanbrekende studies.

In essentie controleren deze journalisten hun bronnen door enkel te vertrekken van studies uit gerenommeerde wetenschappelijke tijdschriften, relatief gelijkaardig aan wat klimaatjournalisten doen. Zo zei een journalist: "Ik baseer mij op wat er gepubliceerd wordt in journals zoals Nature en Science. Dat is de nieuwe wetenschap en je kan hen als de feitenopbouwers zien."

In wetenschapsberichtgeving komen politici, belangenorganisaties en bedrijven niet aan bod. Deze journalisten doen dus louter berichtgeving over wetenschappelijke ontwikkelingen, weg van elke politieke discussie: "Het is mijn taak om dingen wetenschappelijk te bekijken, eerder dan politiek", zei een journalist.

Ook deze journalisten ervaren een tekort aan expertise en rekenen bijgevolg voornamelijk op heldere en begrijpbare wetenschapscommunicatie langs de kant van experts.

4.3.2 Ambigue omgang met experts

Uit de resultaten blijkt dat de geïnterviewde journalisten regelmatig beroep doen op experts, en dit op twee niveaus: als kennisopbouw voorafgaand aan een artikel en als opgevoerde bron in een artikel. Hierdoor is het mogelijk dat experts misschien niet in elk artikel aanwezig zijn, ze spelen hoe dan ook een integrale rol in de dagelijkse praktijk van journalisten.

Gezien het feit dat een groot deel van de journalisten regelmatig een gebrek aan expertise ervaart, laten deze journalisten zich intern (binnen de redactionele omgeving) en extern (buiten de redactionele omgeving) omringen door een netwerk van experten. Zo zei een journalist: "Ik heb niet de expertise van een professor, niemand in de Vlaamse journalistiek heeft die expertise. Daarom doe je beroep op experts laat je je ondersteunen door hen."

Elke journalist van deze groep geeft aan dat hij of zij over een netwerk van experts beschikt waarmee er regelmatig contact is, ook al verschillen journalisten in de mate waarin dit contact formeel of informeel is. Wanneer het gaat over een bepaald thema, hebben deze journalisten doorgaans een bepaalde expert die ze contacteren, waardoor er een professionele band van wederzijds vertrouwen ontstaat. Zo zei een journalist: "In het begin belde ik vaak naar experts om dingen te checken. Ik stuur ook vaak dingen op om het te laten nalezen door experts."

Ook worden experts regelmatig geconsulteerd om hun input te gebruiken in een artikel. Uit de resultaten blijkt dat journalisten verschillen in de manier waarop deskundige bronnen worden ingezet. Soms worden experts ingezet om informatie te geven over een bepaald thema, soms worden ze gevraagd om een mening te geven. Beide vormen van consultatie zijn gedreven door dezelfde achterliggende motivatie: journalisten consulteren experts om feiten te geven en te controleren, om de geloofwaardigheid te verhogen en om een indruk van objectiviteit te geven.

Tegelijkertijd is er een zekere ambiguïteit in de omgang met experts, in die zin dat de journalisten die berichten over beleidscontroverses zeer voorzichtig zijn in de omgang met experts omwille van politisering binnen het academisch debat. Zo zei een energiejournalist: "In het domein van de wetenschap is het soms wat

vaag omdat je natuurlijk wetenschappelijk onderzoek hebt, maar je moet je altijd afvragen uit welke stroming, welke denktank en welke achtergrond dat onderzoek tot stand is gekomen. Daar moet je altijd wel voor beducht zijn.”

Hoewel de relatie tussen journalisten en experts ambigu van aard is, blijkt uit de resultaten dus toch dat experts een belangrijke plek innemen in het publieke debat dat via de journalistiek geconstrueerd wordt. Of deze brede integratie van experts net tot meer of minder democratisering van het publieke debat leidt, is onduidelijk.

Eenzijds heeft de integratie van experts in het publieke debat ertoe geleid dat vandaag niet langer enkel politici kunnen kiezen tussen experts maar dat voortaan ook burgers hier een zeg in hebben. Dankzij het feit dat journalisten verschillende expertgroepen tegenover elkaar zetten, kunnen burgers zelf ‘experts’ worden (Beck, 1992).

Anderzijds leidt de kakofonie van experts in het publieke debat ertoe dat burgers gefrustreerd of verward worden waardoor het vertrouwen in experts daalt, en dit terwijl vertrouwen in expertsystemen noodzakelijk is in een vloeibare samenleving waarin sociale relaties alsmaar verder uitstrekken in tijd en ruimte (Giddens, 2013). Ook is er een zekere hyperaanwezigheid van experts in het publieke debat. De visies en meningen van niet-deskundige burgers worden niet betrokken waardoor de kans kleiner is dat burgers de nodige skills ontwikkelen om te navigeren en overleven in een steeds sneller veranderende wereld.

Daarnaast is de sterke integratie van experts in de dagelijkse journalistieke praktijk een indicatie van een vertrouwen in abstracte systemen (expertsystemen). Journalisten vertrouwen deze experts met het oog op het bereiken van ontologische zekerheid (op het niveau van de journalist en van de burger) in een alsmaar complexere realiteit (Bauman, 2011; Giddens, 2013). Deze expertsystemen worden door journalisten dus ook actief geconstrueerd.

4.3.3 Ontzag voor experts en blind geloof in wetenschappers

Hoewel het feit dat experts dus een centrale plaats innemen in het door journalisten geconstrueerde publieke debat en dat journalisten dus zeer frequent in aanraking komen met experts, blijkt uit de resultaten dat journalisten zelden een fundamenteel kritische houding aannemen in de interactie met experts.

Uit de resultaten blijkt dat een duidelijke meerderheid van de journalisten verwijst naar feiten als zijnde iets empirisch verifieerbaar. Tegelijkertijd is er een absolute minderheid van journalisten die door wetenschappers geclaimde feiten ook effectief gaat verifiëren. Veelal nemen journalisten simpelweg aan dat wetenschappers correcte feiten verkondigen: “Je neemt dat voor waar aan wat ze zeggen, want het zijn wetenschappers”, zei een journalist.

Wanneer journalisten dus interageren met autoriteiten, en zeker met experts, vergeten ze doorgaans de vraag te stellen of het eigenlijk wel waar is wat een autoriteit claimt. Deze overschakeling naar een houding van automatische piloot bij het contact met experts, is problematisch vanuit democratisch oogpunt.

Ondanks het feit dat experts zich doorgaans meer baseren op wetenschappelijke feiten dan politici of belangenorganisaties, maken ook zij fouten of verdedigen zij ook bepaalde belangen. Toch ontbreekt hier vaak een kritische insteek bij de geïnterviewde journalisten, en dit vanuit de assumptie dat een 'objectieve' instantie zoals de wetenschap per definitie de waarheid spreekt. Zo zei een journalist: "Ik geloof nog altijd wel dat een expert vanuit zijn expertise spreekt en niet vanuit een bepaalde agenda die die wil doordrukken." Dat dit niet steeds het geval is, werd pijnlijk duidelijk tijdens de coronapandemie toen virologen een duidelijke mediastrategie hanteerden en dit vanuit de vaststelling dat journalisten de eerste maanden van de pandemie toch niet kritisch zouden zijn (Pauwels, 2022).

Naast deze onderliggende assumptie van wetenschappelijke waarheid, spelen ook andere factoren een rol in het ontbreken van die kritische houding ten aanzien van experts. Allereerst zijn bepaalde thema's, waaronder zeker ook klimaatverandering, dermate complex dat het onmogelijk is voor sommige journalisten met beperkte expertise om te controleren of uitspraken van experts wel kloppen: "Binnen de redactie hebben we die expertise gewoon niet", zei een journalist. Daarnaast ervaren journalisten ook een enorme tijdsdruk die het onmogelijk maakt om door wetenschappers geclaimde feiten te checken: "Het gaat allemaal heel snel", zei een journalist. Beide factoren zijn ook gelinkt, zo schrijft een journalist over zijn ervaring in een boek: "Begin er maar eens aan, als je zonder veel kennis van het dossier een verhaal moet maken dat de volgende dag in de krant moet staan of een paar uren later de ether ingaat" (Pauwels, 2022, p. 50).

Hoe dan ook is het duidelijk dat er binnen de huidige journalistieke praktijk een ontzag is voor objectieve instanties, en in het bijzonder voor experts. Hier falen de journalisten dus in het vervullen van de rol van een kritische onafhankelijke pers in een democratie (Christians et al., 2010). In een post-truth tijdperk is het net belangrijker dan ooit voor journalisten om autoriteiten te onderwerpen aan kritische ondervraging, enkel zo kan de gezondheid van liberale democratie hersteld of beschermd worden (McNair, 2017).

Ook verhindert de dominantie van experts in het publieke debat de toegang van een hele reeks andere stemmen tot een constructief debat, waardoor de huidige gang van zaken weinig duurzaam lijkt omdat burgers het gevoel kunnen krijgen niet betrokken te worden bij beleidsbeslissingen waarvan zij een grote impact ondervinden.

4.3.4 Feiten van meningen onderscheiden in een post-normale context

De grote meerderheid van de geïnterviewde journalisten maakt een gelijkaardig onderscheid inzake het bepalen van feiten en meningen. Feiten worden door de journalisten doorgaans gezien als resultaten afkomstig uit wetenschappelijk onderzoek. Hieraan gelinkt speelt een assumptie dat deze feiten steeds verifieerbaar en extern zijn. Alles wat niet aan deze criteria voldoet, wordt door deze journalisten als mening gezien. Meningen worden dus gezien als interpretaties van feiten. Opvallend is ook dat deze meerderheid van journalisten geen moeilijkheden ervaart in het maken van dit onderscheid: "Meestal is dat vrij duidelijk", zei een journalist.

Onbewust hanteert deze groep journalisten Plato's onderscheid tussen 'Doxa' (populaire opinie) en 'Episteme' (feiten en kennis). Hier speelt een sterk geloof in de puurheid van Episteme, en ziet men Doxa als een potentiële dreiging voor deze puurheid.

Daarnaast is er een kleine minderheid van journalisten die het onderscheid tussen feiten en meningen als veel minder eenduidig ervaart: "Soms is de grens tussen feit en mening vaag". Deze journalisten wijzen doorgaans in de richting van twee oorzaken.

Allereerst speelt de gepolitiseerde context een rol, in die zin dat feiten gebruikt worden om politieke, economische of sociale belangen te ondersteunen. Zo zei een journalist: "Feiten die uit rapporten komen of die door een organisatie worden geponeerd, daar moet je voorzichtig mee zijn omdat elke organisatie een agenda heeft."

Ook is het tekort aan expertise een belangrijke factor, omwille van beperkte kennis ervaren deze journalisten moeilijkheden om feiten en meningen te onderscheiden tijdens de consultatie van mogelijks gepolitiseerde experts: "Omdat ik geen expert ben, is dat per definitie een moeilijke vraag om te beantwoorden", zei een journalist.

Deze moeilijkheden in het onderscheid maken tussen feiten en meningen, zijn eigen aan de huidige post-normale toestand van de dagelijkse realiteit (Funtowicz & Ravetz, 1990). In tegenstelling tot het vroegere geloof dat wetenschap absolute wetten en zekerheden produceert, is men er vandaag van bewust dat wetenschap verschillende niveaus van onzekerheid specificieert, zonder ooit een positie van volledige zekerheid te bereiken (Wight, 2018). Zo zei een journalist: "De wereld verandert en inzichten veranderen, dat is altijd voortschrijdend inzicht."

In essentie verkeren feiten dus steeds in een staat van voorlopigheid en onzekerheid: "Feiten kunnen ook voorlopig zijn", zei een journalist. Omwille van die onmogelijkheid om volledige zekerheid te bereiken, produceert de wetenschap

enorme hoeveelheden data die telkens anders geïnterpreteerd kunnen worden. Zo zei een journalist: "In een gepolariseerd debat zoals energie en klimaat, worden feiten zeer uiteenlopend geïnterpreteerd." Feiten worden dus steeds meer geconnecteerd aan en gedreven door meningen, waarden en beleid.

In tegenstelling tot Plato, keek Aristoteles positief naar deze connectie tussen Doxa en Episteme als iets positiefs omdat een moment van populaire opinie (een debat over waarden) noodzakelijk is om kennis op te bouwen. Zo verwees Aristoteles naar 'Endoxa': kennis die de tand des tijds heeft doorstaan en onderworpen is geweest aan kritiek op basis van waarden (Wight, 2018). Vanuit die optiek dienen journalisten dan ook de onderliggende conflicterende waarden expliciet te maken en feiten dus te plaatsen in een contextueel narratief, gebaseerd op onderliggende waarden (ideologie) (Fahy, 2018). Men kan zich dan ook de vraag stellen of het traditionele journalistieke onderscheid tussen 'feit' en 'mening' en het daarbij horende geloof in de puurheid van feiten, niet achterhaald is.

Door te wijzen op de voorlopigheid en de waarden-gedrevenheid van feiten, zouden journalisten dus een debat over waarden kunnen stimuleren. Finaal zouden feiten dan onderworpen worden aan kritiek van burgers, met als gevolg een overblijvend dominant discours op basis van feiten en waarden (Endoxa).

Het stimuleren van een debat over waarden en het nadien onderwerpen van voorlopige feiten aan deze waarden, is in essentie ook een democratiseringsproces omdat het burgers helpt met de opbouw van de nodige skills om te navigeren binnen alsmaar complexere maatschappelijke discussies. Indien journalistiek deze verantwoordelijkheid niet op zich neemt inzake deze epistemologische shift, dreigt journalistiek haar voeling te verliezen met een veranderende ('vloeibare' (Deuze, 2006)) samenleving.

Toch dient elke redenering waarbij waarden als alsmaar belangrijker gezien worden in relatie tot feiten, steeds kritisch bestudeerd te worden. In de huidige 'post-truth samenleving' zijn objectiviteit en feitelijke waarheden minder invloedrijk in het construeren van het publiek debat dan emotie en persoonlijk geloof (McIntyre, 2018). Deze onverschilligheid ten aanzien van objectiviteit leidt tot de ondermijning van de geloofwaardigheid van experts of journalisten.

De institutionalisering van het liegen, of de dominantie van de post-truth, is dan ook een gevaar voor liberale democratie. Liberale democratie is meer dan een optelsom van procedures en de naleving van arbitraire regels die gelden binnen het systeem. Democratie is gebouwd op vertrouwen, het vertrouwen in menselijke relaties. Om dat vertrouwen op te bouwen, is de waarheid of de zoektocht naar de waarheid onmisbaar. In een post-truth samenleving waarin liegen een dominante praktijk is en dus ieder een eigen waarheid heeft, is het onmogelijk om een wederzijds basisvertrouwen in elkaar op te bouwen. Het onvermijdelijke

resultaat is de onmogelijkheid van het politieke leven (de interactie tussen burgers en overheden) (McIntyre, 2018; Valadier, 2017).

Vanuit die vaststelling zouden journalisten ook kunnen redeneren dat het bewaken van de objectieve feiten, en dus de waarheid, net belangrijker dan ooit is. Zo zei een journalist: "In tijden waar er alsmaar meer fake news is en ieder zijn eigen bronnen raappleegt, wordt het belangrijker om zelf juist en objectief te zijn."

Maar net daar zit de essentie van het probleem met de traditionele journalistieke praktijk: het concept 'objectieve feiten' is helemaal niet objectief. De huidige debatten inzake klimaatbeleid tonen ook aan dat feiten steeds betwistbaar zijn. Indien er zoiets zou bestaan als 'objectieve feiten', zou het publieke debat over beleidsoplossingen veel eenvoudiger zijn (Wight, 2018).

Feiten zijn steeds sociale constructies, en fungeren als geconstrueerde entiteiten die de huidige stand van zaken beschrijven. In die zin capteren feiten dus de relatie tussen een bewering en de actuele stand van zaken. Vanuit die vaststelling dat feiten sociaal geconstrueerd zijn, is het dan ook onmogelijk dat experts of journalisten een monopolie van de waarheid hebben. De waarheid van experts of journalisten, zal steeds bekampt worden door politieke, economische en psychologische waarheden (Truwant, 2020, 2021).

Een monopolie van de waarheid is dus niet realistisch, en evenmin wenselijk. Een technocratie (in plaats van democratie) waarbij experts beleid voeren op basis van wat 'waar' is, houdt niet noodzakelijk rekening met wat 'waardevol' is. Die waarde wordt bepaald door politiek, economie en individuen (Truwant, 2020).

Finaal leiden dus zowel de context van de post-normaliteit als die van post-truth tot dezelfde conclusie: feitelijke waarheden en kennis van die feiten, ideologie en daaraan gekoppelde waarden, en ervaring hebben allen hun plaats in democratische besluitvorming en dus ook in journalistieke verslaggeving.

Desondanks blijkt uit de resultaten dat men binnen de journalistiek nog geen grondige reflectie ondergaat inzake de journalistieke rol als bewaker van 'de waarheid'. De journalistieke claims van 'objectiviteit' en 'feitelijkheid' lijken dan ook op losse schroeven te staan en niet langer houdbaar te zijn.

Een journalistieke erkenning van waarheidspluralisme die enerzijds niet terugvalt in relativistische samenzweringstheorieën en anderzijds niet beweert de objectieve waarheid in pacht te hebben, lijkt wenselijker alsook realistischer. In die erkenning van waarheidspluralisme maken journalisten onderliggende waarheden expliciet en ontkennen ze niet langer dat er meerdere soorten waarheid naast elkaar bestaan (Fahy, 2018; Truwant, 2020, 2021; Valadier, 2017; Wight, 2018).

4.3.5 Onpartijdigheid als vluchtweg

Uit de resultaten blijkt dat bijna alle geïnterviewde journalisten veel belang hechten aan de journalistieke norm van onpartijdigheid: "Dat is echt het allerbelangrijkste, dat is echt de basis van journalistiek", zei een journalist. Ook is er een brede consensus inzake de achterliggende reden voor het belang van onpartijdigheid: journalisten willen absoluut vermijden dat ze het verwijt krijgen politiek-ideologisch gekleurd te zijn of niet vrij te zijn van bepaalde belangen. Zo zei een journalist: "Ik behoed mij ervoor om in een kamp te belanden."

Hoewel bijna alle journalisten duidelijk hun steun uitspreken voor de existentie van de onpartijdigheidsnorm in de journalistieke theorie, wordt deze norm in de praktijk door verschillende groepen van journalisten radicaal anders ingevuld. Uitgaande van de democratische rol van journalistiek, wijzen beide invullingen van de onpartijdigheidsnorm op democratische tekortkomingen.

Allereerst is er een grote meerderheidsgroep van journalisten die de onpartijdigheidsnorm invult door een zo breed mogelijke waaier aan meningen, visies, belangen en individuen aan bod te laten komen. "Wij willen zoveel mogelijk stemmen en meningen aan bod laten komen", zei een journalist. Zeker bij de journalisten die werken voor de openbare omroep (VRT), is deze invulling courant: "Ik werk bij de VRT, wij moeten alle stemmen in het maatschappelijk debat aan het woord laten", zei een journalist van de openbare omroep.

In essentie proberen deze journalisten dus het publiek debat te construeren op een pluralistische manier, dit betekent de integratie van een brede en evenwichtige kijk op zowel de reikwijdte als het gewicht van verschillende posities. "Je probeert de evenwichten te bewaren", zei een journalist. Opvallend is ook dat de journalisten in theorie verwachten dat ze in staat zijn om de reikwijdte en het gewicht van een bepaalde positie in een publiek debat te evalueren, maar dat ze hier in de praktijk vaak niet in slagen omwille van een tekort aan expertise of ten gevolge van tijdsdruk.

Ondanks de goedaardigheid van de onpartijdigheidsnorm als journalistiek ideaal, resulteert de eerste invulling in de praktijk tot een excuus voor een routinematige en gedachteloze journalistieke werkwijze.

Ten gevolge van de complexiteit van bepaalde maatschappelijke thema's alsook de tijdsdruk en het hieraan gelinkte onvermogen van journalisten om de reikwijdte en het gewicht van een positie te bepalen, nemen deze journalisten al snel de toevlucht tot een "x zegt dus, y zegt zo"-journalistiek. Vanuit theoretisch oogpunt is deze aanpak dus zeker correct omdat verschillende posities aan bod komen, maar in de realiteit is dit een manier voor journalisten om op veilig te spelen en vrij te blijven van kritiek. Een ander gevolg van deze routinematige en gedachteloze aanpak, is dat journalisten zich ontdoen van de taak om te

onderzoeken welke standpunten kloppen. Finaal leidt dit tot potentieel feitelijk onjuiste berichtgeving, wat absoluut nefast is voor het reeds lage vertrouwen in journalistiek.

De geïnterviewde journalisten vertonen wel een sterke normatieve afkeer ten aanzien van de positie van klimaatontkenners in het debat, maar in de journalistieke praktijk is het onderliggende mechanisme dus nog steeds dominant. Vanuit die optiek is het dus waarschijnlijker dat klimaatontkenners geen plek meer krijgen in het publieke debat door een drastische afname van het aantal klimaatontkenners in de samenleving, eerder dan door een journalistiek-deontologische wijziging waarbij men het onderliggende mechanisme aanpast of vervangt. Het is dan ook niet onwaarschijnlijk dat dezelfde problemen zullen optreden omdat het onderliggende mechanisme dat dit toelaat, nog steeds aanwezig is.

De tweede invulling van onpartijdigheid slaat op het louter weergeven van harde feiten. Deze journalisten trachten het debat los te trekken van de partijdige context en mikken op het doorgronden van empirische gegevens. Zo zei een journalist: "Je probeert zo dicht mogelijk bij de feiten te blijven. Ook al wordt elk feit soms door twee totaal uiteenlopende politieke visies anders geïnterpreteerd, je moet los daarvan werken en proberen om op feiten en cijfers af te gaan." Deze journalisten worden veelal gezien als wetenschapsjournalisten omdat ze verslaggeving doen over nieuwe wetenschappelijke inzichten die gepubliceerd worden in tijdschriften, maar ze zijn doorgaans niet in staat om uit te zoeken hoe die inzichten tot stand komen en om dit uit te leggen aan burgers.

Hoewel deze aanpak schijnbaar minder risico vertoont inzake het aan bod laten komen van posities die steunen op feitelijke onjuistheden, is ook deze aanpak potentieel problematisch.

Net omdat de huidige maatschappelijke context gekenmerkt wordt door een overmaat aan feiten die allemaal betwist en anders geïnterpreteerd kunnen worden, is het louter berichtgeven van een hele reeks feiten weinig relevant. Verschillende feiten wijzen immers telkens in de richting van andere en vaak tegenstrijdige beleidsoplossingen, hierdoor is het onmogelijk voor burgers om een standpunt in te nemen wanneer er geen context ter beschikking is. Concreet resulteert deze aanpak in het dagelijks overnemen van studies en rapporten van actoren die allen schermen met feiten, en dit met weinig of geen context. Een niet gepolitiseerde kijk op feiten zonder waardegeladen context, dreigt dus evenzeer een routinematige en gedachteloze journalistiek praktijk te worden.

In essentie wijzen dus beide invullingen van de onpartijdigheidsnorm op het actuele onvermogen van de journalistieke praktijk om een evenwicht te vinden tussen enerzijds het controleren of standpunten feitelijk kloppen en anderzijds het bieden van een gepolitiseerde context bij verschillende feiten. Gezien dit

onvermogen van de journalistieke praktijk om het theoretische ideaal van onpartijdigheid te behalen, kan men de vraag stellen of dit theoretische ideaal nog houdbaar is in de huidige context. Hoe dan ook is het duidelijk dat de huidige invullingen van de onpartijdigheidsnorm niet bijdragen tot een duurzame journalistiek die context en interpretatie biedt inzake complexe thema's.

Er is dan ook een zeer kleine minderheid van journalisten die de houdbaarheid van de onpartijdigheidsnorm in vraag stelt. Opvallend is dat deze journalisten de onpartijdigheidsnorm sterk in vraag stellen, maar onder het mom van 'de waarheid zoeken' in essentie dezelfde afhankelijk van feiten toepassen als de tweede invulling van de voorstanders van de onpartijdigheidsnorm. Zo zei een journalist: "Ik ga zelf geen verslag maken over 'het is A of het is B' als ik zelf kan zien welke kant het is, of dat het misschien zelfs C is."

Toch valt het op dat deze journalisten, in tegenstelling tot de twee vorige groepen, reflexiever en actiever te werk gaan inzake het onthullen van de waarheid. "Als iemand zegt dat het buiten regent en iemand anders zegt dat de zon schijnt, dan kijk ik naar buiten en zeg ik of het regent of dat de zon schijnt", zei een journalist. Ook een andere journalist wees op het belang van de zoektocht naar 'de waarheid': "Je gaat op zoek naar de waarheid, en die is per definitie onpartijdig. Ook al komt die niet iedere partij even goed uit." Concreet betekent dit dus dat deze groep journalisten wel degelijk bepaalde posities geen forum biedt indien de onderliggende feiten niet kloppen volgens de journalisten.

Ondanks deze meer reflexieve en actieve aanpak, lijkt het onmogelijk alsook onwenselijk om in een post-normale context van onzekere en voorlopige feiten te claimen dat er zoiets bestaat als een absolute waarheid die stevast in een bepaalde richting wijst. Een claim op het monopolie van de waarheid door journalisten, dreigt de complexiteit van de post-normale context te negeren.

Toch blijkt uit de resultaten, ongeacht voor- of tegenstander van de onpartijdigheidsnorm, dat een belangrijk deel journalisten eerder objectivistisch dan subjectivistisch kijkt naar de sociale realiteit. Een meerderheid van de geïnterviewde journalisten is ervan overtuigd dat er een objectieve waarheid bestaat waarvan men ze kan verslaggeven zoals ze zich aandient, ook al doen slechts weinig journalisten effectief die moeite. Bijgevolg geloven ook die journalisten dat het mogelijk alsook wenselijk is om feiten en waarden van elkaar te onderscheiden, hoewel de post-normale context bewijst dat dit geloof problematisch is.

4.3.6 Journalist als toeschouwer in plaats van scheidsrechter

Een grote meerderheid van de geïnterviewde journalisten deinst er sterk voor terug om zelf een standpunt in te nemen in een debat waarbij er verschillende claims zijn. Het vormen van een oordeel wordt door deze journalisten gezien als

onwenselijk en het wordt ook opmerkelijk snel geassocieerd met partijdigheid en vooringenomenheid: "Het is niet wenselijk om zelf je oordeel te vormen, dat staat haaks op het doel van zo onpartijdig mogelijk zijn", zei een journalist.

Vanuit dit sterke geloof in non-interventionisme leggen de journalisten verschillende meningen simpelweg naast elkaar: "Het is niet de bedoeling dat de journalist een stellingname doet", zei een journalist. Er heerst dus een sterke dichotomie inzake het denken van deze journalisten over de journalistieke praktijk, tussen enerzijds neutrale objectiviteit en anderzijds partijdig activisme. Vanuit die dichotomie cijferen de journalisten zich volledig weg in het publieke debat, en treden ze op als toeschouwer langs de zijlijn: "Een journalist moet zich daarbuiten houden", zei een journalist.

Opvallend is ook dat deze journalisten zichzelf niet in staat zien om een stellingname te doen, en dit omwille van een tekort aan expertise. Zo zei een journalist: "Niemand zit te wachten op mijn oordeel, gelukkig maar." Daarnaast heerst er bij de 'allround'-journalisten ook de overtuiging dat het aan gespecialiseerde journalisten is om een oordeel te vormen: "Dan heb je een specialist nodig, ik ben dat niet dus ik probeer het gewoon zo objectief mogelijk te brengen", zei een journalist. Opnieuw wijzen journalisten dus in de richting van een tekort aan expertise, met als gevolg dat het volgens hen dus wenselijker is om simpelweg iedereen aan bod te laten komen.

Deze houding van de meerderheid van journalisten is absoluut gevaarlijk voor de gezondheid van journalistiek als democratische institutie. De onmiddellijke associatie van 'oordeel vormen' met 'partijdigheid' en 'activisme' is in de praktijk een makkelijk excuus om een houding aan te nemen waarbij de journalist geen inspanning levert om feiten te checken. Het onmiddellijke scherm met de overgesimpliciteerde dichotomie tussen neutrale objectiviteit en partijdig activisme maskeert het gebrek aan toewijding aan de kerntaak van journalisten: het bewaken van de waarheid.

Ongeacht de vraag of dit nu veroorzaakt wordt door een gebrek aan expertise of een toegenomen snelheid, is het duidelijk dat er nog steeds een gevaarlijke journalistieke houding dominant is. Het is diezelfde houding die er destijds toe leidde dat de tabak- en olieindustrie decennialang journalisten konden misleiden met foute informatie die zomaar werd overgenomen.

Deze houding ontlast journalisten van de taak te controleren op welke feiten verschillende meningen gebaseerd zijn. Ook maken deze journalisten geen inschatting van het gewicht van een mening in een bepaald debat, alle meningen worden gewoonweg naast elkaar gelegd alsof ze dezelfde feitelijke fundering hebben.

Daarnaast is er een kleine minderheid van journalisten die ervan overtuigd is dat de journalistiek moet optreden als scheidsrechter in plaats van toeschouwer. Deze journalisten hechten meer belang aan de correctheid van feiten dan aan de wil om door het publiek als onpartijdig gezien te worden. Zo zei een journalist: "Ik moet meegeven: men maakt hier bepaalde stappen die niet correct of niet goed zijn. Door enkel objectieve feiten weer te geven, gaat het voor de lezer heel moeilijk zijn om tot die conclusies te komen."

Vanuit die arbitrage rol zijn deze journalisten ervan overtuigd dat de feiten gecheckt moet worden, de legitimiteit van bepaalde perspectieven in vraag gesteld moet worden en dat er naast enkel feiten ook interpretatie en context nodig is. Een 'trained judgment' (Daston & Galison, 2021) wordt hier dus als noodzakelijk gezien. Zo zei een journalist: "Ik vind dat je met duiding moet beginnen en dan resulteert dat wel in een 'Wat zou nu het beste zijn?' maar dat vertrekt vanuit feiten en objectieve zaken op basis waarvan je logische conclusies kan trekken. Het maakt niet uit of dat dan wel of niet in een bepaalde politieke visie past."

Ondanks het feit dat er bij deze minderheid van journalisten een consensus heerst inzake de noodzaak van 'trained judgment', heersen er ook sterke twijfels bij de competentie van de huidige journalistiek om dit te doen. Zo zei een journalist: "Je hebt beperkingen qua tijd, specialisatie, verstaanbaarheid voor mensen, en mensen moet erop willen klikken en het willen lezen."

4.3.7 Afstandelijkheid bewaren

Een zeer kleine minderheid van de journalisten, waaronder enkel beleidsdomeinen en klimaatjournalisten, geeft aan een bepaalde affiniteit opgebouwd te hebben met het thema klimaatverandering. Hoewel deze journalisten het net zoals alle anderen het belangrijk vinden om afstandelijkheid te bewaren ten aanzien van klimaatverandering in de professionele sfeer, ervaren ze in de persoonlijke sfeer een sterke verbondenheid met de problematiek.

Dit gevoel van betrokkenheid in de persoonlijke sfeer resulteert enerzijds in een sterk gevoel van urgentie en anderzijds in zwaarmoedige gevoelens ten gevolge van een bepaalde onmacht. Toch geven deze journalisten aan dat de aanwezigheid van deze gevoelens hen niet hindert in het uitoefenen van hun journalistieke taak volgens hun opvatting: "Een bedreiging is het niet echt", zei een journalist.

Het besef van de urgentie van de problematiek vertaalt zich bij deze journalisten in het willen overbrengen van dit gevoel van urgentie naar de lezers, en tegelijkertijd toch niet gezien te worden als zijnde partijdig binnen het publiek debat. Zo zei een journalist: "Ik vind het zeer belangrijk om het zo helder en zo straf mogelijk te zetten binnen de journalistieke grenzen, dus zonder in het activisme te vallen." Ook geven deze journalisten aan dat deze affiniteit

uitzonderlijk is, en dat dit enkel voor het thema klimaatverandering het geval is. Zo zei een journalist: "Je voelt als journalist eigenlijk meteen van 'Wat kunnen wij doen om dat hier tegen te houden?', terwijl je bij een ander onderwerp gewoon hebt 'Oké, dit gebeurt er en wij doen daar verslag over'".

Daarnaast ervaren sommige journalisten ook een bepaalde zwaarmoedigheid door dagelijks bezig te moeten zijn met een thema dat dermate ingrijpend en alomvattend is: "Klimaatverandering is het allermoeilijkste thema dat ik ooit gevolgd heb als journalist, je kan dat niet afzetten als je thuiskomt", zei een journalist. Sterker nog, deze journalisten kampen regelmatig met depressieve gevoelens ten aanzien van de problematiek en het gevoel van onmacht. Zo zei een journalist: "Ik ben echt twee dagen depressief geweest na het lezen van het IPCC-rapport, je voelt je machteloos." Deze journalisten geven aan dat het voor hen mentaal zwaar is om dagelijks slecht nieuws te moeten brengen.

Toch vinden deze journalisten het belangrijk om een bepaalde afstandelijkheid te bewaren, ongeacht het feit of ze dit moeilijk vinden of niet: "Als journalist moet je afstand houden van de onderwerpen waarmee je bezig bent", zei een journalist. Toch is er een journalist die opmerkelijk kritisch kijkt naar deze zelfverklaarde afstandelijkheid van de journalisten en vindt dat de media net veel te alarmistisch in berichtgeving. De media zouden volgens deze journalist te weinig aandacht schenken aan positieve verhalen binnen het debat over klimaatverandering.

In essentie is het dus niet onwaarschijnlijk dat deze gevoelens in de persoonlijke sfeer alsmaar sterker zullen worden naarmate deze journalisten langer bezig zijn met het thema klimaatverandering. De vraag is of deze minderheidsgroep zal uitbreiden tot een meerderheidsgroep, en welke gevolgen dit dan zal hebben op de journalistieke praktijk en de traditionele journalistieke normen.

4.3.8 Macht van nieuwswaarden

Uit de resultaten blijkt dat het voor de geïnterviewde journalisten moeilijk is om te reconstrueren hoe er beslist wordt wat 'nieuws' is. Veelal verwijzen journalisten naar situationele omstandigheden, los van een structureel beslissingsmodel van wat nieuws is: "Alles is context", zei een journalist. Daarnaast verwijzen sommige journalisten ook naar een bepaald buikgevoel dat niet empirisch vertaalbaar is: "Dat is een beetje journalistiek aanvoelen", zei een journalist.

Vanuit deze vaststelling is het duidelijk dat het beslissingsmodel van wat nieuws is en op basis van welke nieuwswaarden men beslissingen neemt, ook voor de journalisten een zwarte doos is.

Belangrijk is ook dat de editoriale autonomie van journalisten om te bepalen wat nieuws is, verschilt per nieuwsorganisatie. Sommige journalisten bekleden binnen bepaalde nieuwsorganisaties een machtigere positie inzake het bepalen van de

nieuwswaardigheid van gebeurtenissen. Regelmatig wordt die nieuwswaardigheid bepaald in samenspraak met de eind- of hoofdredactie: "Het is altijd een dialoog", zei een journalist. In bepaalde nieuwsorganisaties ligt de discretionaire bevoegdheid inzake het bepalen van nieuwswaardigheid, duidelijk bij eind- of hoofdredactie: "Ik moet het natuurlijk wel verkocht krijgen aan mijn overste", zei een journalist.

Ondanks het feit dat journalisten zelf dus aangeven te kunnen aanvoelen wanneer iets nieuwswaardig is, is het zeer onduidelijk waarom iets nieuwswaardig is. Opvallend is ook dat de geïnterviewde journalisten relatief minder belang hechten aan de onderliggende keuzes bij nieuwsselectie, veelal wordt dit beschouwd als een onbewust proces waarover weinig gereflecteerd wordt. De meerderheid van de journalisten dient tijdens een ochtendvergadering enkele voorstellen in en gaat daarmee dan aan de slag na goedkeuring.

In tegenstelling tot de perceptie van de geïnterviewde journalisten, is het bestuderen van deze onderliggende keuzes zeer belangrijk. Nieuwsselectie wordt immers beïnvloed door organisationele, culturele, sociologische en economische factoren (Harcup & O'Neill, 2017). Andersom zijn nieuwswaarden ook een reflectie van de het type informatie dat burgers willen of nodig hebben. Hoewel het voor de geïnterviewde journalisten een moeilijke opdracht blijkt om nieuwswaarden te identificeren, zijn er toch enkele duidelijke nieuwswaarden identificeerbaar in de antwoorden en de geschreven artikels van de geïnterviewde journalisten.

Inzake de identificatie van nieuwswaarden is er een duidelijk onderscheid tussen expliciete en impliciete nieuwswaarden.

4.3.8.1 Expliciete nieuwswaarden

- Nieuwigheid

Verhalen die nieuw zijn en waarvan verwacht wordt dat lezers dit nog niet weten, worden sneller opgepikt vanuit een angst om als nieuwsorganisatie in herhaling te vallen. Bijgevolg is men minder geneigd om verhalen op te pikken die al langer spelen en waarover al een artikel verschenen is, ongeacht de relevantie van dat verhaal. Zo zei een journalist: "Het is altijd de afweging maken: 'Draagt het iets nieuws bij aan de dingen die we al gebracht hebben?'"

- Personalisatie

Personalisatie verwijst naar de neiging om grote sociale, economische en politieke gebeurtenissen te vertalen naar de betekenis daarvan op lokaal of individueel niveau. Vanuit die neiging tot personalisering worden microgebeurtenissen op

lokaal of individueel niveau sterk uitvergroet, en dit terwijl macrogebeurtenissen op mondiaal niveau worden geminimaliseerd.

Deze nieuwswaarde is zeer sterk aanwezig bij zowel de openbare omroep (VRT) als bij de grootste commerciële krant van Vlaanderen (Het Laatste Nieuws). Zo zei een journalist van een commerciële krant: "Wij krijgen zeer sterk de opdracht van de redactie om de insteek te geven van lokale relevantie. Dat is zeer belangrijk voor een nieuwsmerk zoals HLN, er wordt echt benadrukt om de omslag te maken naar de eigen omgeving en de binnenlandse context."

Opvallend is dat journalisten van de grootste kwaliteitskrant van Vlaanderen (De Standaard) in veel mindere mate de opdracht tot personalisatie krijgen. Zo zei een journalist van een kwaliteitskrant: "Op dat vlak hebben wij dankbare lezers. Die zijn in heel veel geïnteresseerd en niet alleen in wat voor hen persoonlijk van belang is, ze zijn breder maatschappelijk geïnteresseerd."

- Conflict

Verhalen die een bepaalde vorm van felle controverse of conflict belichten, worden sneller opgepikt dan complexe beleidsinformatie, het functioneren van instituties, en machtsstructuren binnen de organisatie van de staat. Hier speelt dus een zekere vorm van trivialisering van nieuws door nieuws dat niet voldoende spectaculair of dramatisch is, weg te filteren uit berichtgeving. Zo zei een journalist: "Wij journalisten gaan al snel op zoek naar tegenkanting want frictie trekt het debat op gang."

4.3.8.2 *Impliciete nieuwswaarden*

- Exclusiviteit

Verhalen die gegenereerd worden binnen de eigen nieuwsorganisatie door interviews krijgen sneller voorrang op verhalen die door andere nieuwsorganisaties gegenereerd worden. Zo zei een journalist: "Wat er ook meespeelt, is dat hij dat bij ons gezegd heeft in een interview. Dat speelt zeker mee."

- Slecht nieuws

De aanwezigheid van een sterke negatieve ondertoon in een verhaal, speelt potentieel een belangrijke rol in de nieuwsselectie. De zoektocht naar schandelen en crisissen, gedreven door een commerciële logica om zoveel mogelijk publiek te bereiken, leidt dan ook tot een negativiteitsbias in de media. Zo zei een journalist: "Ik vind dat de media heel alarmerend zijn. De media gaan alleen iets brengen als het sensatie is omdat ze enkel gedreven zijn door hits, clicks, likes en shares. De

media zijn niet bezig met de inhoud, ze hebben niet meer dat nobele doel tegenwoordig.”

- Goed nieuws

Andersom worden ook bewust sommige verhalen met een positieve ondertoon opgepikt om tekenkating te bieden tegen de nieuwsstroom die gedomineerd wordt door negativiteit. Zo zei een journalist: “Ik heb geprobeerd een hoopvol verhaal te brengen.”

- Elites

Er is een sterke voorkeur voor verhalen waarbij machtige en invloedrijke individuen, organisaties, instituties of bedrijven betrokken zijn. In essentie speelt er hier een autoriteitsbias door enkel autoriteiten te consulteren. Deze nieuwswaarde kan worden verklaard enerzijds door compensatiegedrag van journalisten ten gevolge van gebrek aan expertise en tijd, en anderzijds door de perceptie dat het publiek nood heeft aan autoriteiten die zekerheid en veiligheid bieden in turbulente tijden. Zo zei een journalist: “Dan stel je je de vraag waarom wij dat eigenlijk brengen. Dat is omdat hij veel gewicht heeft, het is een invloedrijke man.”

- Agenda van nieuwsorganisatie

Verhalen die passen binnen de ideologische of commerciële agenda van de nieuwsorganisatie, worden sneller geselecteerd. Zo zei een journalist die een debatreeks organiseerde: “Het is echt ontstaan vanuit een bepaalde urgentie. Hoe kunnen wij als krant een antwoord geven hierop en iets doen dat meer is dan een reeks interviews of artikels in een krant?”

- Balans

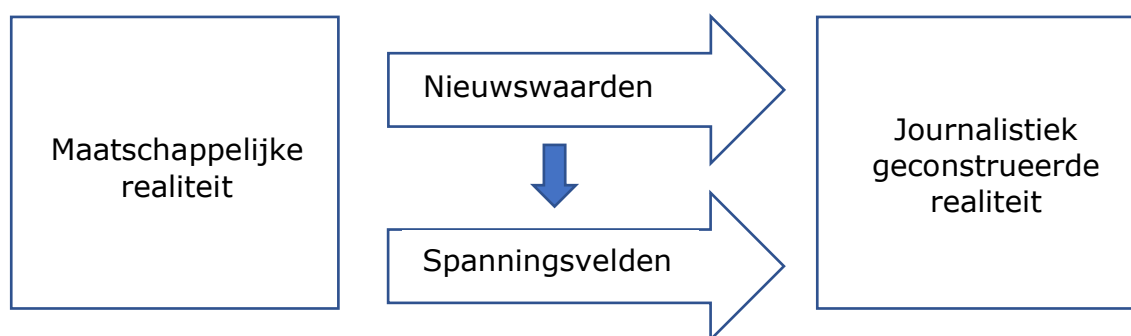
Ook worden verhalen geselecteerd om bewust een evenwicht te bewaren inzake de bronnen, verhalen en insteken die aan bod komen doorheen nieuwsverslaggeving. “Je probeert een zo breed mogelijk beeld te geven van alle meningen”, zei een journalist. Het objectief om in dat evenwicht telkens beide kanten even veel aandacht te schenken, leidt dan ook tot een balansbias.

- Thematische continuïteit

Daarnaast worden verhalen ook geselecteerd omdat het thema al aanwezig is in de bredere mediaberichtgeving, ook buiten de eigen nieuwsorganisatie. In dat geval wordt een verhaal dus geselecteerd met het oog op het bieden van opvolging van een thema dat ononderbroken aanwezig is in berichtgeving.

4.3.9 Spanningsvelden in articulatie ten gevolge van nieuwswaarden

Ten gevolge van de door nieuwswaarden bepaalde nieuwsselectie, treden er enkele spanningsvelden op in de journalistieke articulatie van maatschappelijke problemen zoals klimaatverandering. In essentie zijn er dus verschillende domeinen van discongruentie tussen actuele maatschappelijke realiteit en de manier waarop journalisten die realiteit construeren in verslaggeving (tussen de wereld en de gemedieerde wereld).

Figuur 2: Schematische voorstelling van het journalistieke constructieproces

4.3.9.1 Spanningsveld tussen globaal en lokaal karakter

De constructie en mediëring van de maatschappelijke realiteit wordt sterk bepaald door de journalistieke neiging tot personalisatie, met als gevolg een duidelijke focus op relevante actualiteit voor de natiestaat en de instituties daarbinnen. Maatschappelijke problemen worden dus steeds vertaald naar de lokale betekenis daarvan, en sterk afgebakend door geografische alsook identitaire grenzen (Eide & Kunelius, 2012).

Klimaatverandering, en bijgevolg de opwarming van de aarde, is per definitie een maatschappelijk probleem dat geografische en identitaire grenzen overstijgt. Uit het onderzoek blijkt dat personalisatie desondanks nog steeds een belangrijke nieuwswaarde is. De neiging tot personalisering contrasteert dus met de mondialisering van de maatschappelijke realiteit, in die zin dat de mensheid steeds vaker geconfronteerd wordt met grensoverstijgende problemen: financieel-economische crisissen, populisme, natuurrampen, pandemieën, migratie, religieuze conflicten, terrorisme, geopolitieke oorlogvoering en cyberaanvallen.

Zo zei een journalist: "Soms stel ik mij vragen bij de relevantie van die lokale insteek. Soms is het overbodig omdat het voor de hand ligt dat bepaalde zaken universeel aangevoeld worden." De intersectie tussen journalistiek en globalisering wordt dus gekenmerkt door een sterke afhankelijkheid tot datgene

wat lokaal en vertrouwd is, eerder dan datgene wat extern en ongebruikelijk is. De publieke sfeer situeert zich dus nog steeds voornamelijk op lokaal niveau, en de journalistieke neiging tot personalisering verhindert de creatie van een mondiale publieke sfeer (Reese, 2010).

Opvallend is ook dat deze neiging tot personalisering het sterkst aanwezig is in politieke berichtgeving, en minder sterk in wetenschapsjournalistiek. Binnen de journalistieke constructie van de maatschappelijke realiteit, zijn dus voornamelijk een nationaal/politiek-perspectief en een transnationaal/wetenschap-perspectief dominant.

Niet enkel in nieuwselectie is deze personalisering dominant, ook in de onderliggende structuren is er sprake van een methodologisch nationalisme: het feit dat de geïnterviewde journalisten bijna allemaal enkel lid zijn van een Vlaamse organisatie, toont aan dat het niet courant is om lid te zijn van een transnationaal netwerk en om nationale landsgrenzen te overstijgen (Kunelius, 2019).

Gegeven de sterke lokale focus op problemen die voornamelijk beleidsgerelateerd zijn, is het onwaarschijnlijk dat burgers (Westerlingen, in casu) aangespoord worden om een bepaalde empathie te ontwikkelen voor wereldproblemen die niet-Westerlingen ervaren. Dit mechanisme is duidelijk zichtbaar in de enorme Vlaamse media-aandacht voor de humanitaire ramp in Oekraïne ten gevolge van de oorlog met Rusland in 2022 (De Greef, 2022), en de onderberichting (of zelfs het volledig vergeten) van de aanslepende oorlog in Jemen sinds 2014 (Van De Wal, 2022). De neiging tot personalisering leidt dus tot een Westers blikveld van journalistiek.

Het vasthouden aan het lokaal/persoonlijk perspectief van journalistiek in een context van processen van globalisering, resulteert finaal in de uitholling van journalistiek als institutie door een asynchrone functionering met de nieuwe maatschappelijke realiteit (Reese, 2010). Zo spreekt Beck (2002) van 'zombie-instituties': journalistiek als institutie is een levende dode.

4.3.9.2 Spanningsveld tussen onzekerheid en verstaanbaarheid

Sommige journalisten ervaren moeilijkheden inzake het verstaanbaar overbrengen van nieuws in een alsmaar complexere wereld met veel ambiguïteit. Conform het post-normaliteitsparadigma erkennen journalisten zelf dat er nood is aan een publieke sfeer waarin er ruimte is voor debat over epistemologische en ethische onzekerheden, conflicterende waarden en verschillende interpretaties van eenzelfde realiteit.

Binnen die overtuiging van de nood aan een post-normale publieke sfeer zien sommige journalisten zelf de wenselijkheid in van een journalistieke vorm die niet claimt de waarheid in pacht te hebben alsook de nood aan het publiek erkennen

dat journalisten zelf altijd onvolledig en onzeker zijn. Zo zei een journalist: "Wij streven geen volledigheid na, dat kan niet." Nog een journalist zei: "Het is altijd voortschrijdend inzicht."

Ondanks dat principiële inzicht, ervaren journalisten een spanningsveld tussen enerzijds het willen erkennen van de complexiteit van de maatschappelijke realiteit en anderzijds de nood om nieuws te brengen op een manier die verstaanbaar en begrijpbaar is. Zo zei een journalist: "Het moet natuurlijk ook verstaanbaar blijven voor de mensen. Als je een hele paper gaat schrijven, dan gaan mensen daar niet op klikken en dat niet willen lezen." De vertaling van onvolledige en wetenschappelijke inzichten naar verstaanbare en waarachtige journalistiek, resulteert voor journalisten dus in een moeilijke afweging: "Dat is de moeilijke vertaalslag: complexe dingen naar boven krijgen en dan ontrafelen naar iets wat behapbaar is", zei een journalist.

Vanuit die optiek zijn sommige journalisten ook sterke voorstanders van een vorm van 'knowledge journalism' (Nisbet & Fahy, 2015) waarbij journalisten over diepgaande kennis van een bepaald onderwerp beschikken. Zo zei een journalist: "We hebben meer specialisten nodig die specifiek op één onderwerp worden ingezet, dat gebeurt niet genoeg."

4.3.9.3 Spanningsveld tussen onheilspellendheid en nihilisme

Verschillende journalisten ervaren een zeker dilemma in de manier waarop ze berichtgeven over klimaatverandering: enerzijds kunnen ze niet ontkennen dat de huidige stand van het klimaat gekenmerkt wordt door veel negatief nieuws, anderzijds willen ze vermijden dat ze een bepaald nihilisme veroorzaken. Onderliggend aan dit spanningsveld, is ook de nieuwswaarde 'slecht nieuws' en de daarbij horende negativiteitsbias.

Klimaatjournalisten voelen zich vaak in de onvermijdelijke rol van onheilspeller geduwd. Zo zei een journalist die een artikel schreef over de resultaten van een nieuw IPCC-rapport: "Je moet brengen wat erin staat, hoe moeilijk dat ook is."

Tegelijkertijd hebben sommige journalisten schrik om een bepaalde vorm van nihilisme te creëren bij burgers waarbij men geen inspanning meer levert om de huidige situatie te verbeteren, omdat alles toch al verloren zou zijn volgens het nieuws. Zo zei een journalist: "Ik wil ook niet iedereen ongelooflijk bang maken zodat men denkt: 'De wereld is toch om zeep en we kunnen er niets meer aan doen.'"

Hoe journalisten omgaan met dit spanningsveld, verschilt sterk. Ten eerste zijn er journalisten die bewust de negativiteitsbias tegenvechten: "Ik zal niet meer zo vaak schrijven over negatieve dingen omdat mensen het ondertussen wel weten", zei een journalist. Andere journalisten gebruiken de onpartijdigheidsnorm om zo

ook minder negatieve boodschappen aan bod te laten komen, ongeacht het wetenschappelijk gewicht daarvan: "Woord en wederwoord wordt wel gebruikt om het alarmisme wat af te zwakken", zei een journalist. "Om het wat lichter te maken", zei een andere journalist.

Beide vormen van omgang met dit spanningsveld zijn problematisch. In het eerste gevallen laten journalisten hun objectiviteit bepalen door de potentiële reactie van burgers. Hierin meegaan, dreigt te leiden tot een 'slippery slope' waarbij journalisten zichzelf censureren uit angst voor de reactie van burgers. Het tweede geval is duidelijk zorgwekkend omdat niet-gefundeerde argumenten een even groot forum dreigen te krijgen als wetenschappelijke feiten, en dit onder het excuus van de onpartijdigheidsnorm.

4.3.9.4 Spanningsveld tussen nieuwigheid en continuïteit

Het meest belangrijke om te bepalen of een gebeurtenis nieuws is of niet, is de vraag die gebeurtenis 'nieuw' is. De eis van nieuwigheid is bijgevolg het meest dominant in nieuwsselectie, en er is een sterke weerstand ten aanzien van het brengen van een gebeurtenis waarvan mensen al lange tijd weten dat het bestaat.

Het is dan ook duidelijk dat deze nieuwheidslogica botst met het aanslepende karakter van klimaatverandering. Bijgevolg ervaren sommige journalisten nog steeds moeilijkheden met klimaatverandering op de journalistieke agenda te krijgen, ondanks de toegenomen urgentie van de problematiek: "Het blijft ook wel echt vechten om dingen op de journalistieke agenda te krijgen", zei een journalist.

Opvallend is ook dat deze aanslepenheid van een problematiek geen probleem vormt voor berichtgeving bij een ander maatschappelijk thema: tijdens de coronapandemie werden twee jaar lang elke dag de besmettings- en overlijdenscijfers getoond in Vlaamse berichtgeving, en dit ondanks het feit dat men de nieuwigheid hiervan in vraag kan stellen.

Voor klimaatverandering is deze aanslependheid wel een probleem inzake berichtgeving, zo zei een journalist: "Ik zou ook elke dag een stuk kunnen schrijven: 'Vandaag zitten er zoveel partikels broeikasgas in de atmosfeer, en de dag erna is het weer een beetje meer.' Maar daar heeft de lezer niks aan." Er wordt dus een andere inschatting gemaakt van de door burgers gepercipieerde urgentie van de klimaatproblematiek.

Onderliggend conflicteert de journalistieke eis van nieuwigheid dus met de continue aard van sommige maatschappelijke problemen waardoor journalisten eerder geneigd zijn om problemen te framen als episodes in plaats van als thema's. Bijgevolg heerst er het risico dat burgers potentieel de perceptie ontwikkelen dat natuurrampen iets incidentieel zijn, terwijl dit expliciete manifestaties zijn van een bredere problematiek die zeer dringend aangepakt

dient te worden. De perceptie van klimaatverandering als zijnde incidentieel van aard, draagt potentieel bij tot de traagheid van politieke besluitvorming en het gebrek aan draagvlak bij burgers.

4.3.10 Omgang met kritiek

Uit de resultaten blijkt dat alle geïnterviewde journalisten regelmatig kritiek krijgen van verschillende actoren binnen het publiek debat. Hoewel deze kritiek quasi inherent is aan het beroep, valt het journalisten op dat er de laatste jaren een shift aan de gang is inzake de toon van het publieke debat. Zo zei een journalist: "Alles wordt harder en persoonlijker, er is meer polarisering. Ook de manier waarop, het is veel meer *ad hominem*." De inhoud van de kritiek gaat doorgaans over dezelfde onderwerpen: objectiviteit, onpartijdigheid, balans, bias, accuraatheid van feiten, transparantie en waarheid.

Hoe de geïnterviewde journalisten reageren op die kritiek, is afhankelijk van de zender van die kritiek. Alle journalisten zijn bereid te reageren op beleefde en genuanceerde kritiek, soms zijn de geïnterviewde journalisten zelfs bereid om hun journalistieke werkwijze aan te passen op basis van de kritiek. Maar wanneer die kritiek louter bedoeld is om te kwetsen, reageren de journalisten niet. Zo zei een journalist: "Dat zijn mensen waar je geen rekening mee moet houden. Het is niet leuk maar dat glijdt van me af." Ook geven verschillende journalisten aan dat er binnen de nieuwsorganisatie een ombudsman of -vrouw is die instaat voor de kritiek die journalisten ontvangen.

Hoewel de geïnterviewde journalisten weinig belang hechten aan kritiek, kan deze kritiek toch een belangrijke impact hebben op de journalistieke autonomie. Net zoals commerciële overwegingen en technologische ontwikkelingen treedt ook kritiek op als een exogene institutionele kracht die de journalistieke standaard versterkt of uitdaagt. Naast de algemene kritiek die alle journalisten regelmatig ontvangen, zijn er drie opvallende tendensen. Of deze tendensen de huidige standaard van journalistiek versterken of uitdagen, is afhankelijk van de journalistieke reactie op individueel en collectief niveau.

4.3.10.1 *Kritiek van elites*

Het onderzoek toont aan dat in het bijzonder beleidsdomein- en klimaat-journalisten regelmatig publiek worden aangevallen door elites, veelal uit de politieke of academische wereld. Zo zei een journalist: "Ik ben al eens uitgescholden door een politicus." Ook wetenschappers uiten op publieke wijze kritiek op journalisten. Zo zei een journalist: "Het gaat erom mij te discrediteren. En als dat gebeurt door mensen mensen met een wetenschappelijke titel, dan stoort me dat bijzonder."

Deze kritiek van politieke en wetenschappelijke elites wordt doorgaans veroorzaakt door berichtgeving die niet in het voordeel is van de elite in casu. De strategie van deze elites is dan om bewust de bron, in dit geval de journalist, aan te vallen en te beschuldigen van partijdigheid. Deze beschuldigingen versterken de publieke perceptie dat het volledige mainstream mediasysteem vooringenomen is.

De publieke perceptie dat het mainstream mediasysteem vooringenomen is, ondermijnt het democratisch mechanisme waarbij deze elites verantwoording dienen af te leggen ten aanzien van burgers. Indien burgers geen rekening meer houden met journalistieke verslaggeving, zullen zij minder geneigd zijn om elites te controleren (Smith, 2010). Toch is mediakritiek afkomstig van instituties zoals politiek of wetenschap niet noodzakelijk problematisch, integendeel zelfs: deze kritiek is volkomen terecht wanneer media effectief partijdig zijn. Maar het risico bestaat dat de gepolariseerde aard van het publieke debat ertoe leidt dat elites sneller de perceptie hebben dat media partijdig zijn, ook wanneer dat in de realiteit niet het geval is.

4.3.10.2 Cynisme van extreemrechts

Ook blijkt uit de resultaten dat sommige journalisten doorgaans opvallend meer kritiek krijgen van elites die gelinkt zijn aan een extreemrechtse gedachtegoed: "Die kritiek is meestal vanuit een bepaalde hoek", zei een journalist.

Deze mediakritiek van extreemrechts vertrekt niet vanuit een oprechte bezorgdheid over de gezondheid van journalistieke als democratische institutie, het vertrekt vanuit het absoluut omgekeerde doel: extreemrechts wilt journalisten delegitimeren en hen afschilderen als leden van de politiek correcte elite (De Cleen, 2014).

Net zoals andere politieke of wetenschappelijke elites, uit extreemrechts dus ook kritiek ten aanzien van journalisten maar het doet dit op een manier die veel minder constructief (destructief zelfs) is. In essentie is er hier dus geen sprake van kritiek vanuit een rationele poging om de status quo te verbeteren, maar wel van een strategie van cynisme waarbij extreemrechtse actoren doelbewust inspelen op emoties en zo publiek wantrouwen willen creëren ten aanzien van mainstream media (Figenschou & Ihlebæk, 2019).

Vanuit de vaststelling dat journalisten zich bewust zijn van deze strategie, is het enigszins paradoxaal dat journalisten een relatief accommoderende houding hanteren ten aanzien van extreemrechtse actoren in het publiek debat.

4.3.10.3 Indirecte kritiek: dalend vertrouwen in de journalistiek

De derde vorm van kritiek wordt op minder directe wijze geuit door actoren, maar ze is het meest verontrustend en bijgevolg vermoedelijk ook het meest impactvol: een jaarlijks dalend vertrouwen van de brede bevolking in journalistiek (Newman et al., 2021).

Het dalend vertrouwen in journalistiek is onderdeel van een bredere tendens van afnemende institutionele vertrouwensrelaties. Bijgevolg is er een collectieve afkeer ten aanzien van het publieke discours, journalistiek, dat de voedingsbodem is voor ideeëncreatie in liberale democratieën. Verschillende publieken komen niet meer in aanraking met elkaar en gaan niet langer in gesprek over maatschappelijke thema's zoals klimaatverandering (Robinson, 2019).

Het dalend vertrouwen in de journalistiek en bijgevolg de teloorgang van het publieke debat leidt tot een collectieve terugval naar het individu waarbij er meer risico is dat emoties de bovenhand nemen van rationele reflectie, en dit omdat burgers alsmaar meer het doelwit worden van manipulatie door desinformatiecampagnes. Het dalende vertrouwen in de journalistiek is dus een absolute existentiële crisis voor journalistiek als institutie en bijgevolg voor de volledige democratische organisatie van de staat.

5 Conclusie

Sommigen beweren dat klimaatverandering de grootste crisis van deze tijd is; anderen verwijzen dan weer naar financieel-economische crisissen, pandemieën, conflicten tussen nieuwe wereldmachten, religieuze conflicten of radicalisering. Hoe dan ook, is er één gemene deler: de alomtegenwoordigheid van bedreigingen van mondiale opvang. "A fate of endangerment has arisen in modernity, a sort of counter-modernity", schreef Beck reeds in 1992.

Die alomtegenwoordigheid van mondiale bedreigingen gaat gepaard met een permanente staat van onzekerheid in een alsmaar complexere wereld. Feiten zijn onzeker, waarden zijn conflicterend, de inzet is hoog en de beslissingen zijn urgent (Brüggemann, 2017). Het onvermogen om om te gaan met dilemma's en paradoxen die inherent zijn aan de post-normaliteit, heeft ertoe geleid dat er vandaag een shift is naar een post-truth samenleving waarbij emotie en persoonlijk geloof de bovenhand nemen van feiten en waarheid.

De toevlucht naar autoritaire en populistische leiders ten gevolge van deze shift, wijst erop dat burgers steeds minder in staat zijn om te navigeren binnen deze complexiteit en onzekerheid.

Nochtans is er een institutie die de in de complexiteit verdwaalde burgers, helpt navigeren: journalistiek. Hoe helpt journalistiek bij deze navigatie? Het bewaken van de waarheid, het inschatten van de ernst en de gevolgen van bedreigingen, het kritisch zijn ten aanzien van grootspraak en ideologie blootleggen.

Toch blijkt uit dit onderzoek dat journalistiek als institutie steeds meer moeilijkheden ervaart inzake deze rol, en dit omwille van verschillende redenen: een grootschalig tekort aan expertise, een toenemende versnelling van de nieuwsmachine, achterhaalde redactionele structuren en een onbereidheid om de status quo in vraag te stellen. Deze mix van factoren heeft ertoe geleid dat journalisten krampachtig vasthouden aan traditionele journalistieke normen die door de realiteit ingehaald zijn.

Normen zoals onpartijdigheid, het blind geloof in experts en de macht van nieuwswaarden worden gebruikt als excuus en als dekmantel voor journalistieke tekortkomingen. Het resultaat is dat burgers onvoldoende worden bijgestaan inzake het beslissen op basis van feiten en waarheid, omdat journalisten zichzelf ontdoen van de taak om te controleren wat wel of niet klopt in het publieke debat. Deze problematiek wordt weerspiegeld in het jaarlijks dalende vertrouwen en interesse in journalistiek. Dat burgers deze nood aan navigatie bijgevolg elders gaan zoeken bij niet-democratische leiders, is dan ook een falen van journalistiek inzake haar democratische verantwoordelijkheid.

Toch blijkt uit de resultaten dat sommige journalisten de ruimte krijgen om zich te specialiseren, om meer tijd te nemen voor analyse en interpretatie, en om finaal burgers te helpen navigeren binnen de complexiteit van de nieuwe moderniteit. Deze journalisten bewegen steeds meer richting nieuwe normen zoals 'trained judgment' (Daston & Galison, 2021), 'weight-of-evidence' (Dunwoody, 2005) en 'deep consensus' (Fahy, 2018).

Ondanks deze minderheidsgroep, blijkt uit het onderzoek dat de meerderheid van de journalisten dreigt bij te dragen tot een journalistiek die steeds oppervlakkiger is in een steeds complexere wereld. Refererend naar de onderzoeksvraag, is het dan ook duidelijk dat de vastgestelde problematiek binnen klimaatjournalistiek een symptoom is van een brede onderliggende crisis binnen journalistiek als institutie in een veranderende wereld.

Achterhaalde journalistieke normen zijn dermate verweven in vastgeroeste journalistieke routines en redactionele structuren dat het vandaag moeilijk lijkt om te evolueren naar een vorm van kennisjournalistiek die nodig is binnen de huidige context van post-normaliteit en post-truth: een journalistieke vorm waarbij kennis van experts kritisch geëvalueerd en gecontextualiseerd wordt, waarbij debat tussen verschillende ideologische strekkingen aangewakkerd wordt en waarbij verschillende beleidsoplossingen gekaderd worden door onderliggende waarden bloot te leggen (Nisbet & Fahy, 2015).

Vanuit deze inzichten uit dit onderzoek lijkt het aangewezen om in toekomstig onderzoek redactionele structuren alsook de impact daarvan op journalistieke normen, verder te bestuderen. Daarnaast is het interessant om onderzoek te doen naar pioniers inzake post-normale kennisjournalistiek, en te bestuderen hoe zowel journalisten als burgers dit ervaren.

6 Bibliografie

- Andrén, G. P. Hemánus, et al. (1979) Loyalitet mod virkeligheden—Objektivitet og journalistisk formidling.
- Antilla, L. (2005). Climate of scepticism: US newspaper coverage of the science of climate change. *Global environmental change*, 15(4), 338-352.
- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative research*, 1(3), 385-405.
- Bauman, Z. (1990). Modernity and ambivalence. *Theory, Culture & Society*, 7(2-3), 143-169.
- Bauman, Z. (2011). Vloeibare tijden. *Leven in een eeuw van onzekerheid*.
- Bauman, Z. (2013). *Legislators and interpreters: On modernity, post-modernity and intellectuals*. John Wiley & Sons.
- Beck, U. (1992). Modern society as a risk society. *The Culture and Power of Knowledge. Inquiries into Contemporary Societies*, 199-214.
- Beck, U. (1998). 'Politics of Risk Society. *Environmentalism. Critical Concepts*, 256-266.
- Beck, U. (2002). The cosmopolitan society and its enemies. *Theory, culture & society*, 19(1-2), 17-44.
- Beckers, K., Masini, A., Sevenans, J., van der Burg, M., De Smedt, J., Van den Bulck, H., & Walgrave, S. (2019). Are newspapers' news stories becoming more alike? Media content diversity in Belgium, 1983–2013. *Journalism*, 20(12), 1665-1683.
- Bennett, W. L. (2016). *News: The politics of illusion*. University of Chicago Press.
- Boesman, J., d'Haenens, L., & Van Gorp, B. (2015). Triggering the News Story: Reconstructing reporters' newsgathering practices in the light of newspaper type, newsroom centralization, reporters' autonomy, and specialization. *Journalism Studies*, 16(6), 904-922.
- Boudana, S. (2011). A definition of journalistic objectivity as a performance. *Media, Culture & Society*, 33(3), 385-398.
- Boykoff, M. T. (2011). *Who speaks for the climate?: Making sense of media reporting on climate change*. Cambridge University Press.
- Boykoff, M. T., & Boykoff, J. M. (2004). Balance as bias: Global warming and the US prestige press. *Global environmental change*, 14(2), 125-136.
- Boykoff, M. T., & Boykoff, J. M. (2007). Climate change and journalistic norms: A case-study of US mass-media coverage. *Geoforum*, 38(6), 1190-1204.
- Bray, D., & von Storch, H. (1999). Climate science: An empirical example of postnormal science. *Bulletin of the American Meteorological Society*, 80(3), 439-456.
- Braun, V., & Clarke, V. (2016). (Mis) conceptualising themes, thematic analysis, and other problems with Fugard and Potts' (2015) sample-size tool for thematic analysis. *International Journal of social research methodology*, 19(6), 739-743.
- Broersma, M. (2010). The Unbearable Limitations of Journalism: On Press critique and journalism's claim to truth. *International Communication Gazette*, 72(1), 21-33.
- Brown Jr, C. G. E. (1992). Guest comment: The objectivity crisis.

- Brüggemann, M. (2013). Transnational trigger constellations: Reconstructing the story behind the story. *Journalism*, 14(3), 401-418.
- Brüggemann, M. (2017). Post-normal journalism: Climate journalism and its changing contribution to an unsustainable debate. *What is sustainable journalism*, 57-73.
- Brüggemann, M., & Engesser, S. (2017). Beyond false balance: How interpretive journalism shapes media coverage of climate change. *Global Environmental Change*, 42, 58-67
- Bryman, A. (2016). *Social research methods*. Oxford university press.
- Caluwaerts, D., & Reuchamps, M. (2018). *The legitimacy of citizen-led deliberative democracy: The G1000 in Belgium*. Routledge.
- Carey, J. W. (1999). In defense of public journalism. *The idea of public journalism*, 49-66.
- Castells, M. (2011). *The rise of the network society* (Vol. 12). John wiley & sons.
- Christians, C. G., Glasser, T., McQuail, D., Nordenstreng, K., & White, R. A. (2010). *Normative theories of the media: Journalism in democratic societies*. University of Illinois Press.
- Creswell, J.W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Cunningham, B. (2003). Re-thinking objectivity. *Columbia Journalism Review*, 42(2), 24-32.
- Daston, L., & Galison, P. (2021). *Objectivity*. Princeton University Press.
- Davies, N. (2011). *Flat earth news: An award-winning reporter exposes falsehood, distortion and propaganda in the global media*. Random House.
- De Cleen, B. (2014, December). Turning journalistic values against critical journalism: The Flemish radical right and the discursive struggle to define journalism. In *Hybridity and the News. Hybrid Forms of Journalism in the 21st Century*..
- De Greef, J. (2022). Russische president Poetin: 'Het conflict (met Oekraïne) was voor Rusland onvermijdelijk'. *VRT NWS*.
- De Maeyer, J. (2020). "A Nose for News": From (News) Values to Valuation. *Sociologica*, 14(2), 109-132.
- Deuze, M. (2005). What is journalism? Professional identity and ideology of journalists reconsidered. *Journalism*, 6(4), 442-464.
- Deuze, M. (2006). Liquid Journalism.
- Deuze, M. (2007). Journalism in liquid modern times: An interview with Zygmunt Bauman. *Journalism studies*, 8(4), 671-679.
- Dewey, J., & Boydston, J. A. (2008). *The collected works of John Dewey*.
- Di Paola, M., & Jamieson, D. (2017). Climate change and the challenges to democracy. *U. Miami L. Rev.*, 72, 369.
- Dunwoody, S. (2005). Weight-of-evidence reporting: What is it? Why use it?. *Nieman Reports*, 59(4), 89.
- Eide, E., & Kunelius, R. (2012). *Media meets climate: The global challenge for journalism*. Nordicom, University of Gothenburg.

- Ekström, M., & Westlund, O. (2019). *Epistemology and journalism*. Oxford University Press.
- Fahy, D. (2018). Objectivity as trained judgment: How environmental reporters pioneered journalism for a “post-truth” era. *Environmental Communication*, 12(7), 855-861.
- Figenschou, T. U., & Ihlebæk, K. A. (2019). Challenging journalistic authority: Media criticism in far-right alternative media. *Journalism Studies*, 20(9), 1221-1237.
- Fraenkel, J. & Wallen, N. (1990). *How to design and evaluate research in education*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Frogner, A. (1978). Parties and Cleavages in the Belgian Parliament. *Legislative Studies Quarterly*, 3(1), 109-131.
- Funtowicz, S., & Ravetz, J. R. (1990). Post-normal science: a new science for new times. *Scientific European*, 266(10), 20-22.
- Funtowicz, S. O., & Ravetz, J. R. (1993). Science for the post-normal age. *Futures*, 25(7), 739-755.
- Giddens, A. (2002). *Runaway world: How globalization is reshaping our lives (Revised)*. New York and London: Routledge.
- Giddens, A. (2013). *The consequences of modernity*. John Wiley & Sons.
- Giddens, A., & Pierson, C. (1998). *Conversations with Anthony Giddens: Making sense of modernity*. Stanford University Press.
- Gilligan, E. (2006, June). A re-examination of reporters' norms and the routines used to maintain them'. In *annual meeting of the International Communication Association, Dresden International Congress Centre, Dresden, Germany* (Vol. 16).
- Greenberg, S., & Wheelwright, J. (2014). *Literary journalism: Ethics in three dimensions*.
- Habermas, J. (1989). The structural change of the public sphere.
- Habermas, J., Lennox, S., & Lennox, F. (1974). The public sphere: An encyclopedia article (1964). *New German Critique*, (3), 49-55.
- Hackett, R. A. (2010). Journalism for peace and justice: towards a comparative analysis of media paradigms. *Studies in Social Justice*, 4(2), 179-198.
- Hallin, D. C., & Mancini, P. (2004). *Comparing media systems: Three models of media and politics*. Cambridge university press.
- Harcup, T., & O'Neill, D. (2017). What is news? News values revisited (again). *Journalism studies*, 18(12), 1470-1488.
- Hartley, J. (1992). Impartiality. *Key Concepts in Communication and Cultural Studies*. London, 144-145.
- Healy, S. (1999). Extended peer communities and the ascendance of post-normal politics. *Futures*, 31(7), 655-669.
- Heikkilä, H. 2008. "Neutrality." In *The International Encyclopedia of Communication*, edited by W. Donsbach. Hoboken: John Wiley & Sons
- Held, D. (1991). Democracy, the nation-state and the global system. *International Journal of Human Resource Management*, 20(2), 138-172.

- Herzog, C., Handke, C., & Hitters, E. (2019). Analyzing talk and text II: Thematic analysis. In *The Palgrave handbook of methods for media policy research* (pp. 385-401). Palgrave Macmillan, Cham.
- Hiles, S. S., & Hinnant, A. (2014). Climate change in the newsroom: Journalists' evolving standards of objectivity when covering global warming. *Science Communication*, 36(4), 428-453.
- Hornmoen, H., & Steensen, S. (2014). Dialogue as a journalistic ideal. *Journalism Studies*, 15(5), 543-554.
- Hulme, M. (2007). The appliance of science. *Guardian*, 14 March.
- Hulme, M. (2016). *Anglophone Political Populism and the Future of Climate Change*, 2016.
- Ipsos. (2021). *Global Trustworthiness Index 2021*.
- Irby, J. R. (1992). *Creating the Culture of Journalism*.
- Jaakkola, M., Hellman, H., Koljonen, K., & Väliverronen, J. (2015). Liquid modern journalism with a difference: The changing professional ethos of cultural journalism. *Journalism Practice*, 9(6), 811-828.
- Juntunen, L. (2010). Explaining the need for speed. Speed and competition as challenges to journalism ethics. *The rise of*, 167-182.
- Jylhä, K. M. (2018). Denial versus reality of climate change. *Encyclopedia of the Anthropocene; DellaSala, DA, Goldstein, MI, Eds*, 487-492.
- Klotzer, C. L. (2009). The myth of objectivity. *St. Louis Journalism Review*, 38(311), 8.
- Kuhn, T. S. (1962). *The structure of scientific revolutions*: University of Chicago press. *Original edition*.
- Kunelius, R. (2019). A forced opportunity: Climate change and journalism. *Journalism*, 20(1), 218-221.
- Kunelius, R., Eide, E., Tegelberg, M., & Yagodin, D. (2017). *Media and global climate knowledge*. New York.
- Leiserowitz, A. A., Maibach, E. W., Roser-Renouf, C., Smith, N., & Dawson, E. (2013). Climategate, public opinion, and the loss of trust. *American behavioral scientist*, 57(6), 818-837.
- Levitsky, S., & Ziblatt, D. (2018). *How democracies die*. Broadway Books.
- Lévy, P. (2012). The creative conversation of collective intelligence. In *The participatory cultures handbook* (pp. 117-126). Routledge.
- Lijphart, A. (1981). Consociational Theory: Problems and Prospects. A Reply. *Comparative Politics*, 13(3), 355-360. doi:10.2307/421902
- Lipovetsky, G. (2015). Time against time, or The hypermodern society. *Supplanting the Postmodern. An Anthology of Writings on the Arts and Culture of the Early 21st Century*, 191-208.
- Lucas, C. H. (2018). Concerning values: what underlies public polarisation about climate change?. *Geographical Research*, 56(3), 298-310.
- McIntyre, L. (2018). *Post-truth*. MIt Press.
- McKnight, D. (2010). A change in the climate? The journalism of opinion at News Corporation. *Journalism*, 11(6), 693-706.

- McNair, B. (2009). Journalism and democracy. *The handbook of journalism studies*, 237-249.
- McNair, B. (2017). After objectivity? Schudson's sociology of journalism in the era of post-factuality. *Journalism Studies*, 18(10), 1318-1333.
- Meyer, P. (2004). The next journalism's objective reporting. *Nieman Reports*, 58(4), 54.
- Mindich, D. T. (2000). *Just the facts: How "objectivity" came to define American journalism*. NYU Press.
- Morse, J. M. (2000). Determining sample size.
- Mortelmans, D. (2013). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden* (p. 563). Leuven: Acco.
- Newman, N., Fletcher, R., Schulz, A., Andi, S., Robertson, C. T., & Nielsen, R. K. (2021). Reuters institute digital news report 2021. *Reuters Institute for the Study of Journalism*.
- Nisbet, M. C. (2014). Disruptive ideas: Public intellectuals and their arguments for action on climate change. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 5(6), 809-823.
- Nisbet, M. C., & Fahy, D. (2015). The need for knowledge-based journalism in politicized science debates. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 658(1), 223-234.
- Nordenstreng, K. (1995). Journalist: A walking paradox. In *The democratization of communication* (pp. 114-129).
- North, L. (2016). The Gender of "soft" and "hard" news: Female journalists' views on gendered story allocations. *Journalism Studies*, 17(3), 356-373.
- Ojala, M. (2021). Is the Age of Impartial Journalism Over? The Neutrality Principle and Audience (Dis) trust in Mainstream News. *Journalism Studies*, 1-19.
- Oreskes, N. (2004). The scientific consensus on climate change. *Science*, 306(5702), 1686-1686.
- Oreskes, N., & Conway, E. M. (2010). Defeating the merchants of doubt. *Nature*, 465(7299), 686-687.
- Oreskes, N., & Conway, E. M. (2011). *Merchants of doubt: How a handful of scientists obscured the truth on issues from tobacco smoke to global warming*. Bloomsbury Publishing USA.
- Palen, J. A. (1999). Objectivity as independence: Creating the society of environmental journalists, 1989-1997. *Science Communication*, 21(2), 156-171.
- Patterson, T. E. (2013). *Informing the news: The need for knowledge-based journalism*. Vintage.
- Pauwels, L. (2022). *Journalistiek in tijden van fake news*. Kritik.
- Pepermans, Y., & Maesele, P. (2017). Climate Change Journalism: From Agony to Agonistic Debate. *Desenvolvimento e Meio Ambiente*, 40, 125-140.
- Povitkina, M. (2018). The limits of democracy in tackling climate change. *Environmental politics*, 27(3), 411-432.
- Rappa, A. L. (2003). A critique of modernity: on positivism, and phenomenology. *Alternatives: Turkish Journal of International Relations*, 2(3&4).
- Ratter, B. M., Philipp, K. H., & von Storch, H. (2012). Between hype and decline: recent trends in public perception of climate change. *Environmental Science & Policy*, 18, 3-8.
- Reese, S. D. (2010). Journalism and globalization. *Sociology compass*, 4(6), 344-353.

- Reich, Z. (2006). The process model of news initiative: Sources lead first, reporters thereafter. *Journalism Studies*, 7(4), 497-514.
- Revkin, A. C. (2016). My climate change. *Issues in Science and Technology*, 32(2), 41.
- Robinson, S. (2009). The cyber-newsroom: A case study of the journalistic paradigm in a news narrative's journey from a newspaper to cyberspace. *Mass Communication and Society*, 12(4), 403-422.
- Robinson, S. (2019). Crisis of shared public discourses: Journalism and how it all begins and ends with trust. *Journalism*, 20(1), 56-59.
- Salgado, S., & Strömbäck, J. (2012). Interpretive journalism: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism*, 13(2), 144-161.
- Sarewitz, D. (2004). How science makes environmental controversies worse. *Environmental science & policy*, 7(5), 385-403.
- Schudson, M. (1981). *Discovering the news: A social history of American newspapers*. Basic books.
- Schudson, M. (2001). The objectivity norm in American journalism. *Journalism*, 2(2), 149-170.
- Siebert, F., Siebert, F. T., Peterson, T., Peterson, T. B., & Schramm, W. (1956). *Four theories of the press: The authoritarian, libertarian, social responsibility, and Soviet communist concepts of what the press should be and do* (Vol. 10). University of Illinois press.
- Sigal, L. (1987). Who? Sources make the news. In R. K. Manoff & M. Schudson (Eds.), *Reading the news* (pp. 9-37). New York: Pantheon Books.
- Smith, G. R. (2010). Politicians and the news media: How elite attacks influence perceptions of media bias. *The International Journal of Press/Politics*, 15(3), 319-343.
- Strömbäck, J. (2005). In search of a standard: Four models of democracy and their normative implications for journalism. *Journalism studies*, 6(3), 331-345.
- Stroobant, J., Van Leuven, S., Raeymaeckers, K., De Vuyst, S., D'Heer, J., & Vanhaelewyn, B. (2019). Vijfjaarlijkse enquête over profiel en professie van de Belgische journalisten: resultaten (deel 1). *DE JOURNALIST*, (219), 4-7.
- Truwant, S. (2020). De coronacrisis ontmaskert de 'post-truth samenleving'. *VRT NWS*.
- Truwant, S. (2021). Truth Retold. Philosophical Reflections on the Post-Truth Condition.
- Tuchman, G. (1972). Objectivity as strategic ritual: An examination of newsmen's notions of objectivity. *American Journal of sociology*, 77(4), 660-679.
- Tuchman, G. (1978). *Making news: A study in the construction of reality*.
- Valadier, P. (2017). "Post-truth": A danger to democracy. *Etudes*, (5), 55-64.
- Van De Wal, T. (2022). Al 7 jaar humanitaire ramp en toch lijken we onverschillig voor oorlog in Jemen: 'Voor veel mensen ver-van-hun-bedshow'. *VRT NWS*.
- Van Leuven, S., Raeymaeckers, K., Libert, M., Le Cam, F., Stroobant, J., Malcorps, S., ... & Vanhaelewyn, B. (2019). Het profiel van de Belgische journalist in 2018.
- Wahl-Jorgensen, K., Berry, M., Garcia-Blanco, I., Bennett, L., & Cable, J. (2017). Rethinking balance and impartiality in journalism? How the BBC attempted and failed to change the paradigm. *Journalism*, 18(7), 781-800.

Ward, S. J. (2019). Journalism ethics. In *The handbook of journalism studies* (pp. 307-323). Routledge.

Weinberger, D. (2009). Transparency is the new objectivity, *Joho the Blog*, July 19.

Westerståhl, J. (1983). Objective news reporting: General premises. *Communication research*, 10(3), 403-424.

Wien, C. (2005). Defining objectivity within journalism. *NORDICOM review*, 26(2), 3-15.

Wight, C. (2018). Post-truth, postmodernism and alternative facts. *New Perspectives*, 26(3), 17-29.

Zelizer, B. (2013). On the shelf life of democracy in journalism scholarship. *Journalism*, 14(4), 459-473.

Znaniecki, F. (2021). *Method of sociology*.

7 Appendix

7.1 Bijlage 1: Geïnfomeerde toestemming

Geïnfomeerde toestemming

Titel van de studie

Welke rol kan journalistiek op zich nemen om bij te dragen tot een open publiek debat over klimaatverandering in een post-normaal tijdperk?

Doel van de studie

Dit onderzoek is onderdeel van een studenten masterproef - Master in de Communicatiewetenschappen van de Vrije Universiteit Brussel. De masterproef focust op de objectiviteitsnorm in berichtgeving over klimaatverandering.

Beschrijving van de studie

In dit onderzoek worden reconstructie-interviews uitgevoerd met Vlaamse journalisten. Als respondent neem je deel aan reconstructie-interview dat ongeveer 45 minuten duurt. Van dit interview wordt een audio- en/of video-opname gemaakt voor een vlotte verwerking en analyse van het interview. Deze opname wordt niet openbaar gemaakt.

Privacy en anonimiteit

De persoonlijke informatie die in dit onderzoek wordt gedeeld, wordt vertrouwelijk behandeld. Alle persoonlijke gegevens die tijdens het onderzoek worden verzameld, worden alleen door de student verwerkt. Alle deelnemers worden gecodeerd (bijvoorbeeld door gebruik te maken van pseudoniemen) bij de verwerking en rapportage van de onderzoeksresultaten. Dit betekent dat uw naam niet direct wordt gekoppeld aan de verzamelde informatie.

Het verzamelen en verwerken van gegevens is in overeenstemming met de wettelijke principes opgelegd door de nieuwe Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming 2016/679 (GDPR of AVG), die van kracht is sinds 25 mei 2018.

a. Welke persoonlijke gegevens ik van / over u verzamel, in het bijzonder: naam, functietitel, leeftijd, opleiding, lidmaatschappen, journalistieke afwegingen en visie.

b. Dat [Gijs Lambrechts, 3730 Hoeselt, gijs.lambrechts@vub.be] fungeert als verwerkingsverantwoordelijke van uw gegevens.

c. Dat de gegevens worden verzameld en verwerkt ten behoeve van voornoemd onderzoek. In overeenstemming met de relevante wetgeving zullen gegevens die als onderdeel van het onderzoek zijn verzameld, [1 jaar] worden bewaard.

d. Dat ik uw persoonsgegevens alleen voor wetenschappelijke doeleinden mag gebruiken. De verwerking is gebaseerd op geïnfomeerde toestemming.

e. Dat u het recht heeft om uw gegevens in te zien en te corrigeren. Daarnaast heeft u het recht om uw gegevens te wissen, de verwerking ervan te beperken,

bezwaar te maken tegen de verwerking en uw gegevens over te dragen aan derden. Neem bij vragen contact op met de onderzoeker (s).

f. U heeft het recht om uw toestemming voor de verwerking van uw gegevens te allen tijde in te trekken. De intrekking van de toestemming heeft geen invloed op de rechtmatigheid van de verwerking van de gegevens die zijn verkregen vóór de intrekking van de toestemming.

g. Uw gegevens mogen alleen worden ingezien en verwerkt door de student [en diens promotor] en worden niet gedeeld met andere instellingen.

h. Uw gegevens worden bewaard en beveiligd conform de richtlijnen van de VUB.

i. Als u uw rechten wilt uitoefenen of als u nog vragen heeft over uw rechten en de verwerking van uw persoonsgegevens, dan kan u altijd contact opnemen met de student via gijs.lambrechts@vub.be

j. De student neemt zoveel mogelijk maatregelen om de veiligheid en vertrouwelijkheid van uw gegevens te waarborgen, waaronder:

- het pseudonimiseren van uw gegevens, het genereren van een niet-geïdentificeerde dataset met referenties of tokens. De anonimisering van uw gegevens, waarbij elke link naar uw identiteit volledig wordt verwijderd.

- uw gegevens worden enkel opgeslagen op een versleutelde lokale harde schijf. Uw gegevens worden daarom nooit opgeslagen op onbeschermd personal computers, handhelds of andere eindgebruikersapparatuur en worden nooit per e-mail doorgestuurd.

k. Ten slotte heeft u ook het recht om een klacht in te dienen over de manier waarop er met uw gegevens wordt omgegaan. U kunt dit doen bij de Belgische toezichthoudende autoriteit die verantwoordelijk is voor de handhaving van de gegevensbeschermingswetgeving, in het bijzonder:

Gegevensbeschermingsautoriteit (GBA)

Drukpersstraat 35

1000 Brussel

Tel. +32 2 274 48 00

e-mail: contact@apd-gba.be Website: www.gegevensbeschermingsautoriteit.be

Toestemming

Ik, _____, stem in met de inhoud van dit document en bevestig deel te nemen aan deze studie.

Handtekening en datum:

--

Contact

- Naam (student) Gijs Lambrechts
 - ✉ gijs.lambrechts@vub.be
 - Telefoonnummer: 0470553108

7.2 Bijlage 2: Vragenlijst

DEEL 1: Gestandaardiseerd deel

- Naam?
- Leeftijd?
- Geslacht?
- Huidige functietitel?
- Aantal jaren in de journalistiek?
- Aantal jaren voornamelijk berichtgeving over klimaatthema's?
- Opleiding? (School, richting, afstudeerjaar)
- Lidmaatschappen van professionele organisaties?

DEEL 2: Reconstructie-interview

- **Welke afwegingen heeft u gemaakt in de verschillende fases doorheen het creatieproces van dit artikel?**
(Eerst wordt deze open vraag gesteld, nadien volgen er bijvragen die peilen naar geconsulteerde bronnen, agendasetting, gekozen frames, de keuze wie men aan het woord laat en wie niet, het bepalen wie voldoende autoriteit heeft en wie niet,...)

Hieraan gelinkte **bijvragen**:

(M.b.t feitelijkheid)

- Hoe bepaalt u wat feiten zijn en wat meningen zijn?
- Hoe bepaalt u de manier waarop u de context geeft bij die feiten?
- Hoe maakt u de balans op tussen feiten en meningen?
- Hoeveel gewicht moet er gegeven worden aan meningen?

(M.b.t. waarheid)

- Bent u ervan overtuigd dat u steeds in staat bent om gebeurtenissen op een waarheidsgetrouwe manier weer te geven? Waarom?
- Hoe controleert u of uw bronnen de waarheid spreken?
- Indien een stem met autoriteit onwaarheden zou vertellen, hoe gaat u daarmee om?

(M.b.t relevantie)

- Hoe bepaalt u de nieuws waarde van dit artikel?
- Hoe bepaalt u welke invalshoeken relevant zijn en welke niet?
- Welke rol speelt personalisatie hierin?
- Welke rol spelen stemmen met autoriteit hierin?

(M.b.t. onpartijdigheid)

- Hoe belangrijk vindt u het om onpartijdig te blijven?
- Waarom is er wel of niet een plaats voor antidemocratische stemmen of klimaatontkenners in het publieke debat?
- Hoe bewaakt u uw onpartijdigheid in de verslaggeving?
- Indien een bepaalde invalshoek feitelijk onjuist is, zou u dan toch een forum bieden aan die stem met het oog op onpartijdigheid?
-

(M.b.t balans)

- Ervaart u soms het gevoel dat u over te weinig expertise beschikt over een thema waar u over schrijft? Hoe gaat u daarmee om?
- Heeft u soms het gevoel dat de kwaliteit van een artikel moet inboeten door tijdsdruk?
- Heeft u soms het gevoel dat de kwaliteit van een artikel moet inboeten door een tekort aan expertise?
- Hoe bepaalt u welke stemmen u aan bod laat komen en wanneer?
- Maakt u die finale selectie van bronnen?
- Welke bronnen zou u zeker geen stem gegeven hebben?

(M.b.t. neutraliteit)

- Hoe kijkt u naar uw eigen affiniteit met de klimaatproblematiek binnen de context van neutrale verslaggeving?
- Waarom is een niet-interfererende houding wel of niet wenselijk volgens u?
- **Waarom maakt u die afweging(en)?**
(Denk bijvoorbeeld aan de journalistieke doelen die u beoogt of bepaalde normen waar u tracht aan te voldoen.)
- **Hoe maakt u die afweging(en)?**
(Denk bijvoorbeeld aan een deontologische code, redactionele afspraken, individuele intuïtie,...)
- **Ziet u die afweging(en) verder evolueren in de toekomst? Zo ja, hoe?**
(Denk bijvoorbeeld aan lof of kritiek die u mogelijks ontvangen hebt ten aanzien van bepaalde nieuwsartikels of werkprocessen en welke impact dit heeft op de afwegingen die u maakt.)